AUR. CORNELII CELSI

DE

MEDICINA

LIBRI OCTO.

TOMUS II.

AUR. CORNELII CELSI
DE
MEDICINA
LIBRI OCTO

AD EDITIONEM PATAVINAM,
QUAM ANNO DMCCL. VULPIUS
DEDIT
ET NUPERIOREM LIPSIENSEM,
NUNC CURA
ALBERTI VON HALLER
DENUO EDITI.
INDICEM AUCTIOREM REDDIDIT
P. R. VICAT M. D.

LAUSANNÆ
Sumptibus FRANC. GRASSET & Socior.

M. D. CC. LXXII.

A. CORN. CELSI MEDICINÆ, LIBER SEXTUS.

CAPUT I.

De Vitiis singularum corporis partium.

DIXI de his vitiis, quæ per totum corpus orientia, medicamentorum auxilia desiderant; nunc ad ea veniam, quæ non nisi in singulis partibus incidere consueverunt, orsus a capite.

I. *De Capillis fluentibus* (a).

In hoc igitur capillis fluentibus maxime quidem sæpe radendo succurritur. Adjicit etiam vim

(a) TRALLIAN. *l.* 2. ACTUAR. *M. M. II.* 5. *IV.* 9. ORIBAS. *de Loc. Affect. Cur. IV.* 5.

quandam ad continendum, ladanum cum oleo (b) miſtum. Nunc de his capillis loquor, qui poſt morbum fere fluunt. Nam, quo minus caput quibuſdam ætate (c) nudetur, ſuccurri nullo modo poteſt.

CAP. II.

De Porrigine (a).

PORRIGO autem eſt, ubi inter pilos quædam quaſi ſquamulæ ſurgunt, eæque a cute reſolvuntur; & interdum madent, multo ſæpius ſiccæ ſunt. Idque evenit, modo ſine ulcere, modo exulcerato loco. Huic quoque modo malo odore, modo nullo accedente. Fereque id in capillo ſit, rarius in barba, aliquando etiam in ſupercilio.

Ac neque ſine aliquo corporis vitio naſcitur, neque ex toto inutile eſt. Nam bene integro capite, non exit: ubi aliquod in eo vitium eſt, non incommodum eſt, ſummam cutem potius ſubinde corrumpi, quam id, quod nocet, in aliam partem magis neceſſariam verti.

Commodius eſt ergo ſubinde pectendo repurgare, quam id ex toto prohibere. Si tamen ea res magis offendit (quod nimium humore ſequente fieri poteſt; magiſque, ſi is etiam mali odoris

(b) *Scil. myrteo.* Th. Priscian. *I.* 2.
(c) Priscian. *I.* 2.
(a) Æginet. *III.* 3. Trallian. *I.* 4. Oribas. *de Loc. Affect. Cur. IV.* 9. 10.

eſt) caput ſæpe radendum eſt; dein id ſuper adjuvandum aliquibus ex leviter reprimentibus; quale eſt nitrum cum aceto, vel ladanum cum myrteo & vino, vel myrobalanum cum vino. Si parum per hæc proficitur, vehementioribus uti licet; cum eo, ut ſciamus, utique in recenti vitio id inutile eſſe.

CAP. III.

De Sycoſi (a),

EST etiam ulcus, quod a fici ſimilitudine σύκωσις a Græcis nominatur, quia caro in eo excreſcit: & id quidem generale eſt. Sub eo vero duæ ſpecies ſunt. Altera, ulcus durum & rotundum eſt: altera, humidum & inæquale. Ex duro exiguum quiddam & glutinoſum exit: ex humido plus, & mali odoris. Fit utrumque in iis partibus, quæ pilis conteguntur: ſed, id quod calloſum & rotundum eſt, maxime in (*b*) barba, id vero, quod humidum, præcipue in capillo.

Super utrumque oportet imponere elaterium, aut lini ſemen contritum & aqua coactum, aut ficum in aqua decoctam, aut emplaſtrum tetrapharmacum ex aceto ſubactum. Terra quoque Eretria ex aceto liquata recte illinitur.

(a) ÆGINET. *III.* 3. ACTUAR. *M. M. II.* 5. ORIBAS. *de Loc. Affect. Cur. IV.* 52. TRALL. I. 5.
(b) TRALLIAN. *I.* I. PRISCIAN. *Lb.* I. c. 6.

CAP. IV.

De Areis.

Arearum quoque duo genera ſunt. Commune utrique eſt, quod, emortua ſumma pellicula, pili primum extenuantur: deinde excidunt: ac, ſi ictus is locus eſt, ſanguis exit liquidus, & mali odoris: increſcitque utrumque in aliis celeriter, in aliis tarde. Pejus eſt, quod denſam cutem, & ſubpinguem, & ex toto glabram fecit. Sed ea, quæ ἀλωπεκία nominatur, ſub qualibet figura dilatatur. Fit & in capillo, & in barba. Id vero, quod a ſerpentis ſimilitudine ὀφίασις (a) adpellatur, incipit ab occipitio: duorum digitorum latitudinem non excedit: ad aures duobus capitibus ſerpit; quibuſdam etiam ad frontem, donec ſe duo capita in priorem partem committant. Illud vitium in qualibet ætate eſt: hoc fere in infantibus. Illud vix unquam ſine curatione: hoc per ſe ſæpe finitur.

Quidam hæc genera arearum ſcalpello exaſperant, quidam illinunt adurentia ex oleo; maximeque chartam combuſtam; quidam reſinam terebinthinam cum thapſia inducunt. Sed nihil melius eſt, quam novacula quotidie radére: quia, cúm paulatim ſumma pellicula exciſa eſt, adaperiuntur pilorum radiculæ. Neque ante oportet deſiſtere, quam frequentem pilum naſci adparuerit. Id au-

(a) Oribas. *de Loc. Affect. Cur. IV.* 42. Actuar. *M. M. V.* 13.

tem, quod ſubinde raditur, in fini atramento ſutorio ſatis eſt.

CAP. V.

De Varis, & Lenticulis, & Ephelide (a).

Pene ineptiæ ſunt, curare varos, & lenticulas, & ephelidas: ſed eripi tamen feminis cura cultus ſui non poteſt. Ex iis autem, quæ ſupra propoſui, vari lenticulæque vulgo notæ ſunt; quamvis rarior ea ſpecies eſt, quam φακίον Græci vocant, cum ſit ea lenticula rubicundior, & inæqualior. Ἐφηλὶς vero a pleriſque ignoratur: quæ nihil eſt, niſi aſperitas quædam & durities mali coloris. Cætera non niſi in facie: lenticulæ etiam in alia parte nonnunquam naſci ſolent, de qua per ſe ſcribere alio loco, viſum operæ pretium non eſt.

Sed vari commodiſſime tolluntur impoſita reſina, cui non minus quam ipſa eſt, aluminis ſciſſilis, & paulum mellis adjectum eſt. Lenticulam tollunt galbanum & nitrum, cum pares portiones habent, contritaque ex aceto ſunt, donec ad mellis craſſitudinem venerint. His corpus illinendum eſt, &, interpoſitis pluribus horis, mane eluendum, oleoque leviter ungendum.

Ephelidem tollit reſina, cui tertia pars ſalis foſſilis & paulum mellis adjectum eſt. Ad omnia vero iſta, atque etiam ad colorandas cicatrices, prodeſt ea compoſitio, quæ ad Tryphonem

(a) Æginet. *III.* 1.

patrem authorem refertur. In ea pares portiones ſunt myrobalani, crocomagmatis, cretæ cimoliæ ſubcæruleæ, nucum amararum, farinæ hordei atque ervi, ſtruthii albi, ſertulæ campanæ ſeminis. quæ omnia contrita, melle quam amariſſimo coguntur, illitumque a veſpere uſque mane eluitur.

C A P. VI.

De oculorum morbis : & primo de his, qui lenibus medicamentis curantur. (*a*)

SED hæc quidem mediocria ſunt. (*b*) Ingentibus vero & variis caſibus oculi noſtri patent. Qui cum magnam partem ad vitæ ſimul & uſum & dulcedinem conferant, ſumma cura tuendi ſunt.

Protinus autem orta lippitudine, quædam notæ ſunt, ex quibus, quid eventurum ſit, colligere poſſimus. Nam, ſi ſimul & lachryma & tumor & craſſa pituita cœperint; ſi ea pituita lachryma miſta eſt; neque lachryma calida eſt, pituita vero alba & mollis, tumor non durus, longæ valetudinis metus non eſt.

At ſi lachryma multa & calida, pituitæ paulum, tumor modicus, idque in uno oculo eſt; longum id, ſed ſine periculo, futurum eſt. Idque lippitudinis genus minime cum dolore eſt; ſed vix ante vigeſimum diem tollitur, nonnunquam per duos menſes durat; quandoque brevius finitur.

Si pituita alba & mollis eſſe incipit; lachry-

(*a*) ACTUAR. *M. M. IV.* II. *VI.* 5. *III.* 22.
(*b*) TRALLIAN. *II.* I.

mæque miſcetur, aut, ſi ſimul hæ utrumque oculum invaſerunt, poteſt eſſe brevior, ſed periculum ulcerum eſt. Pituita autem ſicca & arida dolorem quidem movet, ſed maturius deſinit; niſi quid exulceravit.

Tumor magnus, ſi ſine dolore eſt, & ſiccus, ſine ullo periculo eſt: ſi ſiccus quidem, ſed cum dolore eſt, fere exulcerat; & nonnunquam ex eo caſu fit, ut palpebra cum oculo glutinetur. Ejuſdem exulcerationis timor in palpebris pupilliſve eſt; ubi, ſuper magnum dolorem, lachrymæ ſalſæ calidæque eunt; aut etiam ſi, tumore jam finito, diu lachryma cum pituita profluit.

Pejus etiamnum eſt, ubi pituita pallida aut livida eſt, lachryma calida aut multa profluit, caput calet, a temporibus ad oculos dolor pervenit, nocturna vigilia urget, ſiquidem ſub his oculus plerumque rumpitur, votumque eſt, ut tantum exulceretur. Intus ruptum oculum febricula juvat. Si foras jam ruptus procedit, ſine auxilio eſt. Si de nigro aliquid albidum factum eſt, diu manet. At, ſi aſperum, & craſſum eſt, etiam poſt curationem veſtigium aliquod relinquit.

Curare vero oculos ſanguinis detractione, medicamento, balneo, fotu, vino, vetuſtiſſimus author HIPPOCRATES (c) memoriæ prodidit. Sed eorum tempora & cauſas parum explicuit: in quibus Medicinæ ſumma eſt. Neque minus in (d) abſtinentia & alvi ductione ſæpe auxilii eſt. Hos igitur interdum inflammatio occupat: ubi cum tumore in his dolor eſt; ſequiturque

---

(c) *Aphor. VI.* 31.
(d) MARCELL. *de medic.* c. 8.

pituitæ cursus, nonnunquam copiosior vel acrior, nonnunquam utraque parte moderatior. In ejusmodi casu prima omnium sunt quies & abstinentia. Ergo primo die, loco obscuro cubare debet sic, ut a sermone quoque abstineat, nullum cibum adsumere; si fieri potest, ne aquam quidem; sin minus, certe quam minimum ejus.

Quod si graves dolores sunt, commodius secundo die; si tamen res urget, etiam primo (e) sanguis mittendus est; utique si in fronte venæ tument, si firmo corpore materia superest. Si vero minor impetus, minus acrem curationem requirit. Alvum non nisi secundo tertiove die duci oportet. At modica inflammatio neutrum ex his auxilium desiderat: satisque est, uti quiete & abstinentia.

Neque tamen in lippientibus longum jejunium necessarium est, ne pituita tenuior atque acrior fiat: sed secundo die dari debet id, quod levissimum videri potest ex iis, quæ pituitam faciunt crassiorem; qualia sunt ova sorbilia: si minor vis urget, pulticula quoque, aut panis ex lacte.

In sequentibus diebus, quantum inflammationi detrahetur, tantum adjici cibis poterit; sed generis ejusdem: utique ut nihil salsum, nihil acre, nihil ex his, quæ extenuant, sumatur; nihil potui præter aquam. Et victus quidem ratio talis maximæ necessaria est.

Protinus autem primo die, (f) croci p. I. *. & farinæ candidæ quam tenuissimæ p. II. *. excipere oportet ovi albo, donec mellis crassitudinem habeat: idque in linteolum illinere, &

(e) Marcell. *de Medic. c.* 8.
(f) Idem *ibidem.*

fronti adglutinare, ut, compressis venis, pituitæ impetum cohibeat. Si crocum non est, thus idem facit. Linteolo an lana excipiatur, nihil interest. Superinungi vero oculi debent sic, ut croci quantum tribus digitis comprehendi potest, sumatur, myrrhæ ad fabæ, papaveris lachrymæ ad lentis magnitudinem, eaque cum passo conterantur, & specillo super oculos inducantur.

Aliud ad idem: myrrhæ p. I. *. (g) mandragoræ succi p. II. *. papaveris lachrymæ p. II. *. foliorum rosæ, cicutæ seminis, singulorum p. III. *. acaciæ p. IV. *. gummi p. VIII. *. Et hæc quidem interdiu: noctu vero, quo commodior quies veniat, non alienum est, superimponere candidi panis interiorem partem ex vino subactam, nam & pituitam reprimit, &, si quid lachrymæ processit, absorbet, & oculum glutinari non patitur.

Si grave id & durum, propter magnum oculorum dolorem, videtur, ovi & album & vitellus in vas defundendum est; adjiciendumque eo mulsi paulum, idque digito permiscendum; ubi facta unitas est, demitti debet lana mollis bene carpta, quæ id excipiat, superque oculos imponi. Ea res & levis est, & refrigerando pituitam coercet, & non exarescit; & glutinari oculum non patitur. Farina quoque hordeacea cocta, & cum malo cotoneo cocto mixta, commode imponitur. Neque ab ratione abhorret, etiam penicillo potissimum uti expresso, si levior impetus est, ex aqua; si major, ex posca. Priora fascia deliganda sunt, ne per somnum cadant: at hoc superimponi satis est, quia & reponi ab

(g) Idem *ibid.*

ipſo ægro commodo poteſt: & quia, cum inaruit, iterum madefaciendum eſt.

Si tantum mali eſt, ut ſomnum diu prohibeat, eorum aliquid dandum eſt, quæ ἀνώδυνα Græci adpellant: ſatiſque eſt puero, quod ervi; viro, quod fabæ magnitudinem impleat. In ipſum vero oculum primo die, niſi immodica inflammatio eſt, nihil recte conjicitur: ſæpe enim potius concitatur eo pituita, quam minuitur. At ſecundo die, gravi quoque lippitudini per indita medicamenta recte ſuccuritur, ubi vel jam ſanguis miſſus, vel alvus ducta eſt; aut, neutrum neceſſarium eſſe, manifeſtum eſt.

2. *De diverſis oculorum collyriis.*

Multa autem multorumque collyria ad id apta ſunt; noviſque etiamnum miſturis temperari poſſunt; cum lenia medicamenta, & modice reprimentia, facile & varie miſceantur. Ego autem nobiliſſima exequar.

3. PHILONIS *collyrium.*

Eſt igitur PHILONIS, quod habet ceruſſæ elotæ, ſpodii, gummi, ſingulorum p. I. *. papaveris lachrymæ combuſtæ p. I. *. Illud ſcire oportet, hæc quoque omnia medicamenta, ſingula primum per ſe teri, deinde miſta iterum, adjecta paulatim vel aqua, vel alio humore. Gummi cum quaſdam alias facultates habeat, hoc maxime præſtat, ut, ubi collyria diu facta inaruerunt, glutinata ſint, neque frientur.

4. DIONYSII *collyrium.*

DIONYSII collyrium eſt: papaveris lachrymæ combuſtæ, donec tenereſcat p. I. *. thuris

cumbusti, gummi, singulorum p. II. *. spodii p. IV. *.

5. CLEONIS *collyrium.* (h)

CLEONIS nobile admodum: papaveris lachrymæ frictæ p. I. *. croci p. I. *. gummi p. *. V. quibus, cum teruntur, adjicitur rosæ succus.

Aliud ejusdem valentius: squamæ ferri, quod στόμωμα (i) adpellant, p. I. *. croci p. II. *. spodii p. IV. *. plumbi & eloti, & combusti p. I. *. gummi tantumdem.

EJUS aliud quoque ad idem est, maxime ubi multa pituita profluit: castorei p. *. I. aloes p. *. I. myrrhæ p. *. II. cadmiæ curatæ p. VIII. *. stibii tantumdem, acaciæ succi p. XII. *. quod, cum miscueris, in pixidicula servetur.

THEODOTUS vero huic compositioni adjecit papaveris lachrymæ combustæ p. *. I. æris combusti & eloti p. II. *. nucleorum palmarum combustorum p. X. *. gummi p. XII. *.

6. THEODOTI (k) *collyrium,* Acharistum *adpellatum.*

At ipsius THEODOTI, quod a quibusdam ἀχάριστον nominatur, ejusmodi est: castorei, nardi

(h) ORIBAS. *Synops. LIII.* de Collyriis. ÆGINET. *VII.* 16.

(i) *Vide* SARACENUM *in* DIOSCORID. *Lib. V.* c. 90.

(k) ÆGINET. *VII.* 16. *Paulo aliter exstat apud* MARCELLUM *de Medic. c. VIII. pag.* 267. *Ed.* STEPH. *Est & aliud* THEODOTION DIONYSIANUM *pag.* 274. *eodem capite descriptum, nisi malis hoc referre ad mox antecedens* DIONYSII. *Aliud exstat etiam pag.* 281.

Indici, singulorum p. I. *. lycii p. *. papaveris lachrymæ tantumdem; myrrhæ p. II. *. croci, cerussæ elotæ, aloes, singulorum p. III. *. cadmiæ botryitidis elotæ, æris combusti, singulorum p. VIII. *. gummi p. XVIII. *. acaciæ succi p. XX. *. stibii tantumdem; quibus aqua pluviatilis adjicitur.

7. Cythion *vel* Tephrion *collyrium*.

Præter hæc, ex frequentissimis collyriis est id, quod quidam *Cythion*, quidam a cinereo colore *Tephrion* adpellant. Habet amyli, tragacanthæ, acaciæ succi, gummi, singulorum p. I. *. papaveris lachrymæ p. II. *. cerussæ elotæ p. IV. *. spumæ argenti elotæ p. VIII. quæ æque ex aqua pluviatili conteruntur.

8. EUELPIDIS *collyrium*, Trygodes *nominatum*.

EUELPIDES autem, qui ætate nostra maximus fuit (*l*) ocularius medicus, utebatur eo, quod ipse composuerat, & τρυγῶδες nominabat. Habet autem hoc, castorei p. II. *. lycii, nardi, papaveris lachrymæ, singulorum p. I. *. croci, myrrhæ, aloes, singulorum p. IV. *. æris combusti p. VIII. *. cadmiæ, & stibii, singulorum p. XII. *. acaciæ succi p. XXVI. *. gummi tantumdem.

Quo gravior vero quæque inflammatio est, eo magis leniri medicamento debet, adjecto vel albo ovi, vel muliebri lacte. At, si neque medicus, neque medicamentum præsto est, sæpius

(l) MARCELL. *de Medic.* c. 8. *p.* 267. 274.

utrumlibet horum in oculos penicillo ad idipſum facto infuſum, id malum lenit. Ubi vero aliquis relevatus eſt, jamque curſus pituitæ conſtitit, reliquias fortaſſe leviores futuras diſcutiunt balneum & vinum. Igitur lavari debet leviter, ante ex oleo perfricatus, diutiuſque in cruribus & feminibus; multaque calida aqua fovere oculos; deinde per caput prius calida, tum egelida perfundi: a balneo cavere ne quo frigore adflatuve lædatur: poſthæc cibo paulo pleniore, quam ex operum conſuetudine, uti; vitatis tamen omnibus pituitam extenuantibus: vinum bibere lene, ſubauſterum, modice vetus; neque effuſe, neque timide; ut neque cruditas ex eo, & tamen ſomnus fiat, lenianturque intus latentia acria.

Sed, ſi quis in balneo ſenſit majorem oculorum perturbationem, quam adtulerat (quod incidere his ſolet, qui, manente adhuc pituitæ curſu, feſtinarunt) quamprimum diſcedere debet: nihil eo die vini adſumere; cibi minus etiam, quam pridie; deinde cumprimum ſatis pituita ſubſtitit, iterum ad uſum balnei redire.

Solet tamen evenire nonnunquam, ſive tempeſtatum vitio, ſive corporis, ut pluribus diebus neque dolor, neque inflammatio, & minime pituitæ curſus finiatur. Quod ubi incidit, jamque ipſa vetuſtate res matura eſt, ab his eiſdem auxilium petendum eſt, id eſt balneo ac vino. Hæc enim ut in recentibus malis aliena ſunt; quia concitare ea poſſunt, & accendere: ſic in veteribus, quæ nullis aliis auxiliis ceſſerunt, admodum efficacia eſſe conſuerunt, videlicet hic quoque, ut alibi (*), cum ſecunda vana fuerint, con-

(*) *Lib II. c. 9.*

trariis adjuvantibus. Sed ante tonderi ad cutem convenit: deinde in balneo aqua calida quamplurima caput atque oculos fovere: tum utrumque penicillo detergere, & ungere caput irino unguento; continereque in lectulo se; donec omnis calor, qui conceptus est, finiatur; desinatque sudor, qui necessario in capite collectus est.

Tum ad idem cibi vinique genus veniendum est sic, uti potiones meracæ sint; obtegendumque caput, & quiescendum. Sæpe enim posthæc gravis somnus, sæpe sudor, sæpe alvi dejectio pituitæ cursum finit. Si levatum est malum (quod aliquando serius fit) per plures dies idem fieri oportet, donec ex toto sanitas restituatur. Si diebus eisdem alvus nihil reddit, ducenda est; quo magis superiores partes leventur.

Nonnunquam autem ingens inflammatio tanto impetu erumpit, ut oculos e sua sede propellat; προόπτωσιν id, quoniam oculi procidunt, Græci adpellant. His utique, si vires patiuntur, sanguinem mitti: si id fieri non potest, alvum duci, longioremque inediam induci, necessarium est. Opus autem lenissimis medicamentis est. Ideoque CLEONIS collyrio quidam, quod ex duobus ante positum est, utuntur. Sed optimum est NILEI: neque de ullo magis inter omnes authores convenit.

9. NILEI *collyrium, omnium optimum.*

Id habet nardi Indici, papaveris lachrymæ, singulorum p. *. gummi p. I. *. croci p. II. *. foliorum rosæ recentium p. IV. *. quæ vel aqua pluviatili, vel vino levi subaustero coguntur. Neque alienum est, malicorium, vel fertulam campanam ex vino coquere, deinde conterere: aut myrrham nigram cum rosæ foliis miscere: aut hyoscyami folia cum ovi vitello cocta: aut

farinam cum acaciæ ſucco, vel paſſo, aut mulſo. Quibus ſi folia quoque papaveris adjiciuntur, aliquanto valentiora ſunt. Horum aliquo præparato, penicillo fovere oculos oportet, ex aqua calida expreſſo, in qua ante vel myrti vel roſæ folia decocta ſint: deinde, ex illis aliquid imponi. Præter hæc, ab occipitio inciſa cute, cucurbitula adhibenda eſt.

Quod ſi per hæc reſtitutus oculus in ſedem ſuam non eſt, eodemque modo prolapſus permanet, ſcire oportet, lumen eſſe amiſſum: deinde futurum, ut indureſcat is, aut in pus vertatur. Si ſuppuratio ſe oſtendit, ab eo angulo, qui tempori propior eſt, incidi oculus debet; ut, effuſo pure, inflammatio ac dolor finiatur, & intus tunicæ reſidant, quo minus fœda poſtea facies ſit. Utendum deinde vel iiſdem collyriis ex lacte aut ovo; vel croco, cui album ovi miſceatur. At, ſi induruit, & ſic emortuus eſt, ut ne in pus verteretur; quatenus fæde prominebit, excidendum erit ſic, ut hamo ſumma tunica adprehendatur, atque infra id ſcalpellus incidat: tum eadem medicamenta erunt injicienda, donec omnis dolor finiatur. Iiſdem medicamentis in eo quoque oculo utendum eſt, qui primum procidit, deinde per plura loca fiſſus eſt.

10. *De Carbunculis oculorum.* (m)

Solent etiam carbunculi ex inflammatione naſci, nonnunquam in ipſis oculis, nonnunquam in palpebris: & in his ipſis, modo ab interiore,

---

(m) SCRIBON. LARG. *III.* c. 25. MARCELL. *de Medic.* c. *VIII.* TRALLIAN. *II.* 7.

modo ab exteriore parte. In hoc casu alvus ducenda est: cibus minuendus: lac potui dandum; ut acria, quæ læserunt, leniantur.

Quod ad cataplasmata & medicamenta pertinet, his utendum, quæ adversus inflammationes proposita sunt. Atque hic quoque NILEI Collyrium optimum est. Si tamem carbunculus in exteriore palpebræ parte est, ad cataplasmata aptissimum est lini semen ex mulso coctum; aut, si id non est, tritici farina eodem modo cocta.

11. *De Pustulis oculorum.*

Pustulæ quoque ex inflammationibus interdum oriuntur. Quod si inter initia protinus incidit, magis etiam servanda sunt, quæ de sanguine & quiete supra proposui: sin serius, quam ut sanguis mitti possit, alvus tamen ducenda est. Si id quoque aliqua res inhibet, utique victus ratio servanda est. Medicamentis autem hic quoque lenibus opus est; quale NILEI, quale CLEONIS est.

12. PHILETIS *collyrium, ad pustulas oculorum.*

Id quoque, quod PHILETIS vocatur, huic aptum est. Habet enim myrrhæ, papaveris lachrymæ, singulorum p. I. *. plumbi eloti, terræ Samiæ, quæ ἀστὴρ vocatur, tragacanthæ, singulorum p. IV. *. stibii cocti (n), amyli, singulorum

(n) SCRIBON. LARGUS. *Comp. XXIII.* RHODIUS *in notis pag.* 63.

rum p. VI. *. spodii eloti, cerussæ elotæ, singulorum p. VIII. *. quæ aqua pluviatili excipiuntur. Usus collyrii, vel ex ovo, vel ex lacte est.

13. *De Ulceribus oculorum, & de* διὰ λιβάνου *collyrio.* (o)

Ex pustulis ulcera interdum fiunt; eaque recentia æque lenibus medicamentis nutrienda sunt, & iisdem fere, quæ supra in pustulis proposui. Fit quoque proprie ad hæc, quod διὰ λιβάνου vocatur. Habet æris combusti, & eloti, papaveris lachrymæ frictæ, singulorum p. I. *. spodii eloti, thuris, stibii combusti & eloti, myrrhæ, gummi, singulorum p. II. *.

14. *De Imminutione oculorum.*

Evenit etiam, ut oculi, vel ambo, vel singuli, minores fiant, quam esse naturaliter debeant. Idque & acer pituitæ cursus in lippitudine efficit, & continuati fletus, & ictus parum bene curati. In his quoque iisdem lenibus medicamentis ex muliebri lacte utendum est: cibis vero his, qui maxime corpus alere, & implere consuerunt: vitandaque omni modo causa, quæ lachrymas excitet, & cura domesticorum, quorum etiam, si quid forte incidit, ejus (p) notitiæ subtrahen-

(o) TRALLIAN. *II.* 5. *Longe aliter describitur a* MARCELLO. *de Medic. Cap. VIII. pag.* 280. *Eadem pagina paulo inferius aliud ejusdem nominis depromitur.*
(p) HIPPOCR. *de Dec. Orn. XI.* 15.

dum: atque acria quoque medicamenta, & acres cibi non alio magis nomine his nocent, quam quod lachrymas movent.

15. *De Pediculis palpebrarum.* (q).

Genus quoque vitii est, qui inter pilos palpebrarum pediculi nascuntur; id φθειρίασιν Græci nominant. Quod cum ex malo corporis habitu fiat, raro non ultra procedit: sed fere, tempore interposito, pituitæ cursus acerrimus sequitur; exulceratisque vehementer oculis, aciem quoque ipsam corrumpit.

His alvus ducenda est: caput ad cutem tondendum, diuque quotidie jejunis perfricandum. His, ambulationibus aliisque exercitationibus diligenter utendum: gargarizandum ex mulso, in quo nepeta & pingius ficus decocta sit: sæpe in balneo multa calida aqua fovendum caput: vitandi acres cibi; lacte pingui vinoque utendum: bibendumque liberalius, quam edendum est.

Medicamenta vero intus quidem lenia danda sunt; ne quid acrioris pituitæ concitent: super ipsos vero pediculos alia, quæ necare eos, & prohibere, ne similes nascantur, possint. Ad ipsum spumæ nitri p. I. *. sandarachæ p. I. *. uvæ taminiæ p. *. I. simul teruntur, adjiciturque vetus oleum pari portione, atque acetum, donec eis mellis crassitudo sit.

(q) ACTUAR. *M. M. II.* 7. & *IV.* 11. AETIUS. *Tetrab. II. Serm. III.* 65. ORIBAS. *de Loc. Aff. IV.* 32.

16 *De Oculorum gravioribus morbis, qui ex inflammationibus oriuntur, & validioribus medicamentis curantur, & de* ANDREÆ *collyrio, & de* διὰ κέρατος.

Hactenus oculorum morbi, qui lenibus medicamentis nutriuntur. Genera deinde alia sunt, quæ diversam curationem desiderant; fere ex inflammationibus nata, sed finitis quoque his, manentia; atque inprimis in quibusdam perseverat tenuis pituitæ cursus. Quibus alvus ab inferiore parte evocanda est, demendumque aliquid ex cibo. Neque alienum est, illini frontem ex compositione ANDREÆ. Quæ habet gummi p. I. *. cerussæ, stibii, singulorum p. II. *. spumæ argenti coctæ & elotæ p. IV. *. sed ea spuma ex aqua pluviatili coquitur; & arida hæc medicamenta ex succo myrti conteruntur. His illita fronte, cataplasma quoque superinjiciendum ex farina, quæ frigida aqua coacta sit, cuique aut acaciæ succus, aut cupressus adjecta sit. Cucurbitula quoque, inciso vertice, recte adcommodatur; aut ex temporibus sanguis emittitur.

Inungi vero eo debet, quod habet squamæ æris, papaveris lachrymæ, singulorum p. *. cervini cornu combusti & eloti, plumbi eloti, gummi, singulorum p. IV. *. thuris p. XII. Hoc vero collyrium quia cornu habet, διὰ κέρατος nominant. Quotiescunque non adjicio, quod genus humoris adjiciendum sit, aquam intelligi volo.

17. Μεμιγμένον, EUELPIDIS *collyrium*

Ad idem EUELPIDIS, quod μεμιγμένον nominabat, in eo papaveris lachrymæ, & albi pi-

peris, singulæ unciæ sunt, gummi libra, æris combusti p. I. *. Inter has autem curationes, post intermissionem aliquam, prosunt balneum & vinum. Cumque omnibus lippientibus vitandi cibi sint, qui extenuant; tum præcipue, quibus tenuis humor diu fertur. Quod si jam fastidium est eorum, quæ pituitam crassiorem reddunt, sicut in hoc genere materiæ maxime promptum est; confugiendum est ad ea, quæ, quia ventrem, corpus quoque adstringunt.

18. *De Oculorum ulceribus supercrescentibus, sordidis, cavis, veteribus.*

At ulcera, si cum inflammatione finita non sunt, aut supercrescentia, aut sordida, aut certe vetera esse consuerunt. Ex his supercrescentia collyrio, quod μεμιγμένον vocatur, optime reprimuntur. Sordida purgantur & eodem, & eo, quod *Smilion* nominatur.

19. Smilion *collyrium.*

Habet æruginis p. VI. *. gummi tantumdem, ammoniaci, minii sinopici, singulorum p. XVI. *. quæ quidam ex aqua; quidam, quo vehementiora sint, ex aceto terunt.

20. *Phynon collyrium* Euelpidis.

Id quoque Euelpidis, quod Phynona adpellabat, hic utile est: croci p. I. *. papaveris lachrymæ, gummi, singulorum p. II. *. æris combusti & eloti, myrrhæ, singulorum p. IV. piperis albi p. VI. Sed ante litum, hoc ungendum est.

21. Sphærion *collyrium* EUELPIDIS.

Id quoque ejuſdem, quod *Sphærion* nominabat, eodem valet. Lapidis hæmatitis eloti p. II. *. piperis grana ſex, cadmiæ elotæ, myrrhæ, papaveris lachrymæ, ſingulorum p. III. *. croci p. IV. *. gummi p. VIII. *. quæ cum vino Aminæo conteruntur.

22. *Liquidum* EUELPIDIS *collyrium.*

Liquidum quoque medicamentum ad idem componebat; in quo erant hæc: æruginis p. *. minii combuſti, atramenti ſutorii, cinnamomi, ſingulorum p. III. *. croci, nardi, papaveris lachrymæ, ſingulorum p. I. *. myrrhæ p. II. *. æris combuſti p. III. *. cineris ex odoribus p. IV. *. piperis grana XV. Hæc ex vino auſtero teruntur: deinde cum paſſi tribus heminis decoquuntur, donec corpus unum ſit. Idque medicamentum vetuſtate efficacius fit.

23. *De cavis oculorum ulceribus.*

Cava vero ulcera commodiſſime implent ex his, quæ ſupra poſita ſunt, *Sphærion*, & id quod PHILETIS vocatur. Idem *Sphærion* vetuſtis ulceribus & vix ad cicatricem venientibus optime ſuccurrit.

24. HERMONIS *collyrium.*

Eſt etiam collyrium, quod cum ad plura valent, plurimum tamen proficere in his ulceribus videtur. Refertur ad HERMONEM authorem.

Habet piperis longi p. I. z. *. albi p. *. cinnamomi, costi, singulorum p. I. *. atramenti sutorii, nardi, casiæ, castorei, singulorum p. II. *. gallæ p. V. *. myrrhæ, croci, thuris, lycii, cerussæ, singulorum p. VIII. *. papaveris lachrymæ p. XII. *. aloes, æris combusti, cadmiæ, singulorum p. XVI. *. acaciæ, stibii, gummi, singulorum p. XXV. *.

25. *De cicatricibus oculorum, quæ ex ulceribus factæ sunt*, & *de* Asclepia, & Canopite, & Pyxino, *collyriis.*

Factæ vero ex ulceribus cicatrices duobus vitiis periclitantur; ne aut cavæ, aut crassæ sint. Si cavæ sunt, potest eas implere id, quod *Sphærion* vocari dixi; vel id, quod (r) ASCLEPIAS nominatur. Habet hoc papaveris lachrymæ p. II. *. sagapeni, opopanacis, singulorum p. III. *. æruginis p. IV. *. gummi p. VIII. *. piperis p. XII. *. cadmiæ elotæ, cerussæ, singulorum p. XVI. *.

At, si crassæ cicatrices sunt, extenuant vel *Smilion*, vel *Canopite* collyrium, quod habet cinnamomi, acaciæ, singulorum p. I. *. cadmiæ elotæ, croci, myrrhæ, papaveris lachrymæ, gummi singulorum p. II. *. piperis albi, thuris, singulorum p. III. *. æris combusti p. IX. *. cum aqua pluviatili.

Vel EUELPIDIS Pyxinum, quod ex his constat: salis fossilis p. IV. *. ammoniaci thymiamatis p. VIII. *. papaveris lachrymæ p. XII. *. cerussæ p. XV. *. piperis albi, croci Cilicii,

(r) MARCELL. *de Medic. Lib. cap.* 8. *p.* 266.

ſingulorum p. LII. *. gummi p. XIII. *. cadmiæ elotæ p. IX. *. Maxime tamen tollere cicatricem videtur id, quod habet gummi p. III. *. æruginis p. I. *. crocomagmatis p. IV. *.

26. *De alio genere Inflammationis oculorum.*

Eſt etiam genus inflammationis, in qua, ſi cui tument ac diſtenduntur cum dolore oculi, ſanguinem ex fronte mitti neceſſarium eſt: multaque aqua calida caput atque oculos fovere: gargarizare ex lenticula, vel ex fici cremore, inungi acribus medicamentis, quæ ſupra comprehenſa ſunt; maximeque eo, quod *Sphærion* nominatur, quodque lapidem hæmatiten habet. Atque alia quoque utilia ſunt, quæ ad extenuandam aſpritudinem fiunt; de qua protinus dicam.

Hæc autem inflammationem oculorum fere ſequitur; interdum major, interdum levior. Nonnunquam etiam ex aſpritudine lippitudo fit, atque ipſam deinde aſpritudinem auget, fitque ea in aliis brevis, in aliis longa, & quæ vix unquam finiatur.

In hoc genere valetudinis quidam craſſas, duraſque palpebras, & ficulneo folio, & aſperato ſpecillo, & interdum ſcalpello eradunt; verſaſque quotidie medicamentis ſuffricant. Quæ neque niſi in magna vetuſtaque aſpritudine, neque ſæpe facienda ſunt. Nam melius eodem ratione victus & idoneis medicamentis pervenitur. Ergo exercitationibus utemur, & balneo frequentiore; multaque oculorum palpebras aqua calida fovebimus: cibi autem ſumendi ſunt acres & extenuantes.

27. Cæſarianum (ſ) *collyrium.*

At medicamentum id, quod *Cæſarianum* vocatur, habet atramenti ſutorii p. I. *. miſyos p. *. piperis albi p. V. *. papaveris lachrymæ, gummi, ſingulorum p. II. cadmiæ lotæ p. III. *. ſtibii p. VI. *. Satiſque conſtat, hoc collyrium adverſus omne genus oculorum valetudinis idoneum eſſe; exceptis his, quæ lenibus nutriuntur.

28. HIERACIS *collyrium.*

Id quoque, quod HIERACIS nominatur, ad aſpritudinem poteſt. Habet myrrhæ p. I. *. ammoniaci thymiamatis p. II. *. æruginis raſæ p. IV. *. cum aqua pluviatili. Ad idem idoneum eſt etiam id, quod *Canopite*, & id quod *Smilion* vocatur, & id quod *Pyxinum*, & id quod *Sphærion*. Si autem compoſita medicamenta non adſunt, felle caprino, vel quam optimo melle ſatis commode aſpritudo curatur.

29. *De arida lippitudine.*

Eſt etiam genus aridæ lippitudinis, quod ξηροφθαλμίαν (t) Græci adpellant. Sub hoc neque tument, neque fluunt oculi, ſed rubent tantum, & cum dolore quodam fere levi prurigine graves

---

(ſ) *Forte a* CÆSARE AUGUSTO *ita dictum*, *ſi illud inde dictum*, *quod refert* MARCELL. *de Med.* c. 8. p. 266.

(t) ACTUAR. *M. M. II.* 7. ÆGINET. *III.* 22. AETIUS *Tetrab. II. Serm. III.* c. 75. 77.

ſunt, & palpebræ citra duritiem ullam noctu prægravi pituita inhæreſcunt: quantoque minor generi huic impetus, tanto finis minus expeditior eſt.

In hoc vitio multum ambulare, multum exerceri, lavari ſæpe, ibique deſudare, multaque fricatione uti neceſſarium eſt. Cibi neque qui implent, neque nimium acres, apti ſunt, ſed inter hos medii. Mane, ubi concoxiſſe manifeſtum eſt, non eſt alienum ex ſinapi gargarizare, tum deinde caput atque os diutius perfricare.

30. Rhinion *collyrium.*

Collyrium vero hoc aptiſſimum eſt, quod *Rhinion* vocatur. Habet myrrhæ p. I. *. papaveris lachrymæ, acaciæ ſucci, piperis, gummi, ſingulorum p. I. *. lapidis hæmatitis, lapidis Phrygii, lycii, lapidis ſciſſilis, ſingulorum p. II. *. æris combuſti p. IV. *. Ac *Pyxinum* quoque eidem accommodatum eſt.

31. *De ſcabris oculis.* (u)

Si vero ſcabri oculi ſunt, quod maxime in angulis eſſe conſuevit, poteſt prodeſſe *Rhinion*, id quod ſupra poſitum eſt. Poteſt ſimiliter prodeſſe id, quod habet æruginis raſæ, piperis longi, papaveris lachrymæ, ſingulorum p. II. *. piperis albi, gummi, ſingulorum p. IV. *. cadmiæ lotæ, ceruſſæ, ſingulorum p. VI. *.

Nullum tamen melius eſt, quam EUELPI-

(u) AETIUS *Tetrab. II. Serm. III. c.* 76.

dis, quod βασιλικὸν nominabat. Habet papaveris lachrymæ, cerussæ, lapidis Asii, singulorum p. II. *. gummi p. XIII. *. piperis albi p. IV. *. croci p. VI. *. *psorici* p. XIII. *. Nulla autem per se materia est, quæ *psoricum* nominetur; sed chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto simul conteruntur, idque in vas fictile inditum, & contectum ficulneis foliis sub terra reponitur diebus viginti, & rursus sublatum teritur, & sic adpellatur *psoricum*. Verum de basilico quoque collyrio convenit, ad omnes adfectus oculorum id esse idoneum, qui non lenibus medicamentis curantur.

At, ubi non sunt medicamenta composita, scabros angulos lævant & mel & vinum. Succurritque & his & aridæ lippitudini, si quis panem ex vino subactum super oculum imponit. Nam, cum fere sit humor aliquis, qui modo ipsum oculum, modo angulos, aut palpebras exasperat, sic &, si quid prodit humoris, extrahitur; & si quid juxta est, repellitur.

32. *De Caligine oculorum.*

Caligare vero oculi nonnunquam ex lippitudine, nonnunquam etiam sine hac, propter senectutem, imbecillitatemve aliam, consueverunt. Si ex reliquiis lippitudinis id vitium est, adjuvat collyrium, quod *Asclepias* nominatur. Adjuvat & id, quod ex crocomagmate fit.

33. Διὰ κρόκȣ *collyrium.* (*x*)

Proprie etiam ad id componitur, quod διὰ κρόκȣ

(x) Trallian. *II.* I.

vocant. Habet piperis p. I. *, croci Cilicii, papaveris lachrymæ, ceruſſæ, ſingulorum p. II. *. pſorici, gummi, ſingulorum p. IV. *.

34. *De Caligine propter ſenectutem, aut aliam imbecillitatem.* (y)

At, ſi ex ſenectute aliave imbecillitate id eſt, recte inungi poteſt, & melle quam optimo, & Cyprino, & oleo vetere. Commodiſſimum tamen eſt, balſami partem unam, & olei veteris, aut Cyprini partes duas, mellis quam acerrimi partes tres miſcere. Utilia quoque huic medicamenta ſunt, quæ ad caliginem proxime, quæque ad extenuandas cicatrices ſupra comprehenſa ſunt.

Cuicunque vero oculi caligabunt, huic opus erit multa ambulatione, atque exercitatione, frequenti balneo, ubi totum quidem corpus perfricandum eſt, præcipue tamen caput ex irino, donec inſudet; velandumque poſtea, nec detegendum, antequam ſudor & calor domi conquierint. Tum cibis utendum acribus, & extenuantibus: interpoſitiſque aliquibus diebus, ex ſinapi gargarizandum.

35. *De Suffuſione oculorum.* (z)

Suffuſio quoque, quam Græci ὑπόχυσιν nominant, interdum oculi pupillæ, qua cernit, ſe opponit. Quod ſi inveteraverit, manu curandum eſt. Inter initia nonnunquam certis obſer-

(y) ORIBAS. *de Loc. Affect. IV.* 16.
(z) ACTUAR. *M. M. II.* 7. *IV.* 11. AETIUS. *Tetrab. II. Serm. III.* 49. ÆGINET. *III.* 22.

vationibus difcutitur. Sanguinem ex fronte vel naribus mittere; in temporibus venas adurere; gargarizando pituitam evocare; fuffumigare; oculos acribus medicamentis inungere, expedit. Victus optimus eft, qui pituitam extenuat.

36. *De refolutione oculorum.*

At ne refolutio quidem oculorum (quam παράλυσιν Græci nominant) alio victus modo, vel aliis medicamentis curanda eft. Expofuiffe tantum genus vitii fatis eft. Igitur interdum evenit, modo in uno oculo, modo in utroque, aut ex ictu aliquo, aut ex morbo comitiali, aut ex diftentione nervorum, qua vehementer ipfe oculus convulfus eft, ut is neque quoquam intendi poffit, neque omnino confiftat; fed huc illucve fine ratione moveatur, ideoque ne confpectum quidem rerum præftet.

37. *De Mydriafi oculorum.* (aa)

Non multum ab hoc malo diftat id, quod μυδρίασιν Græci vocant. Pupilla diffunditur & dilatatur, aciefque ejus hebefcit, ac pene caligat. Difficillime genus id imbecillitatis eliditur. In utraque vero, id eft paralyfi & mydriafi, pugnandum eft per eadem omnia, quæ in caligine oculorum præcepta funt, paucis tantum mutatis: fiquidem ad caput irino interdum acetum, interdum nitrum adjiciendum eft; oculos vero melle inungi fatis eft.

(aa) Cæl. Aurel. *II.* I. *p.* 344. Actuar. *M. M. II.* 7. & *IV.* 11. Æginet. *III.* 22.

Quidam in posteriore vitio calidis aquis usi, relevatique: quidam sine ulla manifesta causa subito obcæcati sunt. Ex quibus nonnulli, cum aliquandiu nihil vidissent, repentina *(bb)* profusione alvi, lumen receperunt. Quo minus alienum videtur, & recenti re & interposito tempore, medicamentis quoque moliri dejectiones, quæ omnem noxiam materiam in inferiora depellant.

38. *De imbecillitate oculorum.*

Præter hæc imbecillitas oculorum est, ex qua quidem interdiu satis, *(cc)* noctu nihil cernunt; quod in feminam bene respondentibus menstruis non cadit. Sed sic laborantes inungi oportet sanguine jocinoris (maxime hircini; sin minus, caprini) ubi id assum coquitur, excepto: atque edi quoque ipsum jecur debet. Licet tamen etiam iisdem medicamentis non inutiliter uti, quæ vel cicatrices, vel aspritudinem extenuant. Quidam contrito semine portulacæ mel adjiciunt eatenus, ne id ex specillo distillet, eoque inungunt. Utendum vero est exercitationibus, balneo, & fricationibus.

39. *Ad Oculos, quod extrinsecus offenduntur, & sanguine suffusi sunt.*

Et hæc quidem in ipsis corporibus oriuntur. Extrinsecus vero interdum sic ictus oculum læ-

---

(bb) *Aph. VI.* 17.

(cc) νυκτάλωπας vocant ÆGINET. *III.* 21. ACTUAR. *M. M. II.* 7. *VI.* 11. TRALLIAN. *II.* 6. AETIUS *Tetrab. II. Serm. III.* 46.

dit, ut ſanguis in eo ſuffundatur. Huic nihil commodius eſt, quam ſanguine vel columbæ, *(dd)* vel palumbæ, vel hirundinis inungere. Neque id ſine cauſa fit; cum harum acies extrinſecus læſa, interpoſito tempore in antiquum ſtatum redeat, celerrimeque hirundinis. Unde etiam locus fabulæ factus eſt, per parentes id herba reſtitui, quod per ſe ſaneſcit. Eorum ergo ſanguis noſtros quoque oculos ab externo caſu commodiſſime tuetur, hoc ordine, ut ſit hirundinis optimus, deinde palumbæ, minimum efficax columbæ, & ſibi ipſi, & nobis.

Supra percuſſum vero oculum, ad inflammationem leniendam, non eſt alienum imponere etiam cataplaſmata. Sed ſal armeniacus, vel quilibet alius quam optime teri debet, ſic, ut ei paulatim oleum adjiciatur, donec craſſitudo ſtrigmenti fiat. Id deinde miſcendum eſt cum hordeacea farina, quæ ex mulſo decocta ſit.

Facile autem, recognitis omnibus, quæ medici quoque prodiderunt, adparere cuilibet poteſt, vix ullum ex iis, quæ ſupra comprehenſa ſunt, oculi vitium eſſe, quod non ſimplicibus quoque, & promptis remediis ſubinde removeri poſſit.

(dd) ÆGINET. *III.* 22.

CAP. VII.

De Aurium morbis. (a)

HACTENUS in oculis ea reperiuntur, in quibus medicamenta plurimum poſſunt: ideoque ad aures tranſeundum eſt; quarum uſum proximum a luminibus natura nobis dedit. Sed in his aliquanto majus periculum, nam vitia oculorum intra ipſos nocent: aurium inflammationes doloreſque, interdum etiam ad dementiam mortemque præcipitant. Quo magis inter initia protinus ſuccurrendum eſt, ne majori periculo locus ſit.

Ergo, ubi primum dolorem aliquis ſenſit, abſtinere & continere ſe debet. Poſtero die, ſi vehementius malum eſt, caput tondere, idque irino unguento calido perungere, & operire. At magnus cum febre vigiliaque dolor exigit; ut ſanguis quoque mittatur. Si id aliquæ cauſæ prohibent, alvus ſolvenda eſt. Cataplaſmata quoque calida, ſubinde mutata, proficiunt; ſive fœni Græci, ſive lini, ſive alia farina ex mulſo decocta. Recte etiam ſubinde admoventur ſpongiæ, ex aqua calida expreſſæ. Tum, levato dolore, ceratum circumdari debet ex irino, aut cyprino factum. In quibuſdam tamen melius, quod ex roſa eſt, proficit.

Si vehemens inflammatio ſomnum ex toto

(a) SEREN. SAMMON. *XII.* ÆGINET. *III.* 23. TRALLIAN. *III.* 1. ACTUAR. *M. M. II.* 6. *IV.* 10. CÆL. AURELIAN. *Tardar. Paſſ. Lib. II.* c. 3.

prohibet, adjici cataplasmati debent papaveris cortices fricti atque contriti sic, ut ex his pars dimidia sit; eaque tum simul ex passo vel mulso decoquuntur. In aurem vero infundere aliquod medicamentum oportet; quod semper ante (b) tepefieri convenit, commodissimeque per (c) strigilem instillatur: ubi auris repleta est, super lana mollis addenda est, quæ humorem intus contineat. Et hæc quidem communia sunt.

Medicamentum vero est & rosæ, & radicum arundinum succus, & oleum, in quo lumbrici cocti sunt, & humor ex amaris nucibus, aut ex nucleo mali Persici expressus. Composita vero ad inflammationem doloremque leniendum hæc fere sunt: castorei, papaveris lachrymæ, pares portiones conteruntur, deinde adjicitur his passum. Vel papaveris lachrymæ, croci, myrrhæ par modus sic teritur, ut invicem modo rosa, modo passum instilletur. Vel id, quod amarum in (d) Ægyptia faba est, conteritur, rosa adjecta. Quibus myrrhæ quoque paululum a quibusdam miscetur, vel papaveris lachrymæ, aut thus cum muliebri lacte, vel amararum nucum cum rosa succus.

Vel castorei, myrrhæ, papaveris lachrymæ pares portiones cum passo.

Vel croci p. I. *. myrrhæ, aluminis scissilis, singulorum p. III. *. quibus, cum teruntur, paulatim miscentur passi cyathi tres, mellis minus

(b) PLIN. *de Re Med. Lib.* I. *c.* 9.
(c) *Formam exhibet* MERCURIAL. *in Art. Gymnast.*
(d) MARCELL. *p.* 284.

nus cyatho. Idque ex primis medicamentis eſt. Vel papaveris lachryma ex aceto.

Licet etiam compoſitione uti THEMISONIS; quæ habet caſtorei, opopanacis, papaveris lachrymæ ex aceto, ſingulorum p. II. *. ſpumæ nitri p. IV. *. quæ contrita paſſo excipiuntur, donec cerati craſſitudinem habeant; atque ita reponuntur. Ubi uſus requirit, rurſus id medicamentum, adjecto paſſo, piſtillo teritur.

Illud perpetuum eſt, quotieſcunque craſſius medicamentum eſt, quam ut in aurem inſtillari poſſit, adjiciendum eum eſſe humorem, ex quo id componi debet, donec ſatis liquidum ſit.

2. *De Pure & malo odore aurium.* (e)

Si vero pus quoque aures habent, recte lycium per ſe infunditur; aut irinum unguentum; aut porri ſuccus cum melle; aut centaureæ ſuccus cum paſſo; aut ſuccus mali punici in ipſius cortice tepefactus, adjecta myrrhæ exigua parte. Recte etiam miſcentur myrhæ, quam στακτὴν cognominant, p. I. *. croci tantumdem, nuces amaræ XXV. mellis ſeſquicyathus, quæ contrita, cum utendum eſt, in cortice mali punici tepefiant.

Ea quoque medicamenta, quæ oris exulcerati cauſa componuntur, æque ulcera aurium ſanant. Quæ ſe vetuſtiora ſunt, & multa ſanies fluit, apta compoſitio eſt, quæ ad authorem ERASIS-

(e) ÆGINET. *III.* 23. ORIBAS. *de Loc. Affect. IV.* 37. AETIUS *Tetr. II. Serm. II. c.* 83. PLIN. *de Re Med. Lib.* I. c. II.

TRATUM refertur; habet piperis, croci, singulorum p. I. *. myrrhæ, misy cocti, singulorum p. II. *. æris combusti p. II. *. hæc ex vino teruntur: deinde ubi inaruerunt, adjiciuntur passi heminæ tres, & simul incoquuntur. Cum vero utendum est, adjicitur his mel & vinum.

Est etiam PTOLEMÆI chirurgi medicamentum, quod habet lentisci, gallæ, singulorum p. I. *. omphacii p. I. *. succum punici mali.

Est & MENOPHILI validum admodum, quod ex his constat: piperis longi p. I. *. castorei p. II. *. myrrhæ, croci, papaveris lachrymæ, nardi Syriaci, thuris, malicorii, ex Ægyptia faba partis interioris, nucum amararum, mellis quam optimi; singulorum p. IV. *. Quibus, dum conteruntur, adjicitur acetum quam acerrimum, donec crassitudo in his passi fiat.

Est & CRATONIS: cinnamomi, casliæ, singulorum p. I. *. nardi, lycii, myrrhæ, singulorum p. I. *. aloes p. II. *. mellis cyathi tres, vini sextarius. Ex quibus lycium cum vino decoquitur; deinde his alia miscentur.

At, si multum puris, malusque dolor est, æruginis rasæ, thuris singulorum p. II. *. mellis cyathi duo, aceti quatuor simul incoquuntur; ubi utendum est, dulce vinum miscetur.

Aut aluminis scissilis, papaveris lachrymæ, acaciæ succi par pondus miscetur, hisque adjicitur hyoscyami succi dimidio minor, quam unius ex superioribus, portio; eaque trita ex vino diluuntur. Per se quoque hyoscyami succus satis proficit.

3. *Compositiones (f) ad omnia aurium vitia.*

Commune vero auxilium adversus omnes aurium casus, jamque usu comprobatum ASCLEPIADES composuit. In eo sunt cinnamomi, casiæ, singulorum p. I. *. floris junci rotundi, castorei, piperis albi & longi, amomi, myrobalani, singulorum scrupuli duo, thuris masculi, nardi Syriaci, myrrhæ pinguis, croci, spumæ nitri, singulorum p. II. *. Quæ separatim contrita, rursus mixta, ex aceto conteruntur; atque ita condita, ubi utendum est, aceto diluuntur.

Eodem modo commune auxilium auribus laborantibus est POLYBI sphragis ex dulci vino liquata. Quæ compositio priori libro continetur.

Quod si & sanies profluit, & tumor est, non alienum est, mixto vino per oricularium clysterem eluere; & tum infundere vinum austerum cum rosa mixtum, cui spodii paulum sit adjectum, aut lycium cum lacte, aut herbæ sanguinalis succum cum rosa, aut mali punici succum cum exigua parte myrrhæ.

4. *De Ulcere sordido aurium.*

Si sordida quoque ulcera sunt, melius mulso eluuntur; & tum aliquod ex his, quæ supra scripta sunt, quod mel habeat, infunditur. Si magis pus profluit, & caput utique tondendum, & multa calida aqua perfundendum, & gargari-

(f) SCRIBON. LARG. c. *V.* MARCELL. *Empir.* Cap. 9.

zandum, & usque ad lassitudinem ambulandum, & cibo modico utendum est.

Si cruor quoque ex ulceribus adparet, lycium cum lacte debet infundi; vel aqua, in qua rosa decocta sit, succo aut herbæ sanguinalis, aut acaciæ adjecto.

Quod si super ulcera caro (*g*) increvit, eaque mali odoris, & sanguinem fundit, aqua tepida elui debet; tum infundi id, quod ex thure ærugine, & aceto, & melle fit, aut mel cum ærugine incoctum. Squama quoque æris cum sandaracha contrita per fistulam recte instillatur.

5. *De Vermibus aurium.* (*h*)

Ubi vero vermes orti sunt, si juxta sunt, protrahendi oriculario specillo sunt: si longius, medicamentis enecandi; cavendumque, ne postea nascantur. Ad utrumque proficit album veratrum cum aceto contritum. Elui quoque aurem oportet vino, in quo marrubium decoctum sit. Sic emortui vermes in primam auris partem prolabuntur, unde facillime educi possunt.

6. *Ad compressa aurium foramina.*

Si foramen auris compressum est, & intus crassa sanies subest, mel quam optimum indendum est. Si id parum proficit, mellis cyatho &

(g) AETIUS *Tetrab. II. Serm. II.* c. 84.
(h) AETIUS *Tetrab. II. Serm. II.* c. 85. ORIBAS. *de Locis Affect. IV.* 40.

dimidio, æruginis rafæ p. II. *. adjiciendum eft, incoquendumque, & eo utendum. Iris quoque cum melle ad idem proficit. Item mellis & rofæ fcrupuli duo. Item galbani p. II. *. myrrhæ cum melle, & fellis taurini, fingulorum p. II. *. vini quantum fatis eft ad myrrham diluendam.

7. *Ad gravem auditum.* (*i*)

Ubi vero gravius aliquis audire cœpit (quod maxime poft longos capitis dolores evenire confuevit) in primis aurem ipfam confiderare oportet. Adparebit enim aut crufta, qualis fuper ulcera innafcitur, aut fordium coitus. Si crufta eft, infundendum eft aut oleum calidum, aut cum melle ærugo, vel porri fuccus, aut cum mulfo nitri paulum. Atque, ubi crufta ex auricula procidit, eluenda eft aqua tepida; quo facilius ea per fe diducta oriculario fpecillo protrahat.

Si fordes eæque molles funt, eodem fpecillo eximendæ funt. At, fi duræ funt, acetum & cum eo nitri paulum injiciendum eft; cumque emollitæ funt, eodem modo elui aurem, purgarique oportet.

Quod fi capitis gravitas manet, adtondendum idem; & leniter, fed diu perfricandum eft, adjecto vel irino vel laureo oleo, fic ut utrilibet paululum aceti mifceatur: tum diu ambulandum, leniterque poft unctionem aqua calida caput fo-

(i) AETIUS *Tetrab. II. Serm. II. c.* 79. PLIN. *de Re Medic. Lib.* I. *c.* 12.

vendum: cibisque utendum ex imbecillissima & media materia; magisque adsumendæ dilutæ potiones: nonnunquam gargarizandum est (*k*).

Infundendum autem in aurem castoreum cum aceto & laureo oleo & succo radiculæ corticis; aut cucumeris agrestis succus, adjectis rosæ foliis contritis. Immaturæ quoque uvæ succus cum rosa instillatus, adversus surditatem satis proficit.

8. *De Sonitu aurium.* (*l*)

Aliud vitii genus est, ubi aures intra se ipsæ sonant. Atque hoc quoque fit, ne externum sonum accipiant. Levissimum est, ubi id ex gravedine est: pejus, ubi ex morbo, capitisve longis doloribus incidit: pessimum, ubi, magnis morbis venientibus, maximeque comitiali, provenit.

Si ex gravedine est, purgare aurem oportet, & spiritum continere, donec inde humor aliquis exspumet.

Si ex morbo vel capitis dolore, quod ad exercitationem, perfusionem, gargarizationemque pertinet, eadem facienda sunt: cibis non utendum nisi extenuantibus: in aurem dandus radiculæ succus cum rosa, vel cum succo radicis ex cucumere agresti, vel castoreum ex aceto, & laureo oleo. Veratrum quoque cum aceto conteritur, deinde melle cocto excipitur, & inde collyrium factum in aurem dimittitur.

(k) *Aceto scil.* MARCELLUS *de medic. pag.* 287.
(l) ACTUAR. *M. M. II. 6. IV.* 10. AETIUS *Tetrab. II. Serm. II. c.* 77. *Trall. III.* 3.

Si ſine his cœpit, ideoque novo metu terret, in aurem dari debet caſtoreum cum aceto, vel irino, vel laureo oleo; aut huic miſtum caſtoreum cum ſucco nucum amararum; aut myrrha & nitrum cum roſa & aceto. Plus tamen in hoc quoque proficit victus ratio; eademque facienda ſunt, quæ ſupra comprehendi, cum majore quoque diligentia: & præterea, donec is ſonus finiatur, a vino abſtinendum.

Quod ſi ſimul & ſonus eſt, & inflammatio, laureum oleum conjeciſſe abunde eſt, aut id, quod ex amaris nucibus exprimitur; quibus quidam vel caſtoreum, vel myrham miſcent.

9. *Ad ea, quæ in aurem inciderunt, extrahenda.* (m)

Solet etiam interdum aurem aliquid incidere, aut calculus, aliquodve animal. Si pulex intus eſt, compellendum eo lanæ paululum eſt; quo ipſe ſi ſubit, & ſimul extrahitur. Si non eſt ſecutus, aliudve animal eſt, ſpecillum lana involutum in reſinam quam glutinoſiſſimam, maximeque terebinthinam dimittendum, idque in aurem injiciendum, ibique vertendum eſt; utique enim comprehendet & eximet.

Sin aliquid exanime eſt, ſpecillo oriculario protrahendum eſt, aut hamulo retuſo paululum recurvato. Si iſta nihil proficiunt, poteſt eodem modo reſina protrahi. Sternutamenta quoque admota id commode elidunt, aut oriculario clyſtere aqua vehementer intus compulſa.

Tabula quoque collocatur media, inhærens capitibus utrinque pendentibus, ſuperque eam

(m) Aetius *Tetrab. II. Serm. II. c.* 87.

homo deligatur in id latus versus, cujus auris eo modo laborat, sic ut extra tabulam non emineat: tum malleo caput tabulæ, quod a pedibus est, feritur; atque ita concussa aure, id quod inest, excidit.

CAP. VIII.

De Narium morbis. (a)

NARES vero exulceratas fovere oportet vapore aquæ calidæ. Id & (b) spongia expressa atque admota fit, & subjecto vase oris angusti, calida aqua repleto. Post id fomentum, illinenda ulcera sunt, aut plumbi recremento, aut cerussa, aut argenti spuma; cum quodlibet horum aliquis conterit, ei, dum teritur, invicem vinum & oleum myrteum adjiciat, donec mellis crassitudinem fecerit.

Sin autem ea ulcera circa os sunt, plurésque crustas & odorem fœdum habent, quod genus Græci (c) ὄζαιναν adpellant; sciri quidem debet, vix ei malo posse succurri. Nihilominus tamen hæc tentari possunt; ut caput ad cutem tondeatur, adsidueque vehementer perfricetur, multaque calida aqua perfundatur: multa eidem am-

(a) TRALLIAN. *III.* 8. ACTUAR. *M. M. VI.* 12. AETIUS *Tetrab. II. Serm. II.* c. 90.

(b) MARCELL. *de Medic.* c. x. *pag.* 288.

(c) ORIBAS. *de Loc Affect. IV.* 45. AETIUS *Tetrab. II. Serm. II.* 91. MARCELLUS *de Medic. Cap.* x. Odorem gravem *vertit.* *Vide H. F. ab* AQUAPENDENTE *Oper. Chir. P. I.* c. 26.

bulatio fit; cibus modicus, neque acer, neque valentiſſimus. Tum in narem ipſam mel cum exiguo modo reſinæ terebinthinæ conjiciatur (quod ſpecillo quoque involuto lana fit) adtrahaturque ſpiritu is ſuccus, donec in ore guſtus ejus ſentiatur. Sub his enim cruſtæ reſolvuntur, quæ tum per ſternutamenta elidi debent.

Puris ulceribus vapor aquæ calidæ ſubjiciendus eſt; deinde adhibendum aut lycium ex vino dilutum, aut amurca, aut omphacium, aut menthæ, aut marrubii ſuccus; aut atramentum ſutorium, quod candefactum, deinde contritum ſit; aut interior ſcillæ pars contrita; ſic ut horum cuilibet mel adjiciatur. Cujus in cæteris admodum exigua pars eſſe debet; in atramento ſutorio tanta, ut ea miſtura liquida ſit; cum ſcilla utique pars major; involvendumque lana ſpecillum eſt, & in eo medicamentum tingendum, eoque ulcera implenda ſunt. Rurſuſque linamentum involutum & oblongum eodem medicamento illinendum, dimittendumque in narem, & ab inferiore parte leniter deligandum. Idque per hiemem & ver bis die; per æſtatem & autumnum, ter fieri debet.

2. *De Carnoſis caruncalis narium.*

Interdum vero in naribus carunculæ quædam ſimiles muliebribus mammis naſcuntur, hæque imis partibus, quæ cartilaginoſæ ſunt, inhærent. Has curare oportet medicamentis adurentibus; ſub quibus ex toto conſumuntur.

Πολύπυς (*d*) vero eſt caruncula, modo alba,

(d) ÆGINET. *III.* 24. *VI.* 25. ACTUAR. *M. M. II.* 8. AETIUS *Tetrab. II. Serm. II. c.* 92.

modo subrubra, quæ narium ossibus inhæret; & modo ad labra tendens narem implet modo retro per id foramen, quo spiritus a naribus ad fauces descendit, adeo increscit, ut post uvam conspici possit; strangulatque hominem, maxime austro aut euro flante; fereque mollis est, raro dura; eaque magis spiritum impedit, & nares dilatat; fereque καρκινώδης est, itaque adtingi non debet.

Illud aliud genus fere quidem ferro curatur; interdum tamen inarescit, si addita in narem per linamentum aut penicillum ea compositio est, quæ habet minii sinopici, chalcitidis, calcis, sandarachæ, singulorum p. I. *. atramenti sutorii p. II. *.

CAP. IX.

De Dentium (a) dolore.

IN dentium autem dolore, qui ipse quoque maximis tormentis adnumerari potest, vinum ex toto circumcidendum est; cibo quoque primo abstinendum, deinde eo modico mollique utendum, ne mandentis dentes irritet; tum extrinsecus admovendus per spongiam vapor aquæ calidæ; imponendumque ceratum ex cyprino aut irino factum, lanaque id comprehendendum, caputque velandum est. Quod si gravior dolor est,

(a) TRALLIAN. *III.* 10. CÆL. AURELIAN. *Morb Chron. II.* 4.

utiliter & alvus ducitur, & calida cataplasmata super maxillam injiciuntur, & ore humor calidus cum medicamentis aliquibus continetur, sæpiusque mutatur. Cujus rei causa & (b) quinquefolii radix in vino mixto coquitur; & hyoscyami radix vel in posca, vel in vino mixto coquitur sic, ut paululum his salis adjiciatur; & papaveris non nimium aridi cortices, & mandragoræ radix, eodem modo. Sed in his tribus utique vitandum est, ne, quod haustum erit, devoretur.

Ex populo quoque alba cortex radicis in hunc usum in vino mixto recte coquitur; aut in aceto cornu cervini ramentum & nepeta cum teda ac ficu pingui: item ficus pinguis vel in mulso, vel in aceto & melle; ex quibus cum ficus discocta est, is humor percolatur. (c) Specillum quoque lana involutum in calidum oleum demittitur, eoque ipse dens fovetur.

Quinetiam quædam quasi cataplasmata in dentem ipsum induntur, in quem usum ex malo punico acido atque arido malicorii pars interior cum pari portione & gallæ pinei corticis conteritur, miscēturque his minium; eaque contrita aqua pluviatili coguntur: aut panacis, papaveris lachrymæ, peucedani, uvæ taminiæ sine seminibus pares portiones conteruntur: aut galbani partes tres, papaveris lachrymæ pars quarta. Quicquid dentibus admotum est, nihilo minus supra maxillam ceratum (quale supra posui) esse debet lana obtectum.

(b) MARCELLUS. *de Medic. C. XII. p.* 291. 297.

(c) *Aurifcalphium dicit* MARCELL. *de Medic. Cap. XII. p.* 293.

Quidam etiam myrrhæ, cardamomi, ſingulorum p. I. *. croci, pyrethri, ficorum, piperis, ſingulorum p. IV. *. ſinapis p. VIII. *. contrita linteolo illinunt, imponuntque in humero partis ejus, qua dens dolet; ſi is ſuperior eſt, a ſcapulis; ſi inferior, a pectore: idque dolorem levat; &, cum levavit, protinus ſubmovendum eſt.

Si vero exeſus *(d)* eſt dens, feſtinare ad eximendum eum, niſi res coegit, *(e)* non eſt neceſſe: id tum omnibus fomentis, quæ ſupra poſita ſunt, adjiciendæ quædam valentiores compoſitiones ſunt, quæ dolorem levant, quales hæ ſunt, quæ habent papaveris lachrymæ p. I. *. piperis p. II. *. ſoreos p. X. *. quæ contrita galbano excipiuntur, idque circumdatur: aut MENEMACHI, maxime ad maxillares dentes; in qua ſunt, croci p I. *. cardamomi, thuris fuliginis, ficorum, piperis, pyrethri, ſingulorum p. IV. *. ſinapis p. VIII. *. Quidam autem miſcent pyrethri, piperis, elaterii, ſingulorum p. I. *. aluminis ſciſſilis, papaveris lachrymæ, uvæ taminiæ, ſulphuris ignem non experti, bituminis, lauri baccarum, ſinapis, ſingulorum p. II. *.

Quod ſi dolor eximi eum cogit, piperis ſemen cortice liberatum, & eodem modo bacca *(f)* hederæ conjecta in ejus foramen, dentem findit, iſque per teſtas excidet. Plani quoque piſcis (quam nos paſtinacam, Græci τρυγόνα vocant) aculeus

(d) ORIRAS. *de Loc. Affect. IV.* 58. AETIUS *Tetrab. II. Serm. IV. c.* 33. 34.

(e) *Ita ſentit* MARCELLUS *de Medic. Cap. XII. p.* 293.

(f) MARCELL. *de Medic. Cap. XII. p.* 296.

torretur, deinde conteritur, resinaque excipitur, quæ denti circumdata hunc solvit. Alumen quoque scissile in foramen conjectum dentem citat. Sed id tamen involutum in lanula demitti commodius; quia sic & dentem servat, & dolorem levat.

Hæc a Medicis accepta sunt: sed agrestium experimento cognitum est, cum dens doluerit, herbam (g) mentastrum cum suis radicibus evelli debere, & in pelvem mitti, supraque aquam infundi, collocarique juxta sedentem hominem undique veste contectum; tum in pelvem candentes silices demitti, sic, ut aqua tegantur, hominemque eum hiante ore vaporem excipere, ut supra dictum est, undique inclusum. Nam & sudor plurimus sequitur, & per os continens pituita defluit; idque longiorem, sæpe annuam valetudinem bonam præstat.

CAP. X.

De Tonsillis. (a)

SI vero tonsillæ exulceratione per inflammationem intumescunt, caput quoque velandum est, & extrinsecus is locus vapore calido fovendus; multa ambulatione utendum; caput in lecto sublime habendum; gargarizandumque reprimentibus medicamentis. Radix quoque ea, quam dulcem adpellant, contusa & in passo mulsove decocta, idem præstat.

(g) IDEM *eodem cap. p.* 293.
(a) ORIBAS. *de Loc. Affect. IV.* 70.

Leniterque quibusdam medicamentis eas illini non alienum est; quæ hoc modo fiunt. Ex malo (b) punico dulci succus exprimitur, & ejus sextarius ad lenem ignem decoquitur, donec ei mellis crassitudo sit; tum croci, myrrhæ, aluminis scissilis, singulorum p. II. *. per se conteruntur, paulatimque his adjiciuntur vini lenis cyathi duo, mellis unus; deinde priore succo ista miscentur, & rursus leniter incoquuntur: aut ejusdem succi sextarius eodem modo coquitur, atque eadem ratione trita hæc adjiciuntur; nardi p. *. omphacii p. I. *. cinnamomi, myrrhæ, casiæ, singulorum p. I. *. Eadem autem hæc & auribus & naribus purulentis accommodata sunt. Cibus in hac quoque valetudine lenis esse debet, ne exasperet.

Quod si tanta inflammatio est, ut spiritum impediat, in lecto conquiescendum; cibo abstinendum, neque adsumendum quicquam præter aquam calidam est: alvus quoque ducenda est: gargarizandumque ex fico & mulso: illinendumque mel cum omphacio; extrinsecus admovendus, sed aliquanto diutius, vapor calidus, donec ea suppurent, & per se aperiantur. Si pure subſtante non rumpuntur hi tumores, incidendi sunt: deinde mulso calido gargarizandum.

At, si modicus quidem tumor, sed exulceratio est, furfurum cremori ad gargarizandum paulum mellis adjiciendum est, illinendaque ulcera hoc medicamento: passi quam dulcissimi tres heminæ ad unam coquuntur; tum adjicitur thuris p. I. *. croci, myrrhæ, singulorum p. *. iterumque omnia fervescunt.

(b) ORIBAS. *de Loc. Affect. IV.* 73. ÆGINET. *III.* 26.

Ubi pura ulcera ſunt, eodem furfurum cremore, vel lacte gargarizandum eſt. Atque hic quoque cibis lenibus opus eſt; quibus adjici dulce vinum poteſt.

CAP. XI.

De Oris Ulceribus (a).

ULCERA autem oris, ſi cum inflammatione ſunt, & parum pura ac rubicunda ſunt, optime his medicamentis curantur; quæ ſupra poſita ex malis punicis fiunt. Continenduſque ſæpe ore reprimens cremor eſt, cui paulum mellis ſit adjectum: utendumque ambulationibus, & non acri cibo.

Cum vero pura ulcera eſſe cœperunt, lenis humor, interdum etiam quam optima aqua ore continenda eſt. Prodeſtque adſumptum putum vinum, pleniorque cibus, dum acribus vacet: inſpergique ulcera debent alumine ſciſſili, cui dimidio plus gallæ immaturæ ſit adjectum.

Si jam cruſtas habent, quales in aduſtis eſſe conſuerunt, adhibendæ ſunt compoſitiones, quas Græce ἀνθηρὰς nominant. (b) Habent hæ junci quadrati, myrrhæ, ſandarachæ: aluminis, pares portiones: aut croci, myrrhæ, ſingulorum P. II. *. iridis, aluminis ſciſſilis, ſandarachæ, ſingulorum P. IV. *. junci quadrati P. VIII. *. aut gallæ

(a) AETIUS *Tetrab. II. Serm. IV. c.* 22.

(b) *Simile medicamentum vide apud* MARCEL. *cap. XI. pag.* 292. PLIN. *de Re Med. Lib.* I. *c.* 31.

myrrhæ, ſingulorum P. I I. *. aluminis ſciſſilis P. II. *. roſæ foliorum P. IV. *.

Quidam autem croci P. *. aluminis ſciſſilis, myrrhæ, ſingulorum P. I. *. ſandarachæ P. II. *. junci quadrati P. IV. *. miſcent. Priora arida inſperguntur: hoc cum melle illinitur; neque ulceribus tantum, ſed etiam tonſillis.

Verum ea longe periculoſiſſima ſunt ulcera, quas, ἄφθας (c) Græci adpellant; ſed in (d) pueris: hos enim ſæpe conſumunt; in viris & mulieribus idem periculum non eſt. Hæc ulcera a gingivis incipiunt: deinde palatum, totumque os occupant; tum ad uvam fauceſque deſcendunt, quibus obſeſſis, non facile fit, ut puer convaleſcat, ac miſerius etiam eſt, ſi lactens adhuc infans eſt; quo minus imperari remedium aliquod poteſt. Sed inprimis nutrix cogenda eſt exerceri ambulationibus, & his operibus, quæ ſuperiores partes movent: mittenda in balneum, jubendaque ibi calida aqua mammas perfundere: tum alenda cibis lenibus, & his qui non facile corrumpuntur: potione, ſi febricitat puer, aquæ, ſi ſine febre eſt, vini diluti; ac, ſi alvus nutrici ſubſiſtit, ducenda eſt.

Si pituita in os ejus coit, vomere debet. Tum ipſa ulcera perungenda ſunt melle, cui (e) rhus quem Syriacum vocant, aut amaræ nuces adjectæ ſunt: vel miſtis inter ſe roſæ foliis aridis; nucleis

---

(c) ÆGIN. *I.* 10. ARETÆUS *Morb. Acut. I.* 9. ORIB. *de Loc. Affect. Cur. IV. c.* 68. ACTUAR. *M. M. II.* 10. *IV.* 14. AET. *Tetrab. II. Serm. I.* 39.

(d) *Aph.* III. 24.

(e) SALMAS. *de Homonym. Hyles Jatric. cap.* 58.

nucleis pini, mentha, collectis cum melle: vel eo medicamento, quod ex moris fit: quorum succus eodem modo, quo punici mali, ad mellis crassitudinem coquitur, eademque ratione ei crocum, myrrha, alumen, vinum, & mel miscetur. Neque quicquam dandum, a quo humor evocari possit.

Si vero jam firmior puer est, gargarizare debet his fere, quæ supra comprehensa sunt. Ac, si leniora medicamenta in eo parum proficiunt, adhibenda sunt ea, quæ adurendo crustas ulceribus inducant. Valens quoque est scissile alumen, vel chalcitis, vel atramentum sutorium. Prodest etiam fames & abstinentia, quanta maxima imperari potest. Cibus debet esse lenis. Ad purganda tamen ulcera, interdum caseus ex melle recte datur.

CAP. XII.

De linguæ ulceribus (*a*).

LINGUÆ quoque ulcera non aliis medicamentis egent, quam quæ prima parte superioris capitis exposita sunt. Sed quæ in latere ejus nascuntur, diutissime durant. Videndumque est, num contra dens aliquis acutior sit, qui sanescere sæpe ulcus eo loco non sinit, ideoque limandus est.

(*a*) ACTUAR. *M. M. II.* 10.

CAP. XIII.

De Parulidibus (a) & ulceribus gingivarum.

SOLENT etiam interdum juxta dentes in gingivis tubercula quædam oriri dolentia; παρουλίδας Græci adpellant. Hæc initio leniter sale contrito perfricare oportet, aut inter se mixtis sale fossili combusto, cupresso, nepeta: deinde eluere os cremore lenticulæ, & inter hæc hiare, donec pituitæ satis profluat.

In majore vero inflammatione iisdem medicamentis utendum est, quæ ad ulcera oris suprapofita sunt: & mollis linamenti paululum involvendum aliqua compositione ex his, quas ἀνθηρὰς (b) vocari dixi; dimittendumque id inter dentem & gingivam.

Quod si durior erit, & id prohibebit, extrinsecus admovendus erit spongiæ vapor calidus, imponendumque ceratum.

Si suppuratio se ostendet, diutius eo vapore utendum erit: & continendum ore calidum mulsum, in quo ficus decocta sit. Idemque subcrudum incidendum, ne, si ibi diutius pus permanserit, os lædat.

Quod si major is tumor est, commodius totus exciditur, sic ut ex utraque parte dens liberetur. Pure exempto, si levis plaga est, satis est ore ca-

(a) ORIBAS. *de Loc. Affect. IV.* 66. ACTUAR. *M. M. II.* 10. *IV.* 14. AETIUS *Tetrab. II. Serm. IV.* 24. ÆGIN. *VI.* 27.

(b) SCRIBON. LARG. *C. XII. c.* 61.

lidam aquam continere, & extrinsecus fovere eodem vapore: si major est, lenticulæ cremore uti, iisdemque medicamentis; quibus cætera ulcera oris curantur.

Alia quoque ulcera in gingivis plerumque oriuntur, quidem eadem, quæ in reliquo ore, succurrunt. Maxime tamen mandere ligustrum oportet, succumque eum ore continere. Fit etiam interdum, ut ex gingivæ ulcere, sive παρουλὶς fuit, sive non fuit, diutius pus feratur, dente aut corrupto, aut fracto, vel aliter vitiato osse: maximeque id per fistulam evenire consuevit. Quod ubi incidit, locus aperiendus, dens eximendus; testa ossis, si qua decessit, recipienda est; si quid vitiosi est, radendum. Post quæ, quid fieri debeat, supra in aliorum ulcerum curatione comprehensum est.

Si vero a dentibus gingivæ recedunt, eædem antheræ succurrunt. Utile est etiam pira aut mala non permatura mandere, & ore eum humorem continere. Idemque præstare non acre acetum in ore retentum potest.

CAP. XIV.

De Uvæ morbo (a).

UVÆ vehemens inflammatio terrere quoque debet. Itaque in hac abstinentia necessaria est, & sanguis recte mittitur; &, si id aliqua res prohibet, alvus utiliter ducitur: caputque super hæc velandum, & sublimius habendum est:

(a) ORIBAS. *de Loc. Affec. Cur. IV.* 73.

tum aqua (*b*) gargarizandum, in qua ſimul rubus & lenticula decocta ſit. Illinenda autem ipſa uva vel omphacio, vel galla (*c*), vel alumine ſciſſili, ſic ut cuilibet eorum mel adjiciatur.

Eſt etiam medicamentum huic aptum, quod Andronium (*d*) adpellatur: conſtat ex his; alumine ſciſſili, ſquama æris rubri, atramento ſutorio, galla, myrrha, miſy, quæ per ſe contrita, mixtaque rurſus paulatim adjecto vino auſtero, teruntur, donec his mellis craſſitudo ſit. Chelidoniæ quoque ſucco per cochlear illita uva maxime prodeſt. Ubi horum aliquo illita uva eſt, fere multa pituita decurrit: cumque ea quievit, ex vino calido gargarizandum.

Quod ſi minor in ea inflammatio, laſer terere, eique adjicere frigidam aquam ſatis eſt, eamque âquam cochleari exceptam ipſi uvæ ſubjicere. Ac mediocriter eam tumentem aqua quoque frigida, eodemque modo ſubjecta, reprimit. Ex eadem autem aqua gargarizandum quoque eſt, vel cum laſere, vel ſine eo. At curationis uvæ productæ per manum, ratio ſubjecta eſt.

(*b*) MARCELL. *de Medic. Cap. XIV. pag.* 299.
(*c*) SCRIBON. LARG. *C. XVII. c.* 71.
(*d*) IDEM. *C. XIII.* 63. *Longe aliter exſtat adud* MARCELL. *de Medic. cap. XI. pag.* 292.

CAP. XV.

De Cancro oris (*a*).

SI quando autem ulcera oris cancer invaſit, primo conſiderandum eſt, num malus corporis habitus ſit; eique occurrendum: deinde ipſa ulcera curanda. Quod ſi in ſumma parte id vitium eſt, ſatis proficit anthera, humida ulceri arida inſperſa; ſicciori, cum exigua parte mellis illita. Si paulo altius, chartæ combuſtæ partes duæ, auripigmenti pars una.

Si penitius malum deſcendit, chartæ combuſtæ partes tres, auripigmenti pars quarta: aut pares portiones ſalis fricti, & iridis frictæ: aut etiam pares portiones chalcitidis, calcis, auripigmenti. Neceſſarium autem eſt linamentum in roſa tingere, & ſuper adurentia medicamenta imponere; ne vicinum & ſanum locum lædant. Quidam etiam in acris aceti heminam frictum ſalem conjiciunt, donec tabeſcere deſinat; deinde id acetum coquunt, donec exſiccetur; eumque ſalem contritum inſpergunt. Qnoties autem medicamentum injicitur, & ante & poſt os diluendum eſt vel cremore lenticulæ, vel aqua, in qua aut ervum, aut (*b*) oleæ, aut verbenæ decoctæ ſint, ſic, ut cuilibet eorum paululum mellis miſceatur. Acetum quoque ex ſcilla retentum ore, ſatis adverſus

(*a*) SCRIBON. LARG. *c. XIII.*

(*b*) MARCELL. *de Medic. cap. XI. pag.* 292.

hæc ulcera proficit: & ex aceto cocto sali, sicut supra demonstratum est, rursus mistum acetum: sed & diu continere utrumlibet, & id bis aut ter die facere, prout vehemens malum est, necessarium est.

Quod si puer est, cui id incidit, specillum lana involutum in medicamentum demittendum est, & super ulcus tenendum; ne per imprudentiam adurentia devoret. At, si dolor in gingivis est, moventurque aliqui dentes, refigi eos oportet, nam curationem vehementer impediunt. Si nihil medicamenta proficient, ulcera erunt adurenda.

Quod tamen in labris ideo non est necessarium, quoniam excidere commodius est. Et id quidem, æque adustum, atque excisum, sine ea curatione, quæ corpori manu adhibetur, impleri non potest.

Gingivarum vero ossa, quæ hebetia sunt, in perpetuum ustione nudantur, neque enim postea caro increscit. Imponenda tamen adustis lenticula est, donec sanitatem, qualis esse potest, recipiant.

CAP. XVI.

De Parotidibus (a).

HÆC in capite fere medicamentis egent. Sub ipsis vero auribus oriri παρωτίδες solent; modo in secunda valetudine, ibi inflammatione orta; modo post longas febres, illuc impetu morbi con-

(a) ORIBAS. *de Loc. Aff. Cur.* c. 44. TRALLIAN. *III.* 7.

verſo. Id abſceſſus genus eſt. Itaque nullam novam curationem deſiderat: animadverſionem tantummodo hanc habet neceſſariam, ut, ſi ſine morbo id intumuit, primum reprimentibus experimentum fiat: ſi ex adverſa valetudine, illud inimicum eſt, maturarique & quam primum aperiri commodius eſt.

CAP. XVII.

De Umbilico prominente (a).

AD umbilicos vero prominentes, ne manu ferroque utendum ſit, ante tentandum eſt, ut abſtineant, alvus his ducetur: imponatur ſuper umbilicum id, quod ex his conſtat; cicutæ & fuliginis, ſingulorum P. I. *. ceruſſæ elotæ P. IV. *. plumbi eloti P. VIII. *. ovis duobus; quibus etiam ſolani ſuccus adjicitur. Hoc diutius impoſitum eſſe oportet; & interim conquieſcere hominem; cibo modico uti, ſic ut vitentur omnia inflantia.

(a) ÆGINET. *VI.* 51. AETIUS *Tetr. I. Serm. IV. c.* 26. & *Tetr. IV. Serm. IV.* III. ORIBAS. *de Loc. Affec. IV. c.* 117.

CAP. XVIII.

De Obſcœnarum partium vitiis.

PROXIMA ſunt ea, quæ ad partes obſcœnas pertinent, quarum apud Græcos vocabula & tolerabilius ſe habent, & accepta jam uſu ſunt; cum in omni fere medicorum volumine atque ſermone jactentur: apud nos fœdiora verba, ne conſuetudine quidem aliqua verecundius loquentium (*a*) commendata ſunt: ut difficilis hæc explanatio ſit, ſimul & artis præcepta ſervantibus. Neque tamen ea res a ſcribendo deterrere me debuit. Primum, ut omnia, quæ ſalutaria accepi, comprehenderem: dein, quia in vulgus eorum curatio etiam præcipue cognoſcenda eſt, quæ invitiſſimus quiſque alteri oſtendit.

2. *Colis morbis.*

Igitur ſi ex inflammatione (*b*) coles intumuit, reducique ſumma cutis, aut rurſus induci non poteſt, multa calida aqua fovendus locus eſt. Ubi vero glans contecta eſt, oriculario quoque clyſtere inter eam cutemque aqua calida inſerenda eſt; ſi mollita ſic & extenuata cutis reducenti paruit, expeditior reliqua curatio eſt: ſi tumor vicit, imponenda eſt vel lenticula vel marrubium, vel oleæ folia ex vino cocta, ſic ut cuilibet eorum,

(*a*) *Alii* accommodata.

(*b*) AETIUS *Tetrab. IV. Serm. II.* 16.

dum teritur, mellis paululum adjiciatur: sursumque coles ad ventrem deligandus est; quod in omni curatione ejus necessarium est: isque homo continere se, & abstinere a cibo debet, & potione aquæ tantum a siti vindicari. Postero die rursus adhibendum iisdem rationibus aquæ fomentum est, & tum vi quoque experiundum, an cutis sequatur.

Eaque, si non parebit, leviter summa scalpello concidenda erit, nam, cum sanies profluxerit, extenuabitur is locus, & facilius cutis ducetur.

Sive autem hoc modo victa erit, sive nunquam repugnaverit; ulcera vel in cutis ulteriore parte, vel in glande, ultrave eam in cole reperientur: quæ necesse est, aut pura siccaque sint, aut humida & purulenta. Si sicca sunt, primum aqua calida fovenda sunt: deinde imponendum lycium ex vino est, aut amurca cocta cum eodem, aut cum rosa butyrum.

Si tenuis iis humor inest, vino eluenda sunt; tum butyro rosæ & mellis paululum, & resinæ terebinthinæ pars quarta adjicienda est, eoque utendum.

At, si pus ex iis profluit, ante omnia elui mulso calido debent: tum imponi piperis P. I. *. myrrhæ P. II. *. croci, misyos cocti, singulorum P. II. *. quæ ex vino austero coquuntur, donec mellis crassitudinem habeant. Eadem autem compositio tonsillis, uvæ madenti, oris nariumque ulceribus accommodata est.

Aliud ad idem; piperis P. I. *. myrrhæ P. I. *. croci P. II. *. misyos P. I. *. æris combusti P. II. *. quæ primum ex vino austero conteruntur; deinde, ubi inaruerunt, iterum teruntur ex passi tribus cyathis; & incoquuntur, donec visci crassitudinem habeant.

Ærugo quoque cum cocto melle, & ea, quæ ad oris ulcera supra comprehensa sunt, curant.

At ERASISTRATI compositio, aut CRATONIS, recte super purulenta naturalia imponitur. Folia quoque oleæ ex novem cyathis coquuntur; his adjicitur aluminis scissilis P. IV. *. lycii P. VIII. *. mellis sesquicyathus: ac, si plus puris est, id medicamentum ex melle: si minus, ex vino diluitur.

Illud perpetuum est; post curationem, dum inflammatio manet, quale suprapositum est, cataplasma super dare, & quotidie ulcera eadem ratione curare.

Quod si pus & multum, & cum malo odore cœpit profluere, elui cremore lenticulæ debet, sic, ut ei mellis paululum adjiciatur: aut oleæ, aut lentisci folia, vel marrubium decoquendum est, eoque humore eodem modo cum melle utendum: imponendaque eadem; aut etiam omphacium cum melle; aut id, quod ex ærugine & melle ad aures fit; aut compositio ANDRONIS; aut anthera, sic, ut ei paululum mellis adjiciatur. Quidam ulcera omnia, de quibus adhuc dictum est, lycio ex vino curant.

Si vero ulcus latius atque altius serpit, eodem modo elui debet: imponi vero, aut ærugo, aut omphacium cum melle; aut ANDRONIS compositio; aut marrubii, myrrhæ, croci, aluminis scissilis cocti, rosæ foliorum aridorum, gallæ, singulorum p. I. *. minii sinopici p. II. *. quæ per se singula primum teruntur; deinde juncta iterum, melle adjecto, donec liquidi cerati crassitudinem habeant; tum in æneo vase leniter coquuntur, ne superfluant; cum jam guttæ indurescunt, vas ab igne removetur: idque medicamentum tum, prout opus est, aut ex melle

aut ex vino liquatur. Idem autem per ſe etiam ad fiſtulas utile eſt.

Solet etiam interdum ad nervos (*c*) ulcus deſcendere; profluitque pituita multa, ſanies tenuis malique odoris, non coacta, at aquæ ſimilis, in qua caro recens lota eſt: doloreſque is locus, & punctiones habet. Id genus quamvis inter purulenta eſt, tamen lenibus medicamentis curandum eſt; quale eſt emplaſtrum τετραφάρμακον ex roſa liquatum, ſic, ut thuris quoque paululum ei miſceatur: aut id, quod ex butyro, roſa, reſina, melle fit; ſupra vero a me poſitum eſt. Præcipueque id ulcus multa calida aqua fovendum eſt, velandumque, neque frigori committendum.

Interdum autem per ipſa ulcera coles ſub cute exeſus eſt ſic, ut glans excidat. Sub quo caſu cutis ipſa circumcidenda eſt. Perpetuumque eſt, quoties glans, aut ex cole aliquid, vel excidit, vel abſcinditur, illam eſſe ſervandum, ne conſidat, ulcerique adglutinetur, ac neque reduci poſſit poſtea, & fortaſſe fiſtulam quoque urinæ intercludat.

Tubercula etiam, (*d*) quæ φύματα Græci vocant, circa glandem oriuntur; quæ vel medicamentis, vel ferro aduruntur; & cum cruſtæ exciderunt, ſquama æris inſpergitur, ne quid ibi rurſus increſcat.

3. *De Cancro, qui in Cole naſcitur.*

Hæc citra cancrum ſunt; qui cum in reliquis

(c) *i. e. cremaſteras pag.* 455. *l.* 30.
(d) ÆGINET. *VI.* 57.

partibus, tum in his quoque vel præcipue ulcera infeſtat. Incipit a nigritie, quæ ſi cutem occupavit, protinus ſpecillum ſubjiciendum, eaque incidenda eſt; deinde oræ vulſella prehendendæ, tum, quicquid corruptum eſt, excidendum, ſic, ut ex integro quoque paulum dematur, idque adurendum. Quoties quid uſtum eſt, id quoque ſequitur, ut imponenda lenticula ſit: deinde, ubi cruſtæ exciderunt, ulcera ſicut alia curentur.

At, ſi cancer ipſum colem occupavit, inſpergenda aliqua ſunt ex adurentibus, maximeque id, quod ex calce, chalcitide, auripigmento componitur. Si medicamenta vincuntur, hic quoque ſcalpello, quicquid corruptum eſt, ſic, ut aliquid ſecum integri trahat, præcidi debet. Illud quoque æque perpetuum eſt; exciſo cancro, vulnus eſſe adurendum.

Sed ſive ex medicamentis, ſive ex ferro cruſtæ occalluerint, magnum periculum eſt, ne his decidentibus, ex cole profuſio ſanguinis inſequatur. Ergo longa quiete & immobili pene corpore opus eſt, donec ex ipſo cruſtæ maturæ leniter reſolvantur.

At ſi vel volens aliquis, vel imprudens, dum ingreditur immature, cruſtas diduxit, & fluit ſanguis, frigida aqua adhibenda eſt. Si hæc parum valet, decurrendum eſt ad medicamenta, quæ ſanguinem ſupprimunt. Si ne hæc quidem ſuccurrunt, aduri diligenter & timide debet: neque ullo poſtea motu dandus eidem periculo locus eſt.

4. *De Phagedæna in Cole naſcente.*

Nonnunquam etiam id genus ibi cancri, quod φαγέδαινα a Græcis nominatur, oriri ſolet. In

quo minime differendum, sed protinus iisdem medicamentis occurrendum est; &, si parum valent, ferro adurendum. Quædam etiam nigrities est, quæ non sentitur, sed serpit, ac, si sustinuimus, usque ad vesicam tendit; neque succurri postea potest.

Sed, si in summa glande circa fistulam urinæ est, prius in eam tenue specillum demittendum est, ne claudatur; deinde id ferro adurendum: si vero alte penetravit, quicquid occupatum est, præcidendum est. Cætera eadem, quæ in aliis cancris, facienda sunt.

5. *De Carbunculo, qui in Cole nascitur.*

Occallescit etiam in cole interdum aliquid, idque omni pene sensu caret, quod ipsum quoque excidi debet. Carbunculus autem ibi natus, ut primum adparet, oriculario clystere eluendus est: deinde ipse quoque medicamentis (*e*) urendus, maximeque chalcitide cum melle, aut ærugine cum cocto melle, aut ovillo stercore fricto & contrito cum eodem melle. Ubi is excidit, liquidis medicamentis utendum est, quæ ad oras ulceris componuntur.

6. *De Testiculorum morbis.*

In testiculis vero, si qua inflammatio (*f*) sine ictu orta est, sanguis ex talo mittendus est: a cibo abstinendum: imponendum, quod est ex fa-

---

(*e*) AETIUS *Tetrab. IV. Serm. II.* 18.

(*f*) ÆGINET. *III.* 54. AETIUS *Tetrab. IV. Serm. II. cap.* 21.

bæ farina ex mulſo cocta, & cum cumino contrito ex melle coacta; aut contritum cum cerato ex rosa facto; aut lini semen frictum, contritum, & in mulſo coctum; aut tritici farina ex mulſo cocta cum cupresso; aut lilii radix contrita. At, si iidem induruerunt, imponi debet lini vel fœni Græci semen ex mulſo coctum; aut ex Cyprino ceratum; aut simila ex vino contrita, cui paululum croci sit adjectum. Si vetustior jam durities est, maxime proficit cucumeris agrestis radix ex mulſo cocta, deinde contrita.

Si ex ictu tument, sanguinem mitti necessarium est; magisque, si etiam livent. Imponendum vero utrumlibet ex his, quæ cum cumino componuntur, supraque posita sunt; aut ea compositio, quæ habet nitri cocti P. I. *. resinæ pineæ, cumini, singulorum P. II. *. uvæ taminiæ sine seminibus P. IV. *. mellis quantum satis sit ad ea cogenda. Quod si ex ictu testiculus ali quidem desiit, fere quoque pus increscit; neque aliter succurri potest, quam si, inciso scroto, & pus emissum, & ipse testiculus excisus est.

7. *De Ani morbis.*

De Rhagadiis.

Anus quoque multa tædiique plena mala recipit, nec inter se multum abhorrentes curationes habet. Ac primum in eo sæpe, & quidem pluribus locis, cutis scinditur; (g) ῥαγάδια Græci vocant. Id si recens est, quiescere homo debet, & in aqua calida desidere. Columbina quoque

(g) Scribon. Larg. c. *LXXXIX.* 223.

ova coquenda sunt, &, ubi induruerunt, purganda: deinde alterum jacere in aqua bene calida debet, altero calido foveri locus, sic, ut invicem utroque aliquamdiu utatur. Tum tetrapharmacum, aut rhypodes rosa diluendum est; aut œsypum recens miscendum cum cerato liquido ex rosa facto; aut eidem cerato liquido plumbum elotum adjiciendum; aut resinæ terebinthinæ myrrha: aut spumæ argenti vetus oleum; & quolibet ex his id perungendum. Si, quicquid læsum est, extra est, neque intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum superdandum est, &, quicquid ante adhibuimus, cerato contegendum. In hoc autem casu, neque acribus cibis utendum, neque asperis, nec alvum comprimentibus: ne aridum quidem quicquam satis utile est, nisi admodum paulum. Liquida, lenia, pinguia, glutinosa, meliora sunt. Vino leni uti nihil prohibet.

8. *De Condylomate* (*h*).

Condyloma autem est tuberculum, quod ex quadam inflammatione nasci solet. Id ubi ortum est, quod ad quietem, cibos, potionesque pertinet, eadem servari debent, quæ proxime scripta sunt. Iisdem etiam ovis recte tuberculum id fovetur, sed desidere ante homo in aqua debet, in qua verbenæ decoctæ sunt ex reprimentibus: tum recte imponitur & lenticula cum exigua mellis parte, sertula campana ex vino cocta, & rubi folia contrita cum cerato ex rosa facto; & cum

(*h*) AETIUS *Tetrab. IV. Serm. II.* c. 3. SCRIB. LARG. *C. XC.* ÆGINET. *VI.* 80.

eodem cerato contritum vel cotoneum malum, vel malicorii ex vino cocti pars interior: & chalcitis cocta atque contrita, deinde œsypo ac rosa excepta; & ex ea compositione, quæ habet thuris p. I. *. aluminis scissilis p. II. *. cerussæ p. III. *. spumæ argenti p. V. *. quibus, dum teruntur, invicem rosa & vinum instillatur. Vinculum autem ei loco linteolum aut panniculus quadratus est, qui ad duo capita, duas ansas, ab altera vero parte totidem fascias habet; cumque subjectus est, ansis ad ventrem datis, a posteriore parte in eas adductæ fasciæ conjiciuntur, atque, ubi artatæ sunt, dexterior sinistra, sinisterior dextra procedit, circumdatæque circa alvum inter se novissime nodo deligantur.

Sed, si vetus condyloma jam induruit, neque sub his curationibus desiit, aduri medicamento potest, quod ex his constat; æruginis p. II. *. myrrhæ p. IV. *. gummi p. VIII. *. thuris p. XII. *. stibii, papaveris lachrymæ, acaciæ, singulorum p. XVI. *. Quo medicamento quidam etiam ulcera, de quibus proxime dixi, renovant. Si id nondum in condylomate proficit, adhiberi possunt etiam vehementius adurentia. Ubi consumptus est tumor, ad medicamenta lenia transeundum est.

9. *De Hæmorrhoidibus.* (i)

Tertium autem ani vitium est, ora venarum tanquam capitulis quibusdam turgentia, quæ sæpe sanguinem fundunt; αἱμοῤῥοΐδας Græci vocant. Idque

(i) Æginet. *III.* 59. *VI.* 79. Aetius *Tetrab. VI. Serm. II.* c. 5.

Idque etiam in ore vulvæ feminarum incidere consuevit. Atque in quibusdam parum tuto supprimitur; qui sanguinis profluvio imbecilliores non fiunt; habent enim purgationem hanc, non morbum. Ideoque curati quidam, cum sanguis exitum non haberet, inclinata in præcordia ac viscera materia, subitis & gravissimis morbis correpti sunt. Si cui vero id nocet, is desidere in aqua ex verbenis debet: imponere maxime malicorium cum aridis rosæ foliis contritum; aut ex his aliqua, quæ sanguinem supprimunt.

Solet autem oriri inflammatio, maxime ubi dura alvus eum locum læsit. Tum in aqua dulci desidendum est, & id fovendum ovis, imponendi vitelli cum rosæ foliis ex passo (*k*) subactis: idque, si intus est, digito illinendum; si extra, superillitum panniculo imponendum est. Ea quoque medicamenta, quæ recentibus scissuris posita sunt, hic idonea sunt. Cibis vero in hoc casu iisdem, quibus in prioribus, utendum est. Si ista parum juvant, solent imposita medicamenta adurentia ea capitula absumere.

At, si jam vetustiora sunt, sub authore DIONYSIO inspergenda sandaracha est: deinde imponendum, quod ex his constat; squamæ æris, auripigmenti, singulorum p. v. *. saxi calcis p. VIII. *. postero die acu compungendum. Adustis capitulis fit cicatrix, quæ sanguinem fundi prohibet. Sed, quoties is suppressus est, ne quid periculi adferat, multa excercitatione digerenda materia est, prætereaque & viris, & feminis,

(k) *Alii* subacto.

quibus menſtrua non proveniunt, interdum ex brachio ſanguis mittendus eſt.

10. *Si Anus, vel Os vulvæ procidit, qua* (1) *curatione utendum ſit.*

At, ſi anus ipſe, vel os vulvæ procidit (nam id quoque interdum fit) conſiderari debet, purum ne id ſit, quod provolutum eſt, an humore mucoſo circumdatum. Si purum eſt, in aqua deſidere homo debet, aut ſalſa, aut cum verbenis vel malicorio incocta. Si autem humidum, vino auſtero ſublavandum eſt, illinendumque fece vini combuſta. Ubi utrolibet modo curatum eſt, intus reponendum eſt; imponendaque plantago contrita, vel folia ſalicis in aceto cocta; tum linteolum & lana, eaque ſuper deliganda ſunt, cruribus inter ſe devinctis.

11. *De Fungo ani aut vulvæ.*

Fungo quoque ſimile ulcus in eadem ſede naſci ſolet. Id, ſi hiems eſt, egelida; ſi aliud tempus, frigida aqua fovendum eſt: dein ſquama æris inſpergenda, ſupraque ceratum ex myrteo factum, cui paululum ſquamæ, fuliginis, calcis, ſit adjectum. Si hac ratione non tollitur, vel aliis medicamentis ſimilibus, vel vehementioribus, ferro adurendum eſt.

---

(1) Æginet. *III.* 89. Aetius *Tetrab IV. Serm. II. c.* 7.

CAP. XIX.

De Digitorum ulceribus.

DIGITORUM autem vetera ulcera commodissime curantur, aut lycio, aut amurca cocta, cum utrilibet vinum adjectum est. In iisdem recedere caruncula ab unguibus cum magno dolore consuevit; πτερύγιον (a) Græci adpellant. Oportet alumen Melium rotundum in aqua liquare, donec mellis crassitudinem habeat: tum, quantum ejus aridi fuit, tantumdem mellis infundere, & rudicula miscere, donec similis croco color fiat, eoque illinere. Quidam ad eumdem usum decoquere simul malunt, cum paria pondera aluminis aridi & mellis miscuerunt.

Si hac ratione ea non exciderunt, excidenda sunt: deinde digiti fovendi aqua ex verbenis, imponendumque super medicamentum ita factum: chalcitis, malicorium, squama æris excipiuntur fico pingui leviter cocto & melle; aut chartæ combustæ, auripigmenti, sulphuris ignem non experti par modus cerato miscetur ex myrto facto; aut æruginis rasæ p. I. *. squamæ æris p. II. *. mellis cyatho coguntur; aut pares portiones miscentur, saxi calcis, chalcitidis, auripigmenti. Quicquid horum impositum est, tegendum linteolo aqua madefacto est. Tertio die digitus resolvendus, &, si quid aridi est, iterum excidendum, similisque adhibenda curatio est. Si

(a) ÆGINET. *IV.* 81. *VI.* 85. AETIUS *Tetrab. IV. Serm. II. c.* 74.

non vincitur, purgandum est scalpello, tenuibusque ferramentis adurendum, &, sicut reliqua usta, curandum.

At, ubi scabri (*b*) ungues sunt, circum aperiri debent, qua corpus contingunt: tum super eos ex hac compositione aliquid imponi, sandarachæ, sulphuris, singulorum p. II. *. nitri, auripigmenti, singulorum p. IV. *. resinæ liquidæ p. VIII. *. tertioque id die resolvendum est. Sub quo medicamento vitiosi ungues cadunt, & in eorum locum meliores renascuntur.

(b) AETIUS *Tetrab. IV. Serm. II. c.* 79.

LIBER SEPTIMUS.

PRÆFATIO.

De Chirurgica, & qui in ea claruerint, & qualis esse Chirurgus debeat, & quid hoc in libro describatur.

TERTIAM esse medicinæ partem, quæ manu curet, & vulgo notum, & a me propositum est. Ea non quidam medicamenta atque victus rationem omittit; sed manu tamen plurimum præstat, estque ejus effectus inter omnes medicinæ partes evidentissimus. Si quidem in morbis cum multum (a) fortuna conferat (b), eademque sæpe salutaria, sæpe vana sint; potest dubitari, secunda valetudo medicinæ, an corporis beneficio contigerit. In his quoque, in quibus medicamentis maxime utimur, quamvis profectus evidentior est, tamen sanitatem & per hæc frustra quæri, & sine his reddi sæpe, manifestum est. Sicut in oculis quoque deprehendi potest; qui a medicis diu vexati, sine his interdum sanescunt. At in ea parte, quæ manu curat, evidens est, omnem profectum, ut aliquid ab aliis adjuvetur, hic tamen plurimum trahere.

(a) HIPPOCRAT. *de Arte V.*
(b) remedia *quidam adscripsit margini edit.* CÆSAR.

Hæc autem pars, cum ſit vetuſtiſſima, magis tamen ab illo parente omnis medicinæ HIPPOCRATE, quam a prioribus exculta eſt. Deinde, poſteaquam diducta ab aliis habere profeſſores ſuos cœpit, in Ægypto quoque increvit, PHILOXENO maxime authore, qui pluribus voluminibus hanc partem diligentiſſime comprehendit. GORGIAS quoque & SOSTRATUS, & HERONES & APOLLONII duo, & AMMONIUS Alexandrinus, multique alii celebres viri, ſinguli quædam repererunt. Ac Romæ quoque non mediocres profeſſores, maximeque nuper (c) TRYPHON pater, & EUELPISTUS PHLEGETIS filius, &, ut ex ſcriptis ejus intelligi poteſt, horum eruditiſſimus MEGES, quibuſdam in melius mutatis, aliquantum ei diſciplinæ adjecerunt.

Eſſe autem Chirurgus debet adoleſcens, aut certe adoleſcentiæ propior; manu ſtrenua, ſtabili, nec unquam intremiſcente, eaque non minus ſiniſtra, quam dextra promptus; acie oculorum acri, claraque; animo intrepidus, (d) immiſericors, ſic, ut ſanari velit eum, quem accepit, non ut clamore ejus motus, vel magis, quam res deſiderat, properet, vel minus, quam neceſſe eſt, ſecet: ſed perinde faciat omnia, ac ſi nullus ex vagitibus alterius adfectus oriretur.

Poteſt autem requiri, quod huic parti proprie vindicandum ſit: quia vulnerum quoque ulcerumque multorum curationes, quas alibi exſecutus ſum, Chirurgi ſibi vendicant. Ego eundem

---

(c) RHOD. *ad* SCRIBON. LARG. *pag.* 291.
(d) THEODORET. *Græc. Affect.* I. *pag. m.* 4.

quidem hominem posse omnia ista præstate concipio: atque, ubi se diviserunt, eum laudo, qui* quamplurimum percipit. Ipse autem huic parti ea reliqui, in quibus vulnus facit medicus, non accipit; & in quibus vulneribus ulceribusve plus profici manu, quam medicamento, credo: tum, quicquid ad ossa pertinet. Quæ deinceps exsequi adgrediar, dilatisque in aliud volumen ossibus, in hoc cætera explicabo: præpositisque his, quæ in qualibet parte corporis fiunt, ad ea, quæ proprias sedes habent, transibo.

CAP. I.

De Vexatis. (a)

VEXATA igitur in quacunque parte corporis sint, quamprimum sic curari debent, ut, qua dolor est, ea scalpello cutis crebro incidatur, detergeaturque eodem adverso profluens sanguis, quod si paulo tardius subvenitur, jamque etiam rubor est; qua rubet corpus: si tumor quoque accessit, quacunque is est, ad idem optimum auxilium est. Tum superdanda reprimentia sunt; maximeque lana succida ex (b) aceto & oleo. Quod si levior is casus est, possunt etiam, sine scalpello, imposita eadem mederi. Et, si nihil aliud est, cinis quoque; maxime ex sarmentis: si is non est, quilibet alius ex aceto, vel etiam ex aqua coactus.

(a) AETIUS *Tetrab. IV. Serm. II.* 68.
(b) ACTUAR. *M. M. IV.* 16.

CAP. II.

De his, quæ per se intumescunt, quomodo incidenda, & curanda sint.

VERUM hoc quidem promptum est. In his autem negotium majus est, quæ per se, vitio intus orto, intumescunt, & ad suppurationem spectant. Ea omnia genera abscessuum esse alias proposui, medicamentaque his idonea exsecutus sum: nunc superest, ut dicam, quæ in iis manu fieri debeant. Ergo, priusquam indurescant, cutem incidere, & cucurbitulam accommodare oportet; quod, quicquid illud malæ corruptæque materiæ coiit, extrahat: idque iterum, tertioque recte fit, donec omne indicium inflammationis excedat. Neque tamen fas est, nihil a cucurbitula agere.

Interdum etiam fit, sed raro, ut quicquid abscedit, velamento suo includatur; id antiqui tunicam nominabant. MEGES, quia tunica omnis nervosa est, dixit, non nasci sub eo vitio nervum, quo caro consumeretur, sed, subjecto jam vetustiore pure, callum circumdari. Quod ad curationis rationem nullo modo pertinet; quia quicquid, si tunica est, idem, si callus est, fieri debet: neque ulla res prohibet, etiamsi callus est, tamen, quia cingit, tunicam nominari: tum, pure quoque maturiore, hæc interdum esse consuevit; ideoque, quod sub ea est, extrahi per cucurbitulam non potest; sed facile id intelligitur, ubi nihil admota illa mutavit.

Ergo; sive id incidit, sive jam durities est, in hac auxilii nihil est: sed, ut alias scripsi,

vel avertenda concurrens eo materia, vel digerenda, vel ad maturitatem perducenda est. Si priora contigerunt, nihil præterea necessarium est. Si pus maturuit, in alis quidem & inguinibus raro secandum est: item ubicunque mediocris abscessus est: item quoties in summa cute, vel etiam carne vitium est; nisi festinare curandi imbecillitas cogit. Satisque est cataplasmatibus efficere, ut per se pus aperiatur, nam fere sine cicatrice potest esse is locus, qui expertus ferrum non est. Si autem altius malum est, considerari debet, nervosusne is locus sit, an non sit. Nam, si sine nervis est, candenti ferramento aperiri debet, cujus hæc ratio est, quod exigua plaga diutius ad pus evocandum pateat, parvaque postea cicatrix sit. At, si nervi juxta sunt, ignis alienus est; ne distendatur & membrum debilitent; necessaria vero opera (c) scalpelli est.

Sed cætera etiam subcruda aperiri possunt; inter nervos ultima exspectanda maturitas est, quæ cutem extenuet, eique pus jungat, quo propius reperiatur.

Jamque alia rectam plagam desiderant, ut in carne: alia vero vehementer cutem extenuant, in quibus tota ea super pus excidenda est. Semper autem, ubi scalpellus admovetur, id agendum est, ut & quam minimæ & quam paucissimæ plagæ sint: cum eo tamen, ut necessitati succurramus, & in modo, & in numero. Nam majores sinus, latius; interdum etiam duabus, aut tribus lineis incidendi sunt. Dandaque ope-

---

(c) *H. F. ab* AQUAPEND. *Chirurg p.* 442.

ra, ut imus ſinus exitum habeat; ne quis humor intus ſubſidat, qui proxima & adhuc ſana rodendo ſinuet.

Eſt etiam in rerum natura, ut cutis latius excidenda ſit. Nam, ubi poſt longos morbos totius corporis habitus vitiatus eſt, lateque ſe ſinus ſuffudit, & in eo jam cutis pallet; ſcire licet, eam jam emortuam eſſe, & inutilem futuram. Ideoque excidere commodius eſt: maxime, ſi circa articulos majores id evenit, cubantemque ægrum fluens alvus exercuit, neque per alimenta quicquam corpori accedit. Sed excidi ita debet, ut plaga ad ſimilitudinem myrtei folii fiat, facilius ſaneſcat. Idque perpetuum eſt, ubicunque medicus & quacunque de cauſa cutem excidit. Pure effuſo, in alis vel inguinibus linamento opus non eſt; ſed ſpongia ex vino imponenda eſt.

In cæteris partibus, ſi æque ea linamenta ſupervacua ſunt, purgationis cauſa paulum mellis infundendum, dein glutinantia ſuperdanda: ſi illa neceſſaria ſunt, ſuper ea quoque ſimiliter dari ſpongia eodem modo ex vino expreſſa debet. Quando autem linamentis opus ſit, quando non ſit, alias dictum eſt. Cætera eadem, inciſa ſuppuratione, facienda ſunt, quæ, ubi per medicamenta rupta eſt, facienda eſſe propoſui.

CAP. III.

De bonis, malisve signis suppurationum.

PROTINUS autem, quantum curatio efficiat, quantumque aut sperari aut timeri debeat, ex quibusdam signis intelligi potest; fereque iisdem, quæ in vulneribus exposita sunt. Nam bona signa sunt, somnum capere, facile spirare, siti non confici, cibum non fastidire, si febricula fuit, ea vacare: itemque habere pus album, læve, non fedi odoris. Mala sunt, vigilia, spiritus gravitas, sitis, cibi fastidium, febris; pus nigrum, aut feculentum, (*a*) & fedi odoris: item procedente curatione eruptio sanguinis; aut si, antequam sinus carne impleatur, oræ callósæ (*b*) fiunt, illa quoque ipsa carne habere, nec firma. Deficere tamen animam, vel in ipsa curatione, vel postea, pessimum omnium est. Quinetiam morbus ipse, sive subito solutus est, dein suppuratio exorta est; sive effuso pure permanet, non injuste terret. Estque inter causas timoris, si sensus in vulnere rodentium non est.

Sed ut hæc ipsa fortuna huc illucve discernit; sic medici partium est, eniti ad reperiendum sanitatem. Ergo, quoties ulcus resolverit, eluere id, si reprimendus humor videbitur, vino & aqua pluviatili mixto, vel aqua, in qua lenti-

(*a*) *Aph. VII.* 44.
(*b*) *Aph. VI.* 4.

cula cocta sit, debebit: si purgandum erit, mulso; rursusque imponere eadem. Ubi jam repressus videbitur humor, ulcusque purum erit, produci carnem conveniet, & foveri ulcus pari portione vini ac mellis, superque imponi spongiam ex vino & rosa tinctam, per quæ caro producitur. Plus tamen, ut alias quoque dixi, victus ratio eo confert. Ea est, solutis jam febribus & cibi cupiditate reddita, balneum rarum, quotidiana, sed lenis gestatio, cibi potionesque corpori faciendo aptæ. Quæ omnia, per medicamenta quoque suppuratione rupta, sequuntur. Sed, quia magno malo vix sine ferro mederi licet, in hunc locum reservata sunt.

CAP. IV.

De Fistulis.

ADVERSUS fistulas quoque, si altius penetrant, ut ad ultimas demitti (a) collyrium non possit, si tortuosæ sunt, si multiplices, majus in manu, quam in medicamentis præsidium est; minusque operæ est, si sub cute transversæ feruntur, quam si recta intus tendunt. Igitur, si sub cute transversa fistula est, dimitti (b) specillum debet, supraque id ea incidi. Si flexus reperiuntur, hi quoque simul specillo & ferro persequendi sunt. Idemque faciendum, si plu-

---

(a) ÆGINET. *IV.* 49.
(b) AETIUS *Tetrab. IV. Serm. II. c.* 55.

res se quasi rivuli ostendunt. Ubi ad fines fistulæ ventrum est, excidendus ex ea totus callus est, superque fibulæ dandæ, & medicamentum, quo glutinetur. At, si recta subter tendit, ubi, quo maxime ferat, specillo exploratum est; excidi is sinus debet: dein fibula oris cutis injicienda est, eique glutinantia medicamenta superdanda sunt; aut, si corruptius ulcus est (quod interdum osse vitiato fit) ubi id quoque curatum est, pus moventia.

2. *De Costarum Fistulis.*

Solent autem inter costas fistulæ subter ire. Quod ubi incidit, eo loco costa ab utraque parte præcidenda (c) & eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur. Solent quoque, ubi costas transierunt, septum id, quod transversum a superioribus visceribus intestina discernit, violare. Quod intelligi potest & ex loco, & ex magnitudine doloris, & quia nonnunquam spiritus eo cum humore quasi bullante prorumpit, maximeque, si hunc ore ille continuit. In eo medicinæ locus nullus est. In cæteris vero, quæ circa costas sanabilia sunt, pinguia medicamenta inimica sunt; cæteris, quæ ad vulnera accommodantur, uti licet: optime tamen sicca linamenta, vel, si purgandum aliquid videtur, in melle tincta imponuntur.

3. *De Ventris fistulis.*

Ventri nullum os subest; sed ibi perniciosæ

(c) *H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. P. I. c.* 4.

admodum fiftulæ fiunt: adeo ut SOSTRATUS infanabiles effe crediderit. Id non ex toto ita fe habere ufus oftendit. Et quidem, quod maxime mirum videri poteft, tutior fiftula eft contra jecur, & lienem, & ventriculum, quam contra inteftina: non quo perniciofior ibi res fit, fed quo alteri periculo locum faciat. Cujus experimento moti quidam authores parum modum rei cognoverunt. Nam venter fæpe etiam telo perforatur, prolapfaque inteftina conduntur, & oras vulneris futuræ comprehendunt, quod quemadmodum fiat, mox indicabo.

Itaque, etiam ubi tenuis fiftula abdomen perrupit, exidere eam licet, futuraque oras conjungere. Si vero ea fiftula intus patuit, excifa neceffe eft latius foramen relinquat, quod nifi permagna vi fui non poteft; utique ab interiore parte, qua quafi membrana quædam finit abdomen, quam πειτόναιον Græci vocant. Ergo, ubi aliquis ingredi ac moveri cœpit, rumpitur illa futura, atque inteftina folvuntur; quo fit, ut pereundum homini fit. Sed non omnimodo res ea defperationem habet: ideoque tenuioribus fiftulis adhibenda curatio eft.

4. *De Ani fiftulis.* (*d*)

Propriam etiamnum animadverfionem defiderant eæ, quæ in ano funt. In has demiffo fpecillo, ad ultimum ejus caput incidi cutis debet:

(*d*) ÆGINET. *VI.* 78. *H. F ab* AQUAPENDENTE *Operat. Chirurg. P. I. c.* 93. PETR. DE MARCHETTIS *Obferv. Medic. Chirurgic. in fine multa.*

dein novo foramine ſpecillum educi lino ſequente, quod in aliam ejus partem, ob id ipſum perforatam, conjectum ſit. Ibi linum adprehendendum ligandumque cum altero capite eſt, ut laxe cutem, quæ ſuper fiſtulam eſt, teneat. Idque (e) linum debet eſſe crudum, & duplex triplexve, ſic tortum, ut unitas in eo facta ſit. Interim autem licet negocia agere, ambulare, lavare, cibum capere, perinde atque ſaniſſimo. Tantummodo id linum bis in die, ſoluto nodo, ducendum eſt ſic, ut ſubeat fiſtulam pars, quæ ſuperior fuit. Neque committendum eſt, ut id linum putreſcat: ſed tertio quoque die nodus reſolvendus eſt, & ad caput alterum recens linum alligandum, eductoque vetere. id in fiſtula cum ſimili nodo relinquendum. Sic enim id paulatim cutem, quæ ſupra fiſtulam eſt, incidit: ſimulque & id ſaneſcit, quod a lino relictum eſt; & id, quod ab eo mordetur, inciditur. Hæc ratio curationis longa, ſed ſine dolore eſt.

Qui feſtinant, adſtringere cutem lino debent, quo celerius ſecetur; noctuque ex penicillo tenuia quædam intus demittere, ut cutis hoc ipſo extenuetur, quo extenditur, ſed hæc dolorem movent. Adjicitur celeritati, ſicut tormento quoque, ſi & linum, & id, quod ex penicillo eſt, aliquo medicamento illinitur ex iis, quibus callum exedi propoſui.

Poteſt tamen fieri, ut ad ſcalpelli curationem etiam illo loco veniendum ſit, ſi intus fiſtula fert, ſi multiplex eſt. Igitur in hæc genera demiſſo ſpecillo, duabus lineis incidenda cutis eſt;

(e) *Quid ſit docet H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 93.

ut media inter eas habenula tenuis admodum injiciatur, ne protinus oræ coeant; ſitque locus aliquis linamentis, omniaque eodem modo facienda, quæ in abſceſſibus poſita ſunt. Si vero ab uno ore plures ſinus erunt, recta fiſtula ſcalpello erit incidenda; ab eo cæteræ, quæ jam patebunt, lino excipiendæ. Si intus aliqua procedet, quo ferrum tuto pervenire non poterit, collyrium demittendum erit.

Cibus autem in omnibus ejuſmodi caſibus, ſive manu, ſive medicamentis agetur, dari debet humidus; potio liberalis, diuque aqua, ubi jam caro increſcit, tum demum & balneis raris utendum erit, & cibis corpus implentibus.

CAP. V.

De Telis e corpore extrahendis. (a)

TELA quoque, quæ illata corporibus intus hæſerunt, magno negocio ſæpe ejiciuntur. Sunt enim quædam difficultates ex generibus eorum; quædam ex his ſedibus, in quas illa penetraruut. Omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte, qua venit, aut ab ea, in quam tetendit; illic viam, qua redeat, ipſum ſibi fecit: hic, a ſcalpello accipit, nam contra mucronem caro inciditur. Sed ſi non alte telum inſedit, & in ſumma carne eſt, aut certe magnas venas & loca nervoſa non tranſiit; nihil melius eſt, quam, qua venit, id revellere. Si vero plus

(a) ÆGINET. *VI.* 88.

plus eſt, per quod telo revertendum, quam quod perrumpendum eſt; jamque venas nervoſque id tranſiit, commodius eſt aperire quod ſupereſt, (c) eaque extrahere, nam & propius petitur, & tutius evellitur. Et in majore membro, ſi medium mucro tranſiit, facilius ſaneſcit, quod pervium eſt; quia utrinque medicamento fovetur.

Sed, ſi retro telum recipiendum, amplianda plaga eſt; quo facilius id ſequatur, quoque minor oriatur inflammatio: quæ major fit, ſi ab illo ipſo telo, dum redit, corpus laniatur. Item, ſi ex alia parte vulnus aperitur, laxius eſſe debet, quam ut telo poſtea tranſeunte amplietur. In ſumma autem utraque parte iſta habenda cura eſt, ne nervus, ne vena major, ne arteria incidatur. Quorum ubi aliquid detectum eſt, excipiendum hamo retuſo eſt, abducendumque a ſcalpello. Ubi autem inciſum eſt ſatis, telum eximendum eſt: tunc quoque eodem modo, & eadem cura habita, ne ſub eo, quod eximitur, aliquid eorum lædatur, quæ tuenda eſſe propoſui.

2. *De Sagittis recipiendis.*

Hæc communia ſunt: præter quæ propria quædam in ſingulis telorum generibus ſunt, quæ protinus ſubjiciam. Nihil tam facile in corpus, quam ſagitta; conditur, eademque altiſſime inſidit. Hæc autem eveniunt, & quia magna vi fertur illa, & quia ipſa anguſta eſt. Sæpius itaque ab altera parte, quam ex qua venit, recipienda eſt; præcipueque, quia fere ſpiculis cin-

(b) *Alii* itaque.

gitur; quæ magis laniant, si retro, quam si contra trahuntur. Sed inde, aperta via, caro diduci debet ferramento facto ad similitudinem Græcæ literæ ν: deinde, ubi adparuit mucro, si ei arundo inhæret, propellenda est, donec ab altera parte adprehendi, & extrahi possit. Si jam illa decedit, solumque intus ferrum est; mucro vel digitis adprehendi, vel forcipe, atque ita educi debet. Neque alia ratio extrahendi est, ubi ab ea parte, qua venit, evelli magis placuit; nam, ampliato magis vulnere, aut arundo, si inest, evellenda est; aut, si ea non est, ferrum ipsum. Quod si spicula adparuerunt, eaque brevia & tenuia sunt, forcipe ibi comminui debent, vacuumque ab his telum educi: si ea majora valentioraque sunt, fissis scriptoriis calamis contegenda, ac, ne quid dilacerent, sic evellenda sunt; & in sagittis quidem hæc observatio est.

3. *De latis telis educendis.*

Latum vero telum, si aliquis intus in carne habuerit, ab altera parte educi non expedit; ne ingenti vulneri ipsi quoque ingens vulnus adjiciamus. Evellendum est ergo quodam genere ferramenti, quod Διοκλέυς γραφίσκον Græci vocant; quoniam authorem DIOCLEM habet: quem inter priscos maximosque medicos fuisse, jam posui. Lamina est ferrea, vel ænea etiam, ab altero capite duos utrinque deorsum conversos uncos habens; ab altero duplicata lateribus, leviterque extrema eam in partem inclinata, quæ sinuata est; insuper etiam ea parte inclinata, quæ perforata est. Hæc juxta telum transversa

demittitur: deinde, ubi ad imum mucronem ventum eſt, paululum torquetur, ut telum foramine ſuo excipiat: cum in cavo mucro eſt, illico duo digiti, ſubjecti partis alterius uncis, ſimul ferramentum id extrahunt, & telum.

4. *De alio telorum genere.*

Tertium genus telorum, quod interdum evelli debet, eſt plumbea glans, aut lapis, aut ſimile aliquid, quod, perrupta cute, integrum intus inſedit. In omnibus his latius vulnus aperiendum, idque, quod ineſt, ea, qua venit, forcipe extrahendum eſt. Accedit vero aliquid difficultatis ſub omni ictu, ſi telum vel oſſi inhæſit, vel in articulo ſe inter duo oſſa demerſit. In oſſe uſque eo movendum eſt, donec laxetur is locus, qui mucronem momordit; & tunc vel manu vel forcipe telum extrahendum eſt; quæ ratio quoque in dentibus ejiciendis eſt. Et vix unquam ita telum non ſequitur; ſed, ſi morabitur, excuti quoque cum aliquo ferramento poterit. Ultimum eſt, ubi non evellitur, terebra juxta forare, & ab eo foramine, ad ſpeciem literæ ν contra telum os excidere ſic, ut lineæ, quæ diducuntur, ad telum ſpectent: eo facto, id neceſſe eſt labet, & facile auferatur.

Inter duo vero oſſa ſi per ipſum articulum perruperit, circa vulnus duo membra faſciis habeniſve deliganda, & per has in diverſas partes diducenda ſunt, ut nervos diſtendant: quibus extentis, laxius inter oſſa ſpatium eſt, ut ſine difficultate telum recipiatur. Illud videndum eſt, ſicut in aliis locis poſui, ne quis nervus, aut vena, aut arteria a telo lædatur, dum id extra-

hitur: eadem ſcilicet ratione, quæ ſupra poſita eſt.

5. *De venenato telo evellendo.*

At, ſi venenato quoque telo quis ictus eſt, iiſdem omnibus, ſi fieri poteſt, etiam feſtinantius actis, adjicienda curatio eſt, quæ vel epoto veneno (*c*), vel a ſerpente ictis adhibetur. Vulneris autem ipſius, extracto telo, medicina non alia eſt, quam quæ eſſet, ſi corpore icto nihil inhæſiſſet; de qua ſatis alio loco dictum eſt.

CAP. VI.

De Gangliis, & Meliceride, & Atheromate, (a) & Steatomate, capitis tuberculis.

HÆc evenire in qualibet parte corporis poſſunt: reliqua certas ſedes habent; de quibus dicam, orſus a capite. In hoc multa variaque tubercula oriuntur, (*b*) γάγγλια, μελικηρίδας, & ἀθερώματα nominant; aliiſque etiamnum vocabulis quædam alii diſcernunt; quibus ego ςεατώματα quoque adjiciam, quæ quamvis & in cervice, & in alis, & in lateribus oriri ſolent; per ſe tamen non poſui; cum iſta omnia mediocres differentias habeant, ac neque periculo ter-

---

(c) SCRIBON. LARG. *C. XLV. c.* 175.

(a) ÆGINET. *IV.* 34. *VI.* 36. ACTUAR. *M. M IV.* 16.

(b) ÆGINET. *IV.* 16. & *VI.* 39. ACTUAR. *M. M. II.* 11.

reant, neque diverſo genere curentur. Omnia autem iſta & ex parvulo incipiunt, & diu paulatimque increſcunt, & tunica ſua includuntur.

Quædam ex his dura ac renitentia, quædam mollia cedentiaque ſunt: quædam ſpatio nudantur, quædam tecta capillo ſuo permanent, fereque ſine dolore ſunt. Quid intus habeant, ut conjectura præſagiri poteſt; ſic ex toto cognoſci, niſi cum ejecta ſunt, non poteſt. Maxime tamen in his, quæ renituntur, aut lapillis quædam ſimilia, aut concreti confertique pili reperiuntur. In his vero, quæ cedunt, aut melli ſimile aliquid, aut tenui pulticulæ, aut quaſi raſæ cartilagini, aut carni hebeti & cruentæ, quibus alii aliique colores eſſe conſueverunt. Fereque ganglia renituntur: atheromati ſubeſt quaſi tenuis pulticula: meliceridi liquidior humor; ideoque preſſu circumfluit: ſteatomati pingue quiddam, idque latiſſime patere conſuevit, reſolvitque totam cutem ſuperpoſitam ſic, ut ea labet; cum in cæteris ſit adſtrictior.

Omnia, deraſa ante, ſi capillis conteguntur, per medium oportet incidere, ut effundatur, quicquid intus coiit. Sed ſteatomatis tunica quoque ſecanda eſt: quia non (c) facile a cute & ſubjecta carne ea ſeparatur. At in cæteris ipſa tunica inviolata ſervanda eſt. Protinus autem, cum iſta alba & intenta ſe oſtendit, tum ſcalpelli manubriolo diducenda a cute & carne eſt, ejiciendaque cum eo, quod intus tenet. Si quando tamen ab inferiore parte tunicæ muſculus inhæſit, ne is lædatur, ſuperior pars illius de-

---

(c) ACTUAR. *M. M. IV.* 16.

cidenda, alia ibidem relinquenda eſt. Ubi tota exempta eſt, committendæ oræ, fibulaque his injicienda, & ſuper medicamentum glutinans dandum eſt. Ubi vel tota tunica, vel aliquid ex ea relictum eſt, pus moventia adhibenda ſunt.

CAP. VII.

De Oculorum vitiis, quæ ſcalpello & manu curantur.

SED ut hæc neque genere vitii, neque ratione curationis inter ſe multum diſtant: ſic in oculis, quæ manum poſtulant, & ipſa diverſa ſunt, & aliter aliterque curantur. Igitur in ſuperioribus palpebris veſicæ (a) naſci ſolent, pingues graveſque; quæ vix adtollere oculos ſinunt, leveſque pituitæ curſus, ſed aſſiduos, in oculis movent. Fere vero in pueris naſcuntur. Oportet, compreſſo digitis duobus oculo, atque ita cute intenta, ſcalpello tranſverſa linea incidere, ſuſpenſa leviter manu, ne veſica ipſa vulneretur, & ut, loco ei patefacto, ipſa prorumpat; tum digitis eam adprehendere, & evellere; facile enim ſequitur. Dein ſuperinungi collyrio debet ex iis aliquo, quo lippientes oculi ſuperinunguntur: quo pauciſſimis diebus cicatricula inducitur. Moleſtius eſt, ubi inciſa veſica eſt, effundit enim humorem; neque poſtea, quid tenuis admodum eſt, poteſt colligi. Si forte id

(a) *De hiſce agit H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 9.

incidit, eorum aliquid imponendum est, quæ puri movendo sunt.

2. *De Crithe.* (*b*)

In eadem palpebra super pilorum locum tuberculum parvulum nascitur, quod a similitudine (*c*) hordei, a Græcis κριθὴ nominatur. Tunica quiddam, quod difficulter maturescit, comprehensum est. Id vel calido pane, vel cera subinde calefacta foveri oportet sic, ne nimius is calor sit, sad facile a parte sustineatur, hac enim ratione sæpe discutitur, interdum concoquitur.

Si pus se ostendit, scalpello dividi debet, &, quicquid intus humoris est, exprimi: eodem deinde vapore postea quoque foveri, & superinungi, donec ad sanitatem perveniat.

3. *De Chalazio.* (*d*)

Alia quoque quædam in palpebris huic non dissimilia nascuntur; sed neque utique figuræ ejusdem, & mobilia, simulatque digito huc vel illuc impelluntur. Quæ, quia grandini similia sunt, χαλάζια Græci vocant. Hæc incidi debent, si sub cute sunt, ab exteriore parte; si sub cartilagine, ab interiore: dein scalpelli manubriolo deducenda ab integris partibus sunt.

Ac, si intus plaga est, inungendum primo

(*b*) ÆGINET. *III.* 22. ACTUAR. *M. M. II.* 7.
(*c*) Varulus *dicitur* MARCELL. *de Med. C. VIII. pag.* 279.
(*d*) ACTUAR. *M. M. II.* 7.

lenibus, deinde acrioribus: ſi extra, ſuperdandum emplaſtrum, quo id glutinetur.

4. *De Ungue oculorum.* (*e*)

Unguis vero, quod πτερύγιον Græci vocant, eſt membranula nervoſa, quæ oriens ab angulo, nonnunquam ad pupillam quoque pervenit, eique officit. Sæpius a narium, interdum etiam a temporum parte naſcitur. Hunc recentem non difficile eſt diſcutere medicamentis, quibus cicatrices in oculis extenuantur. Si inveteravit, jamque ei craſſitudo quoque acceſſit, excidi debet. Poſt abſtinentiam vero unius diei, vel adverſus in ſedili contra medicum is homo collocandus eſt, vel ſic adverſus, ut in gremium ejus caput reſupinus effundat. Quidam, ſi in ſiniſtro oculo vitium eſt, adverſum: ſi in dextro, reſupinum collocari volunt. Alteram autem palpebram a miniſtro diduci oportet, alteram a medico: ſed ab hoc, ſi ille adverſus eſt, inferiorem; ſi ſupinus, ſuperiorem.

Tum idem medicus hamulum acutum, paulum mucrone intus recurvato, ſubjicere extremo ungui debet, eumque infigere; atque eam quoque palpebram tradere alteri: ipſe, hamulo adprehenſo, levare unguem, eumque acu trajicere linum trahente: deinde acum ponere, lini duo capita adprehendere, & per ea erecto ungue, ſi qua parte oculo inhæret, manubriolo ſcalpelli diducere, donec ad angulum veniat: deinde invicem

---

(*e*) ÆGINET. *III.* 22. *VI.* 18. *H. F.* ab AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part.* 1. *Cap.* 18.

modo remittere, modo adtrahere, ut ſic & initium ejus, & finis anguli reperiatur. Duplex enim periculum eſt; ne vel ex ungue aliquid relinquatur, quod exulceratum vix ullam recipiat curationem; vel ex angulo quoque caruncula abſcindatur, quæ, ſi vehementius unguis ducitur, ſequitur quoque ac decidit. Si abſciſſa eſt, patefit foramen, per quod poſtea ſemper humor deſcendit: (*f*) ῥυάδα Græci vocant.

Verus ergo anguli finis utique noſcendus eſt; qui ubi ſatis conſiſtitit, non nimium adducto ungue ſcalpellus adhibendus eſt; deinde ſic excidenda membranula, ne quid ex angulo lædatur. Ei deinde ex melle linamentum ſuperdandum eſt, ſupraque linteolum, & aut ſpongia aut lana ſuccida: proximiſque diebus diducendus quotidie oculus eſt, ne cicatrice inter ſe palpebræ glutinentur (ſiquidem id quoque tertium periculum accedit) eodemque modo linamentum imponendum, ac noviſſime inungendum collyrio, quo ulcera ad cicatricem perducuntur.

Sed ea curatio vere eſſe debet, aut certe ante hiemem. De qua re, ad plura loca pertinente, ſemel dixiſſe ſatis erit. Nam duo genera curationum ſunt: alia, in quibus eligere tempus non licet, ſed utendum eſt eo, quod incidit; ſicut in vulneribus, & fiſtulis: alia, in quibus nullus dies urget, & exſpectare tutiſſimum & facile eſt; ſicut evenit in iis, quæ & tarde increſcunt, & dolore non cruciant. In his ver exſpectandum eſt: aut, ſi quid magis preſſit, melior tamen autumnus quam hiems vel æſtas

(*f*) ῥυωάδα *alii.* TRALLIAN. *II.* 8.

est; atque is ipse medius, jam fractis æstibus, & nondum ortis frigoribus. Quo magis autem necessaria pars erit, quæ tractabitur, hoc quoque majori periculo subjecta est; & sæpe, quo major plaga facienda, eo magis hæc temporis ratio servabitur.

5. *De Encanthide.* (g)

Ex curatione vero unguis, ut dixi, vitia nascuntur, quæ ipsa aliis quoque de causis oriri solent. Interdum enim fit in angulo, parum ungue exciso, vel aliter, tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur: ἐγκανθὶς (h) Græce nominatur. Excipi hamulo, & circumcidi debet: hic quoque diligenter temperata manu, ne quid ex ipso angulo abscindatur. Tum exiguum linamentum respergendum est vel cadmia, vel atramento sutorio; inque eum angulum, diductis palpebris, inserendum, supraque eodem modo deligandum: proximisque diebus similiter nutriendum, ut primo; tantum aqua egelida, vel etiam frigida foveatur.

6. *De Ancyloblepharo.* (i)

Interdum inter se palpebræ coalescunt, aperirique non potest oculus. Cui malo solet etiam illud accedere, ut palpebræ cum albo oculi co-

---

(g) TULPIUS. *Observ. lib.* 1. *cap.* 29. *H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 19.
(h) ÆGINET. *III.* 22. ACTUAR. *M. M. IV.* 11.
(i) ÆGINET. *III.* 22. *VI.* 15.

hæreſcant; ſcilicet, cum in utrovis fuit ulcus negligenter curatum; ſaneſcendo enim, quod diduci potuit & debuit, glutinabitur; ἀγκυλοβλέφαρον ſub utroque vitium Græci vocant. Palpebræ tantum inter ſe cohærentes, non difficulter diducuntur; ſed interdum fruſtra, nam rurſus glutinantur. Experiri tamen oportet; quia bene res ſæpius cedit. Igitur (*k*) adverſum (*l*) ſpecillum inſerendum, diducendæque eo palpebræ ſunt: deinde exigua penicilla interponenda, donec exulceratio ejus loci finiatur. At, ubi albo ipſius oculi palpebra inhæſit, HERACLIDES Tarentinus author eſt, adverſo ſcalpello ſubſecare, magna cum moderatione, ut neque ex oculo, neque ex palpebra quicquam abſcindatur; ac, ſi neceſſe eſt, ex palpebra potius. Poſt hæc, inungatur oculus medicamentis, quibus aſpritudo curatur: quotidieque palpebra vertatur, non ſolum ut ulceri medicamentum inducatur, ſed etiam ne inhæreat: ipſique etiam ægro præcipiatur, ut ſæpe eam duobus digitis adtollat. Ego ſic reſtitutum eſſe neminem memini. MEGES ſe quoque multa tentaſſe, neque umquam profuiſſe, quia ſemper iterum oculo palpebra inhæſerit, memoriæ prodidit.

7. *De Ægilope.* (*m*)

Etiamnum in angulo, qui naribus propior

(*k*) Averſum *legendum eſſe conſtat ex H. F. ab* AQUAP. *Chirurg. Oper. Part. I. c.* 7. *qui meretur inſpici.*

(*l*) *Quid ſit docet H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 7. *p.* 46.

(m) ACTUAR. *M. M. IV.* 11. AETIUS *Tetrab. II. Serm. III.* 86. *H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 21.

eſt, ex aliquo vitio quaſi parva fiſtula aperitur, per quam pituita aſſidue deſtillat: αἰγίλωπα Græci vocant. Idque aſſidue male habet oculum: nonnunquam, etiam, exeſo oſſe, uſque ad nares penetrat. Idque interdum naturam carcinomatis habet: ubi intentæ venæ & recurvatæ ſunt, color pallet, cutis dura eſt, & levi tactu irritatur, inflammationemque in eas partes, quæ conjunctæ ſunt, evocat. Ex his eos, qui quaſi carcinoma habent, curare periculoſum eſt; nam mortem quoque ea res maturat. Eos vero, quibus ad nares tendit, ſupervacuum, neque enim ſaneſcunt.

At, quibus id in angulo eſt, poteſt adhiberi curatio; cum eo, ne ignotum ſit, eſſe difficilem; quanto autem angulo propius id foramen eſt, tanto difficilior eſt; quoniam perangustum eſt, in quo verſari manus poſſit: recenti tamen re mederi facilius eſt. Hamulo autem ſummum ejus foraminis excipiendum; deinde totum id cavum, ſicut in fiſtulis dixi, uſque ad os excidendum; oculoque & cæteris junctis partibus bene obtectis, os ferramento adurendum eſt vehementius; ſi jam carie vexatum eſt, quo craſſior huic ſquama abſcedat, quidam adurentia imponunt, ut atramentum ſutorium, vel chalcitidem, æruginem raſam, quod & tardius & non idem facit. Oſſe aduſto, curatio ſequitur eadem, quæ in cæteris uſtis.

8. *De Pilis palpebrarum oculum irritantibus.*

Pili vero, qui in palpebris ſunt, duabus de cauſis oculum irritare conſueverunt. Nam modo palpebræ ſumma cutis relaxatur, & procidit; quo fit, ut ejus pili ad ipſum oculum conver-

tantur, quia non ſimul cartilago quoque ſe remiſit: modo ſub ordine naturali pilorum alius ordo ſubcreſcit, qui protinus intus ad oculum tendit.

Curationes vero hæ ſunt. Si pili nati ſunt, qui non debuerunt, tenuis acus (n) ferrea ad ſimilitudinem ſpathæ lata, in ignem conjicienda eſt: deinde candens, ſublata palpebra ſic, ut ejus pernicioſi pili in conſpectum curantis veniant, ſub ipſis pilorum radicibus angulo immittenda eſt, ut ea tertiam partem palpebræ tranſvehat: deinde iterum, tertioque ad alteram angulum; quo fit, ut omnes pilorum radices aduſtæ emoriantur. Tum ſuperimponendum medicamentum eſt, quod inflammationem prohibeat: atque ubi cruſtæ exciderunt, ad cicatricem perducendum. Facillime autem id genus ſaneſcit.

Quidam ajunt, (o) tranſſui juxta pilos exteriorem partem palpebræ oportere, eamque tranſmitti duplicem capillum muliebrem ducentem; atque ubi acus tranſiit, in ipſius capilli ſinum, qua duplicatur, pilum eſſe injiciendum, & per eum in ſuperiorem palpebræ partem adtrahendum, ibique corpori adglutinandum, & imponendum medicamentum, quo foramen glutinetur; ſic enim fore, ut is pilus in exteriorem partem poſtea ſpectet.

In primum fieri non poteſt niſi in pilo longiore; cum fere breves eo loci naſcantur. Deinde, ſi plures pili ſunt, neceſſe eſt longum tor-

(n) ÆGINET. *VI.* 13. *H. F. ab* AQUAPEND. *Operat. Chirurg. Part. I. c.* 12.

(o) ÆGIDET. *VI.* 13.

mentum ſit, & toties acus tranſiens magnam inflammationem moveat. Noviſſime, cum humor aliquis ibi ſubſit, oculo & ante per pilos & tum per palpebræ foramina adfecto; vix fieri poteſt, ut gluten, quo vinctus eſt pilus, non reſolvatur: eoque fit, ut is eo, unde vi abductus eſt, redeat.

Ea vero curatio, quæ palpebræ laxioris omnibus frequentatur, nihil habet dubii. Siquidem oportet contecto oculo mediam palpebræ cutem, ſive ea ſuperior, ſive inferior eſt, adprehendere digitis, ac levare, tum conſiderare, quantulo detracto futurum ſit, ut naturaliter ſe habeat. Siquidem hic quoque duo pericula circumſtant: ſi nimium fuerit exciſum, ne contegi oculus non poſſit; ſi parum, ne nihil actum ſit, & fruſtra ſectus .liquis ſit. Quod deinde incidendum videbitur, per duas lineas atramento notandum eſt ſic, ut inter oram, quæ pilos continet, propiorem ei lineam, aliquid relinquatur, quod adprehendere acus poſtea poſſit.

His conſtitutis, ſcalpellus adhibendus eſt: &, ſi ſuperior palpebra eſt, ante; ſi inferior, poſtea propius ipſis pilis incidendum: initiumque faciendum in ſiniſtro oculo, ab eo angulo, qui tempori; in dextro, ab eo, qui naribus propior eſt: idque, quod inter duas lineas eſt, excidendum; deinde oræ vulneris inter ſe ſimplici ſutura committendæ, operienduſque oculus eſt: &, ſi parum palpebra deſcendet, laxanda utique; ſi nimium, aut adſtringenda, aut etiam rurſus tenuis habenula ab ulteriore ora excidenda.

Ubi ſecta eſt, aliæ ſuturæ adjiciendæ, quæ ſupra tres eſſe non debent. Præter hæc, in ſuperiore palpebra ſub pilis ipſis incidenda linea eſt, ut ab inferiore parte diducti pili ſurſum ſpec-

tent. Idque, ſi levis inclinatio eſt, etiam ſolum ſatis tuetur. Inferior palpebra eo non eget. His factis, ſpongia, ex aqua frigida expreſſa, ſuper deliganda eſt. Poſtero die glutinans emplaſtrum injiciendum. Quarto ſutura tollenda eſt, & collyrio, quod inflammationes reprimit, ſuperinungendum.

9. *De Lagophthalmo.* (*p*)

Nonnunquam autem, nimium ſub hac curatione exciſa cute, evenit, ut oculus non contegatur. Idque interdum etiam alia de cauſa fit, λαγώφθαλμον Græci adpellant. In quo ſi nimium palpebræ deeſt, nulla id reſtituere curatio poteſt: ſi exiguum, mederi licet. Paulum infra ſupercilium cutis incidenda eſt lunata figura, cornibus ejus deorſum ſpectantibus. Altitudo eſſe plagæ uſque ad cartilaginem (*q*) debet, ipſa illa nihil læſa; nam, ſi ea inciſa eſt, palpebra concidit, neque adtolli poſtea poteſt. Cute igitur tantum diducta fit, ut paululum in ima oculi ora deſcendat; hiante ſcilicet ſuper plaga. In quam linamentum injiciendum eſt, quod & conjungi diductam cutem prohibeat, & in medio carunculam creet: quæ ubi eum locum implevit, poſtea recte oculus operitur.

(*p*) ÆGINET. *IV.* 10. AETIUS *Tetrab. II. Serm. III.* c. 73.

(*q*) *Vide H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part. I.* c. 14.

10. *De Ectropio.* (r)

Ut ſuperioris autem palpebræ vitium eſt, quo parum deſcendit, ideoque oculum non contegit: ſic inferioris, quo parum ſurſum adtollitur, ſed pendet & hiat, neque poteſt cum ſuperiore committi. Atque id quoque evenit, interdum ex ſimili vitio curationis, interdum etiam ſenectute; ἐκτρόπιον Græci vocant: ſi ex mala curatione eſt, eadem ratio medicinæ eſt, quæ ſupra poſita eſt: plagæ tantum cornua ad maxillas, non ad oculum convertenda ſunt.

Si ex ſenectute eſt, tenui ferramento id totum extrinſecus adurendum eſt, deinde melle inungendum a quarto die, vapore aquæ calidæ fovendum, inungendumque medicamentis ad cicatricem perducentibus.

11. *De Staphylomate.*

Hæc fere circa oculum in angulis palpebriſque incidere conſueverunt. In ipſo autem oculo nonnunquam ſumma adtollitur tunica, ſive ruptis intus membranis aliquibus, ſive laxatis (ſ); & ſimilis figura (t) acino fit, unde id σταφύλωμα Græci vocant. Curatio duplex eſt. Altera, ad ipſas radices per medium transſuere acu, duo lina ducente; deinde alterius lini duo capita ex ſuperior

(r) ACTUAR. *M. M. II.* 7.

(ſ) *H. F.* AQUAPEND. *Oper. Cirurg. Part. I. c.* 17.

(t) ÆGINET. *III* 22. *VI.* 19. ACTUAR. *M. M. II.* 7. AETIUS *Tetrab. II. Serm. III.* 34. 35. *Aliud procidentiæ genus obſervavit* TULPIUS *Obſerv. L.* 1. c. 28.

ſuperiore parte, alterius ex inferiore adſtringere inter ſe, quæ paulatim ſecando id excidant. Altera, in ſumma parte ejus ad lenticulæ magnitudinem excidere; deinde ſpodium aut cadmiam infricare. Utrolibet autem facto, album ovi lana excipiendum & imponendum; poſteaque vapore aquæ calidæ fovendus oculus, & lenibus medicamentis ungendus eſt.

12. *De Clavis oculorum.*

Clavi autem vocantur calloſa (*u*) in albo oculi tubercula; quibus nomen a figuræ ſimilitudine eſt. Hos ad imam radicem perforare acu commodiſſimum eſt, infraque eam excidere, deinde lenibus medicamentis inungere.

13. *De Oculorum natura.*

Suffuſionis jam alias feci mentionem; quia cum recens incidit, medicamentis quoque ſæpe diſcutitur: ſed, ubi veſtutior facta, manus curationem deſiderat, quæ inter ſubtiliſſimas haberi poteſt. De qua antequam dico, paucis ipſius oculi natura indicanda eſt. Cujus cognitio, cum ad plura loca pertineat, tum vel præcipue ad hunc pertinet. Is igitur ſummas habet duas tunicas: ex quibus ſuperior a Græcis κερατοειδὴς vocatur; eaque, qua parte alba eſt, ſatis craſſa, pupillæ loco extenuatur. Huic interior adjuncta eſt media parte, qua pupilla eſt, modico foramine concava, circa tenuis, ulterioribus par-

---

(*u*) ACTUAR. *M. M. II.* 7.

tibus ipsa quoque plenior; quæ χοριοειδὴς a Græcis nominatur.

Hæ duæ tunicæ, cum interiora oculi cingant, rursus sub his coeunt; extenuatæque & in unum coactæ per foramen, quod inter ossa est, ad membranam cerebri perveniunt, eique inhæreſcunt. Sub his autem, qua parte pupilla est, locus vacuus est: deinde infra rursus tenuissima tunica, quam Herophilus ἀραχνοειδῆ nominavit. Ea media subsidit; eoque cavo continet quiddam, quod, a vitri similitudine, ὑαλοειδὲς Græci vocant. Id neque liquidum, neque aridum est; sed quasi concretus humor. Ex cujus colore pupillæ color vel niger est, vel cæsius, cum summa tota tunica alba sit. Id autem superveniens ab interiore parte membranula includit. Sub his gutta humoris est, ovi albo similis, a qua videndi facultas proficiscitur: κρυσταλλοειδὴς a Græcis nominatur.

14. *De Suffusione.*

Igitur vel ex morbo, vel ex ictu concrescit humor sub duabus tunicis (y), qua locum vacuum esse proposui; isque paulatim indurescens, interiori potentiæ se opponit. Vitii ejus plures species sunt; quædam sanabiles, quædam quæ curationem non admittunt. Nam si exigua suffusio est, si immobilis, colorem vero habet marinæ aquæ, vel ferri nitentis, & a latere sensum aliquem fulgoris relinquit, spes superest. Si

(y) *Hoc non usque adeo veritati consentire putat H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part. I. c. 16.*

magna eſt, ſi nigra pars oculi, amiſſa naturali figura, in aliam ſe vertit, ſi ſuffuſioni color cœruleus eſt, aut auro ſimilis, ſi labat, & hac atque illac movetur, vix unquam ſuccurritur.

Fere vero pejor eſt, quo ex graviore morbo, majoribuſve capitis doloribus, vel ictu vehementiore orta eſt. Neque idonea curationi ſenilis ætas eſt; quæ ſine novo vitio, tamen aciem hebetem habet: ac puerilis quidem; ſed inter has media ætas.

Oculus quoque curationi neque exiguus, neque concavus, ſatis opportunus eſt. Atque ipſius quoque ſuffuſionis quædam maturitas eſt. Exſpectandum igitur eſt, donec jam non fluere, ſed duritie quadam concreviſſe videatur.

Ante curationem autem modico cibo uti, bibere aquam triduo debet; pridie, ab omnibus abſtinere. Poſt hæc in adverſo ſedili collocandus eſt loco lucido, lumine adverſo, ſic ut contra medicus paulo altius ſedeat; a poſteriore autem parte caput ejus, qui curabitur, miniſter contineat, & immobile id præſtet: nam levi motu eripi acies in perpetuum poteſt. Quin etiam ipſe oculus, qui curabitur, immobilior faciendus eſt, ſuper alterum lana impoſita & deligata. Curari vero ſiniſter oculus dextra manu, dexter ſiniſtra debet.

Tum acus admovenda eſt, aut acuta, aut certe non nimium tenuis, eaque demittenda, ſed recta eſt, per ſummas duas tunicas, medio loco inter nigrum oculi & angulum tempori propiorem, e regione mediæ ſuffuſionis ſic, ne qua vena lædatur. Neque tamen timide demittenda eſt; quia inani loco excipitur. Ad quem cum ventum eſt, ne mediocriter quidem peritus falli poteſt; quia prementi nihil renititur.

Ubi eo ventum eſt, inclinanda acus ad ipſam ſuffuſionem eſt, leniterque ibi verti & paulatim eam deducere infra regionem pupillæ debet, ubi deinde eam tranſiit, vehementius imprimi, ut inferiori parti inſidat. Si hæſit, curatio expleta eſt. Si ſubinde redit, eadem acu magis concidenda; & in plures partes diſſipanda eſt: quæ ſingulæ & facilius conduntur, & minus late officiunt. Poſt hæc educenda acus recta eſt, imponendumque eſt lana molli exceptum ovi album, & ſupra, quod inflammationem coerceat, atque ita devinciendum.

Poſt hæc opus eſt quiete, abſtinentia, lenium medicamentorum inunctionibus, cibo (qui poſtero die ſatis mature datur) primum liquido, ne maxillæ laborent; deinde inflammatione finita, tali, qualis in vulneribus propoſitus. Quibus, ut aqua quoque diutius bibatur, neceſſario accedit.

15. *De Pituita oculorum.*

De pituitæ quoque tenuis curſu, qui oculos infeſtat, quatenus medicamentis agendum eſt, jam explicui. Nunc ad ea veniam, quæ curationem ex manu poſtulant. Animadvertimus autem quibuſdam nunquam ſicceſcere oculos, ſed ſemper humore tenui madere: quæ res aſpritudinem continuat, & ex levibus momentis inflammationes & lippitudines excitat; totam denique vitam hominis infeſtat. Idque in quibuſdam nulla ope adjuvari poteſt, in quibuſdam ſanabile eſt. Quod primum diſcrimen noſſe oportet, ut alteris ſuccurratur, alteris manus non injiciatur.

Ac primum ſupervacua curatio eſt in his, qui ab infantibus id vitium habent; neceſſario

manfurum eft ufque mortis diem. Deinde non neceffaria etiam in his, quibus non multa, fed acris pituita eft, fiquidem manu nihil adjuvantur; medicamentis, & victus ratione, quæ craffiorem pituitam reddit, ad fanitatem perveniunt. Lata etiam capita vix medicinæ patent.

Tum intereft, pituitam emittant venæ, quæ inter calvariam & cutem funt, an quæ inter membranam cerebri & calvariam: fuperiores enim per tempora oculos rigant; inferiores, per eas membranas, quæ ab oculis ad cerebrum tendunt.

Poteft autem adhiberi remedium his, quæ fupra os fluunt; non poteft his, quæ ab offe. Ac ne his quidem fuccurritur, quibus pituita utrinque defcendit: quia levata altera parte, nihilominus altera infeftat.

Quid fit autem, hac ratione cognofcitur. Rafo capite ea medicamenta, quibus in lippitudine pituita fufpenditur, a fuperciliis ufque ad verticem illini debent: fi ficci oculi effe cœperunt, adparet per eas venas, quæ fub cute funt, irrigari: fi nihilominus madent, manifeftum eft fub offe defcendere: fi eft tumor, fed levior; duplex vitium eft.

Plurimi tamen ex laborantibus reperiuntur, quos fuperiores venæ exerceant; ideoque pluribus etiam opitulari licet. Idque non in Græcia tantummodo, fed in aliis quoque gentibus celebre eft: adeo ut nulla medicinæ pars magis per nationes quafque expofita fit.

Reperti in (z) Græcia funt, qui novem lineis cutem capitis inciderent: duabus in occipi-

---

(z) *H. F. ab* AQUAPEND. *Operat. Chirurg. Part. I. c.* 4.

tio rectis, una super eas transversa: dein duabus super aures, una inter eas item transversa: tribus denique inter verticem & frontem rectis.

Reperti sunt, qui a vertice recta eas lineas ad tempora deducerent; cognitisque, ex motu maxillarum, musculorum initiis, leviter super eos cutem inciderent, diductisque per retusos hamos oris, insererent linamenta sic, ut neque inter se cutis antiqui fines committerentur, & in medio caro increfceret, quæ venas, ex quibus ad oculos transiret, adstringeret.

Quidam etiam atramento duas lineas duxerunt a media aure ad mediam alteram aurem; deinde a naribus ad verticem: tum ubi lineæ committebantur, scalpello inciderunt; & post sanguinem effusum, os ibidem adusserunt. Nihilominus autem & in temporibus, & inter frontem atque verticem eminentibus venis idem candens ferrum admoverunt.

Frequens curatio est, venas in temporibus adurere, quæ fere quidem in ejusmodi malo tument: sed tamen, ut inflentur magisque se ostendant, cervix ante modice deliganda est. Tenuibus autem ferramentis, & retusis venæ adurendæ; donec in oculos pituitæ cursus conquiescat. Id enim signum est, quasi excæcatorum itinerum, per quæ humor ferrebatur.

Valentior tamen medicina est, ubi tenues conditæquæ venæ sunt, ideoque legi non possunt, eodem modo cervice deligata (*a*), retentoque ab ipso spiritu, quo magis venæ prodeant, atramento notare eas contra tempora, & inter

(*aa*) *H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 3.

verticem ac frontem : deinde cervice resoluta, qua notæ sunt, venas incidere, & sanguinem mittere : ubi satis fluxit, tenuibus ferramentis adurere; contra tempora quidem, timide: ne subjecti musculi, qui maxillas tenent, sentiant: inter frontem vero & verticem, vehementer sic, ut squama ab osse recedat.

Efficacior tamen etiamnum est Afrorum curatio, qui verticem usque ad os adurunt sic, ut squamam remittat. Sed nihil melius est, quam quod in Gallia quoque Comata fit, ubi venas in temporibus & in superiore capitis legunt. Adusta quo modo curanda sint, jam explicui.

Nunc illud adjicio; neque ut crustæ decidant, neque ut ulcus impleatur, adustis venis, esse properandum; ne vel sanguis erumpat, vel cito pus supprimatur : cum per hoc siccescere eas partes opus sit; per illud exhauriri opus non sit. Si quando tamen sanguis eruperit, infrianda medicamenta esse, quæ sic sanguinem supprimant, ut ne adurant. Quemadmodum autem venæ deligendæ sint, quidque lectis his faciendum sit, cum venero ad crurum varices, dicam.

CAP. VIII.

De Aurium morbis, qui manu & scalpello curantur.

VERUM ut oculi multiplicem curationem, etiam manus exigunt : sic in auribus admodum pauca sunt, quæ in hac medicinæ parte tractentur. Solet tamem evenire vel a prima natali die protinus, vel postea facta exulceratione, deinde per cicatricem aure repleta, ut foramen

(*a*) in ea nullum ſit, ideoque audiendi uſu careat. Quod ubi incidit, ſpecillo tentandum eſt, alte ne id repletum, an in ſummo tantum glutinatum ſit. Nam ſi alte eſt, prementi non cedit: ſi in ſummo, ſpecillum protinus recipit.

Illud adtingi non oportet; ne ſine effectus ſpe oriatur diſtentio nervorum, & ex ea mortis periculum ſit: hoc facile curatur. Nam qua cavum eſſe debet, vel medicamentum aliquod imponendum eſt ex adurentibus, vel candente ferro aperiendum, vel etiam ſcalpello incidendum. Cumque id patefactum, & jam ulcus purum eſt, injicienda eo pinna eſt, illita medicamento cicatricem inducente: circaque id, medicamentum dandum, ut cutis circa pinnam ſaneſcat: quo fit, ut ea remota, poſtea facultas audiendi ſit.

At ubi aures perforatæ ſunt, & offendunt, trajicere id cavum celeriter candente acu ſatis eſt, ut leniter ejus oræ exulcerentur; aut etiam adurente medicamento idem exulcerare: poſtea deinde imponere id quod purget; tum quod eum locum repleat, & cicatricem inducat.

Quod ſi magnum id foramen eſt, ſicut ſolet eſſe in his, qui majora pondera auribus geſſerunt, incidere, quod ſuper eſt, ad extremum oportet: ſupra deinde oras ſcalpello exulcerare, & poſtea ſuere, ac medicamentum, quo id glutinetur, imponere.

Tertium eſt, ſi quid ibi curti eſt, ſarcire; quæ res cum in labris quoque & naribus fieri poſſit, eandem autem curationem habeat, ſimul explicanda eſt.

(*a*) Æginet. *VI.* 23.

CAP. IX.

Curta in auribus, labrisque ac naribus, quomodo sarciri & curari possint. (a)

CURTA igitur in his tribus, ac si qua parte parva sunt, curari possunt: si qua majora sunt, aut non accipiunt curationem, aut ita per hanc ipsam deformantur, ut minus indecora ante fuerint. Atque in aure quidem & naribus deformitas sola timeri potest: in labris vero, si nimium contracta sunt, usus quoque necessario jactura fit; quia minus facile & cibus adsumitur, & sermo explicatur. Neque enim creatur ibi corpus; sed ex vicino adducitur, quod etsi in levi mutilatione, & nihil eripere, & fallere oculum potest; in magna, non potest.

Neque senile autem corpus, neque quod mali habitus est, neque in quo difficulter ulcera sanescunt, huic medicinæ idoneum est; quia nusquam aut celerius cancer occupat, aut difficilius tollitur.

Ratio curationis ejusmodi est: id quod curtatum est, in quadratum redigere; ab interioribus ejus angulis lineas transversas incidere, quæ citeriorem partem ab ulteriore ex toto diducant; deinde ea, quæ sic (b) resolvimus, in unum adducere. Si non satis junguntur, ultra lineas, quas ante fecimus, alias duas lunatas, & ad

(a) ÆGINET. *III.* 24. *VI.* 25.
(b) *Al.* reposuimus.

plagam conversas immittere, quibus summa tantum cutis diducatur: sic enim fit, ut facilius quod adducitur, sequi possit, quod non vi cogendum est; sed ita adducendum, ut ex facili subsequatur, & dimissum non multum recedat.

Interdum tamen ab altera parte cutis haud omnino adducta deformem, quem reliquit locum, reddit. Hujusmodi loci altera pars incidenda, altera intacta habenda est. Ergo neque ex imis auribus, neque ex medio naso imisve narium partibus, neque ex angulis labrorum quicquam adtrahere tentabimus. Utrinque autem petemus, si quid summis auribus, si quid imis aut mediis naribus, aut mediis labris deerit. Quæ tamen interdum etiam duobus locis curtata esse consuerunt: sed eadem ratio curandi est.

Si cartilago in eo, quod incisum est, eminet, excidenda est: neque enim aut glutinatur, aut acu tuto trajicitur. Neque longe tamen excidi debet, ne inter duas oras liberæ cutis utrinque coitus puris fieri possit. Tum junctæ oræ inter se suendæ sunt, utrinque cute adprehensa; & qua priores lineæ sunt, ea quoque suturæ injiciendæ sunt. Siccis locis, uti naribus illita spuma argenti satis proficit. In interiores vero, lunatasque plagas, linamentum dandum est; ut caro increscens vulnus impleat.

Summaque cura, quod ita sutum est, tuendum esse, adparere ex eo potest, quod de cancro supra posui. Ergo etiam tertio quoque die fovendum erit vapore aquæ calidæ, rursusque idem medicamentum injiciendum, quo fere septimo die glutinatum est. Tum suturæ eximi, & ulcus ad sanitatem perduci debet.

CAP. X.

De Polypo. (*a*)

POLYPUM vero, qui in naribus nascitur, præcipue ferro curari jam alias posui. Ergo etiam hunc ferramento acuto, in modum (*b*) spathæ facto, resolvere ab osse oportet: adhibita diligentia, ne infra cartilago lædatur; in qua difficilis curatio est. Ubi abscissus est, unco ferramento extrahendus est. Tum implicitum linamentum, vel aliquid ex penicillo respergendum est medicamento, quo sanguis supprimitur, eoque nares leniter implendæ. Sanguine suppresso, linamento ulcus purgandum est. Ubi purum est, eo pinna, eodem modo, quo in aure supra positum est, medicamento illita, quo cicatrix inducitur, intus demittenda, donec ex toto id sanescat.

CAP. XI.

De Ozæna.

ID autem vitium, quod ὄζαινα a Græcis vocatur, si medicamentis non cederet, quemad-

(*a*) ÆGINET. *VI.* 25. *H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 24. 25.

(*b*) *De hac consule* RHODIUM *ad* SCRIBON. LARGUM, *pag.* 46.

modum manu curandum esset, apud magnos Chirurgos non reperi. Credo, quia res raro ad sanitatem satis proficit; cum aliquod in ipsa curatione tormentum habeat. Apud quosdam tamen positum est, vel subtilem (a) fistulam, vel enodem scriptorium calamum (b) in narem esse conjiciendum, donec sursum ad os perveniat: tum per id tenue ferramentum candens dandum esse ad ipsum os: deinde adustum locum purgandum esse ærugine & melle: ubi purus est, lycio ad sanitatem perducendum.

Vel narem incidendam esse ab ima parte ad os, ut & conspici locus possit, & facilius candens ferramentum admoveri. Tum sui narem debere; & adustum quidem ulcus eadem ratione curari: suturam vero illini vel spuma argenti, vel alio glutinante.

C A P. XII.

De Oris vitiis, quæ manu & ferro curantur.

I. *De Dentibus.* (a)

IN ore quoque quædam manu curantur. Ubi in primis dentes nonnunquam moventur, modo propter radicum imbecillitatem, modo propter gingivarum marcescentium vitium. Opor-

---

(a) Fictilem *legit H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. P. I. cap.* 26. *pag.* 104. & 106.

(b) *Hodierni Chirurgi argenteum habent. H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. P. I. c.* 26.

(a) ÆGINET. *III.* 26.

tet in utrolibet candens ferramentum gingivis admovere, ut leviter adstringat, non ut insidat. Adustæ gingivæ melle illinendæ, & mulso eluendæ sunt. Ut pura ulcera esse cœperunt, arida medicamenta infrianda sunt, ex his, quæ reprimunt.

Si vero dens dolores movet, eximique eum, quia medicamenta nihil adjuvant, placuit, circumradi debet, ut gingiva ab eo (*b*) resolvatur; tum is concutiendus est. Eademque facienda, donec bene moveatur; nam dens hærens cum summo periculo evellitur, ac nonnunquam maxilla loco movetur (*c*). Idque etiam majore periculo in superioribus dentibus fit; quia potest tempora oculosve concutere. Tum, si fieri potest, manu; si minus, forcipe (*d*) dens excipiendus est.

At si exesus est ante, id foramen (*e*) linamento, vel bene accommodato plumbo replendum est, ne sub forcipe confringatur. Recta vero forceps ducendus est, ne inflexis radicibus os rarum, cui dens inhæret, parte aliqua frangatur. Neque ideo nullum ejus rei periculum est; utique in dentibus brevibus, qui fere longiores radices habent: sæpe enim forceps, cum dentem comprehendere non possit, aut frustra comprehendat, os gingivæ prehendit & frangit.

Protinus autem, ubi plus sanguinis profluit,

(*b*) *Id sæpenumero sufficit teste* SIMONE PAULI *Quadr. Botan. pag.* 151.

(*c*) *Imo pars avellitur, quod aliquando ipse vidi.*

(*d*) *Vide figuram apud* RHODIUM *ad* SCRIBON. LARGUM. *pag.* 94.

(*e*) ÆGINET. *VI.* 28.

ſcire licet, aliquid ex oſſe fractum eſſe. Ergo ſpecillo conquirenda eſt teſta, quæ receſſit, & vulſella protrahenda eſt: ſi non ſequitur, incidi gingiva debet, donec labans oſſis teſta recipiatur.

Quod ſi fractum ſtatim non eſt, intumeſcit extrinſecus maxilla, ut os hiare non poſſit, foris imponendum calidum ex farina & fico cataplaſma eſt, donec ibi pus moveatur: tum incidi gingiva debet.

Pus quoque multum profluens, oſſis fracti nota eſt. Itaque etiam tum id extrahi convenit. Nonnunquam etiam, eo læſo, fiſſura fit, quæ eradi debet.

Dens autem ſcaber, qua parte niger eſt, radendus eſt, illinenduſquæ roſæ flore contrito, cui gallæ quarta pars & altera myrrhæ ſit adjecta: continendumque ore crebro vinum meracum. Atque in eo caſu velandum caput, ambulatione multa, fricatione capitis, cibo non acri utendum eſt.

At, ſi ex ictu vel alio caſu aliqui labant dentes, auro cum his, qui bene hærent, vinciendi ſunt; continendaque ore reprimentia, ut vinum, in quo malicorium decoctum, aut in quod galla candens conjecta ſit. Si quando etiam in pueris ante dens naſcitur, quam prior excidat, is, qui cadere debuit, circumradendus & evellendus eſt; is, qui natus eſt in locum prioris, quotidie digito adurgendus, donec ad juſtam magnitudinem perveniat. Quotieſcunque dente exempto radix relicta eſt, protinus ea quoque

ad id facto forcipe, quam ῥιζάγραν (f) Græci vocant, eximenda eſt.

2. *De Tonſillis induratis.*

Tonſillas autem, quæ poſt inflammationes induruerunt, ἀντιάδες autem a Græcis adpellantur, cum ſub levi tunica ſint, oportet digito circumradere & evellere: ſi ne ſic quidem reſolvuntur, hamulo excipere, & ſcalpello excidere: tum ulcus aceto eluere, & illinire vulnus medicamento, quo ſanguinis ſupprimitur.

3. *De Uva.*

Uva, ſi cum inflammatione deſcendit, doloriqne eſt, & ſubrubicundi coloris, præcidi ſine periculo non poteſt: ſolet enim multum ſanguinem effundere, itaque melius eſt iis uti, quæ alias propoſita ſunt. Si vero inflammatio quidem nulla eſt, nihilominus autem ea ultra juſtum modum a pituita diducta eſt, & tenuis, acuta, alba eſt, præcidi debet. Itemque, ſi ima, livida & craſſa; ſumma, tenuis eſt.

Neque quicquam commodius eſt, quam vulſella adprehendere, ſub eaque, quod volumus, excidere. Neque enim ullum periculum eſt, ne plus minuſve præcidatur: cum liceat tantum infra vulſellam relinquere, quantum inutile eſſe manifeſtum eſt; idque præcidere, quo longior uva eſt, quam eſſe naturaliter debet. Poſt curationem eadem facienda ſunt, quæ in tonſillis proxime poſui.

(f) *Vide* RHODIUM *ad* SCRIBON. LARGUM, *pag.* 94.

4. *De Lingua.*

Lingua vero quibusdam cum subjecta parte a primo natali die juncta est; qui ob id ne (g) loqui quidem possunt. Horum extrema lingua vulsella adprehendenda est, sub eaque membrana incidenda: magna cura habita, ne venæ, quæ juxta sunt, violentur, & profusione sanguinis noceant. Reliqua curatio vulneris in prioribus posita est. Et plerique quidem, ubi consanuerunt, loquuntur.

Ego autem cognovi, qui, succisa lingua, cum abunde super dentes eam promeret, non tamen loquendi facultatem consecutus est. Adeo in medicina, etiam ubi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est id, quod consequi convenit.

De Abscessu sub lingua. (h)

Sub lingua quoque interdum aliquid abscedit; quod fere consistit in tunica, doloresque magnos movet. Quod, si exiguum est, incidi semel satis est: si majus, summa cutis usque ad tunicam excidenda est; deinde utrinque oræ hamulis excipiendæ, & tunica, undique circumdata, liberanda est: magna diligentia per hanc curationem habita, ne qua major vena incidatur.

6. De

(g) Æignet. *VI.* 29.

(h) *H. F.* Aquapend. *Oper. Chirurg. Part. cap. I.* c. 36.

De Labris. (*i*)

Labra autem ſæpe finduntur, eaque res habet cum dolore etiam hanc moleſtiam, quod ſermo prohibetur; qui ſubinde eas rimas cum dolore diducendo ſanguinem citat. Sed has ſi in ſummo ſunt, medicamentis curare commodius eſt, quæ ad ulcera oris fiunt: ſi vero altius deſcenderunt, neceſſarium eſt tenui ferramento adurere, quod ſpathæ ſimile, quaſi tranſcurrere, non imprimi debet: poſtea facienda eadem ſunt, quæ in naribus aduſtis expoſita ſunt.

CAP. XIII.

De Cervicis vitio

At in cervice, inter cutem & aſperam arteriam, tumor increſcit (βρογχοκήλην (*a*) Græci vocant) quo, modo caro hebes, modo humor aliquis, melli aquæve ſimilis, includitur; interdum etiam minutis oſſibus pili immiſti. Ex quibus quicquid eſt, quod tunica continetur, poteſt adurentibus medicamentis curari. Quibus ſumma cutis cum ſubjecta tunica (*b*) exuritur, quo facto, ſive humor eſt, profluit; ſive quid denſius, digitis educitur: tum ulcus ſub linamentis ſaneſcit.

(*i*) ORIBAS. *de Loc. Affect. IV.* 56.
(*a*) ÆGINET. *VI.* 38.
(*b*) *Edit.* ALDI, STEPH. exeditur. *Al.* exeritur.

Sed scalpelli curatio brevior est. Medio tumor una linea inciditur usque ad tunicam: deinde vitiosus sinus ab integro corpore digito separatur: tum aceto, cui vel salem vel nitrum aliquis adjecit, eluitur; oræque una sutura junguntur: cæteraque eadem, quæ in aliis suturis, superinjiciuntur: leniter deinde, ne fauces urgeat, deligatur. Si quando autem tunica eximi non potuerit, intus inspergenda adurentia, linamentisque id curandum, & cæteris pus moventibus.

CAP. XIV.

De Umbilici vitiis. (*a*)

SUNT etiam circa umbilicum plura vitia; de quibus, propter raritatem, inter authores parum constat. Verisimile est autem, id a quoque prætermissum, quod ipse non cognoverat: a nullo id, quod non viderat, fictum. Commune omnibus est, umbilicum indecore prominere. Causæ requiruntur?

Meges tres has posuit: modo intestinum eo irrumpere, modo omentum, modo humorem.

Sostratus nihil de omento dixit. Duobus iisdem adjecit, carnem ibi interdum increscere, eamque modo integram esse, modo carcinomati similem.

Gorgias ipse quoque omenti mentionem omisit: sed eadem tria causatus, spiritum quoque interdum eo dixit irrumpere.

(*a*) Æginet. *VI.* 51. *H. F. ab* Aquapendente *Oper. Chirurg. P. I. c.* 52.

HERON omnibus his quatuor positis, & omenti mentionem habuit, & ejus, quod simul & omentum & intestinum habuerit.

(b) Quod autem horum sit, his indiciis cognoscitur. Ubi intestinum prolapsum est, tumor neque durus, neque mollis est: omni frigore minuitur; non solum sub omni calore, sed etiam retento spiritu crescit: sonat interdum; atque, ubi resupinatus est aliquis, relapso intestino, ipse desidit.

Ubi vero omentum est, cætera similia sunt, tumor mollior, & ab (c) ima parte extenuatus in verticem est; si quis adprehendit, elabitur.

Ubi utrumque est, indicia quoque mixta sunt, & inter utrumque mollities. At caro durior est, semperque etiam resupinato corpore tumet, prementique non cedit, prioribus facile cedentibus. Si vitiosa est, easdem notas habet, quas in carcinomate exposui. Humor autem, si premitur, circumfluit. At spiritus pressus cedit, sed protinus redit: resupinato quoque corpore tumorem in eadem figura tenet.

Ex his id, quod ex spiritu vitium est, medicinam non admittit. Caro quoque, carcinomati similis, cum periculo tractatur; itaque omittenda est. Sana excidi debet, idque vulnus linamentis curari. Humorem quidam vel inciso summo tumore effundunt, & vulnus iisdem linamentis curant.

In reliquis variæ sententiæ sunt. Ac resupinandum quidem corpus esse, res ipsa testatur;

(b) ALDI. STEPH. quid.
(c) ALD. una.

ut in uterum, sive intestinum, sive omentum est, relabatur. Sinus vero umbilici, tum vacuus, a quibusdam duabus regulis excipitur; vehementerque earum capitibus deligatis, ibi emoritur: a quibusdam (*d*) ad imum acu trajectatur, duo lina ducente; deinde utriusque lini duobus capitibus diversæ partes adstringuntur, (quod in uva quoque oculi fit:) nam sic id, quod supra vinculum est, moritur.

Adjecerunt quidam, ut, antequam vincirent, summum una linea inciderent; quo facilius digito demisso, quod illuc irrupisset, depellerent: tum deinde vincirent. Sed abunde est, jubere spiritum continere, ut tumor, quantus maximus esse potest, se ostendat: tum imam basim ejus atramento notare; resupinatoque homine, digitis tumorem eum premere, ut, si quid relapsum non est, manu cogatur: post hæc, umbilicum adtrahere, &, qua nota atramenti est, lino vehementer adstringere: deinde partem superiorem aut medicamentis, aut ferro adurere, donec emoriatur: atque, ut cætera usta, ulcus nutrire. Idque non solum ubi intestinum, vel omentum, vel utrumque est; sed etiam, ubi humor est, optime proficit.

Sed ante quædam visenda sunt, ne quod ex vinculo periculum fit. Nam curationi neque infans, neque aut robustus annis, aut senex aptus est; sed a septimo fere anno ad quartum decimum. Deinde ei corpus idoneum est id, quod integrum est: at quod mali habitus est, quodque papulas, impetigines, similiaque habet, idoneum

(*d*) Ald. id vitium.

non eſt. Levibus quoque tumoribus facile ſubvenitur: at in eorum, qui nimis magni ſunt, curatione periculum eſt. Tempus autem anni & autumnale, & hibernum vitandum eſt. Ver idoneum maxime eſt. Ac prima æſtas non aliena eſt. Præter hæc, abſtinere pridie debet. Neque id ſatis eſt: ſed alvus quoque ei ducenda eſt; quo facilius omnia quæ exceſſerunt, intra uterum conſidant.

CAP. XV.

Quomodo Aqua hydropicis emittatur (a).

AQUAM his, qui hydropici ſunt, emitti oportere, alias (*b*) dixi; nunc, quemadmodum id fiat, dicendum. Quidam autem ſub umbilico, fere quatuor interpoſitis (*c*) digitis a ſiniſtra parte; quidam, ipſo umbilico perforato, id facere conſueverunt: quidam, cute primum aduſta, deinde interiore abdomine inciſo; quia, quod per ignem diviſum eſt, minus celeriter coit. Ferramentum autem demittitur magna cura habita, ne qua vena incidatur. Id tale eſſe debet, ut fere tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat; demittendumque ita eſt, ut membranam quoque tranſeat, qua caro ab interiore parte finitur: eo tum plumbea aut ænea fiſtula injicienda eſt, vel recurvatis in exteriorem partem labris,

(*a*) *H. F. ab* AQUAPEND. *Chirurg. Part. I. c.* 54.
(*b*) *Libro III. c.* 21.
(*c*) ÆGINET. *V.* 50.

vel eadem circumcingente quadam remora; ne tota intus delabi possit. Hujus ea pars, quæ intra, paulo longior esse debet, quam quæ extra; ut ultra interiorem membranam procedat. Per hanc effundendus humor est: atque ubi major pars ejus evocata est, claudenda demisso linteolo fistula est; & in vulnere, si id ustum non est, relinquenda.

Deinde per insequentes dies circa singulas heminas emittendum, donec nullum aquæ vestigium adpareat. Quidam tamen etiam non usta cute, protinus fistulam recipiunt, & super vulnus spongiam expressam ex aqua frigida, vel ex aceto deligant: deinde postero die rursus fistulam demittunt (quod recens vulnus paululum diductum patitur) ut, si quid humoris superest, emittatur: idque bis ita fecisse contenti sunt.

CAP. XVI.

De Ventre ictu perforato, & intestinis vulneratis (a).

Nonnunquam autem venter ictu aliquo perforatur; sequiturque, ut intestina evolvantur. Quod ubi incidit, protinus considerandum est, an integra ea sint; deinde, an his color suus maneat. Si tenuius intestinum perforatum est, nihil profici posse, jam retuli. Latius intestinum sui potest: non quod certa fiducia sit; sed quod dubia spes, certa desperatione sit potior;

(a) *H. F. ab* Aquapend. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 55.

interdum enim glutinatur. Tum, si utrumlibet intestinum lividum, aut pallidum, aut nigrum est, quibus illud quoque necessario accedit, ut sensu careat, medicina omnis inanis est.

Si vero adhuc ea sui coloris sunt, cum magna festinatione succurrendum est: momento enim alienantur externo & insueto spiritu circumdata. Resupinandus autem homo est, coxis erectioribus; &, si angustius vulnus est, quam ut intestina commode refundantur, incidendum est, donec satis pateat.

Ac, si jam ficciora intestina sunt, perluenda aqua sunt, cui paululum admodum olei sit adjectum. Tum minister oras vulneris leniter diducere manibus suis, vel etiam duobus hamis, membranæ interiori injectis, debet: medicus priora semper intestina, quæ posteriora prolapsa sunt, condere sic, ut orbium singulorum locum servet. Repositis omnibus, leniter homo concutiendus est, quo fit, ut per se singula intestina in suas sedes reducantur, & in his considant. His conditis, omentum quoque considerandum est: ex quo, si quid jam nigri & emortui est, forfice excidi debet: si quid integrum est, leniter super intestina reduci: futura autem, neque summæ cutis, neque interioris membranæ per se, satis proficit; sed utriusque.

Et quidem e duobus linis facienda est, & spissior quam alibi; quia & rumpi facilius motu ventris potest, & non æque magnis inflammationibus pars ea exposita est. Igitur in duas acus fila conjicienda, eæque duabus manibus tenendæ; & prius interiori membranæ sutura injicienda est sic, ut sinistra manus in dexteriore ora, dextra in sinisteriore a principio vulneris orsa, ab interiori parte in exteriorem acum immittat; quo fit,

ut ab inteſtinis ea pars ſemper acuum longe ſit, quæ acuta; propinqua, quæ retuſa eſt.

Semel utraque parte trajecta, permutandæ acus inter manus ſunt, ut ea ſit in dextra, quæ fuit in ſiniſtra, ea veniat in ſiniſtram, quam dextra continuit: iterumque eodem modo per oras immittendæ ſunt: atque ita tertio & quarto, deinceps ſque permutatis inter manus acubus includenda plaga.

Poſt hæc, eadem fila, eædemque acus ad cutem transferendæ, ſimilique ratione ei quoque parti utraque futura injicienda; ſemper ab interiore parte acubus venientibus, ſemper inter manus trajectis.

Dein glutinantia injicienda. Quibus aut ſpongiam, aut ſuccidam lanam ex aceto expreſſam accedere debere, manifeſtius eſt, quam ut ſemper dicendum ſit. Impoſitis his leniter deligari venter debet.

CAP. XVII.

De Interiore membrana abdominis rupta (a).

Interdum tamen vel ex ictu aliquo, vel retento diutius ſpiritu, vel ſub gravi faſce, interior abdominis membrana, ſuperiore cute integra, rumpitur. Quod feminis quoque ex utero ſæpe evenire conſuevit: fitque præcipue circa ilia. Sequitur autem, cum ſuperior caro mollis ſit, ut

(a) *H. F. ab* Aquap. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 53.

non ſatis inteſtina contineat, hiſque intenta cutis indecora intumeſcat.

Atque id quoque aliter atque aliter curatur. Quidam enim per acum duobus linis ad imam baſim immiſſis ſic utrinque devinciunt, quemadmodum & in umbilico, & in uva poſitum eſt, ut, quicquid ſuper vinculum eſt, emoriatur. Quidam medium tumorem excidunt, ad ſimilitudinem myrtacei folii (quod ſemper eodem modo ſervandum eſſe jam poſui) & tum oras ſutura jungunt.

Commodiſſimum eſt autem, reſupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor maxime cedat, quia neceſſe eſt, ea parte rupta membrana ſit; quaque integra eſt, ea magis obnitatur: tum, qua rupta videbitur (*b*), incidendæ ſcalpello duæ tunicæ ſunt, ut, exciſo medio, interior membrana utrinque recentem plagam habeat; quia, quod vetus eſt, ſutura non coit. Loco patefacto, ſi qua parte membrana non novam plagam, ſed veterem habet, tenuis excidenda habena eſt, quæ tantum oras ejus exulceret.

Cætera, quæ ad ſuturam, reliquamque curationem pertinent, ſupra comprehenſa ſunt.

2. *De Varicibus ventris.*

Præter hæc evenit, ut in quorumdam ventribus varices ſint, quarum quia nulla alia curatio eſt, quam quæ in cruribus eſſe conſuevit, tum eam partem explanaturus, hanc quoque eo differo.

(*b*) *Edit.* Ald. Steph. *aliæque*, immittendæ ſcalpello duæ lineæ. Cæsarius *legit* 1. *ſ. d.* tunicæ.

C A P. XVIII.

De Testiculorum natura, & morbis (*a*).

Venio autem ad ea, quæ in naturalibus partibus circa testiculos oriri solent; quæ quo facilius explicem, prius ipsius loci natura paucis proponenda est. Igitur testiculi simile quiddam glandulis habent; nam sanguinem non emittunt, & omni sensu carent: dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicarum, quibus hi continentur.

Dependent vero ab inguinibus per singulos nervos, quos κρεμαστῆρας Græci nominant, cum quorum utroque binæ descendunt & venæ & arteriæ. Hæc autem tunica conteguntur tenui, nervosa, sine sanguine, alba, quæ ἐλυτροειδὴς a Græcis nominatur. Super eam valentior tunica est, quæ interiori vehementer ima parte inhæret: δαρτος Græci vocant. Multæ deinde membranulæ venas & arterias, eosque nervos comprehendunt; atque inter duas quoque tunicas superioribus partibus tenues patulæque sunt.

Hactenus propria utrique testiculo & velamenta & auxilia sunt. Communis deinde utrique, omnibusque interioribus sinus est, qui etiam conspicitur a nobis; ὀσχεὸν Græci, scrotum nostri vocant. Isque ab ima parte mediis tunicis leviter innexus, a superiore tantum circumdatus est.

(*a*) *H. F. ab* Aquapend. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 71.

Sub hoc igitur plura vitia esse consueverunt, quæ modo ruptis tunicis, quas ab inguinibus incipere proposui, modo his integris fiunt; siquidem interdum vel ex morbo primum inflammatur, deinde postea pondere abrumpitur, vel ex ictu aliquo protinus rumpitur tunica, quæ diducere ab inferioribus partibus intestina debuit.

Tum pondere eo devolvitur, aut omentum, aut etiam intestinum: atque ibi reperta via, paulatim ab inguinibus in inferiores quoque partes nisum, subinde nervosas tunicas, & ob id, quod dixi, patentes diducit; ἐντεροκήλην & ἐπιπλοκήλην Græci vocant: apud nos indecorum, sed commune his, herniæ nomen est.

Deinde, si descendit omentum, nonnunquam in scroto tumor tollitur, sive inedia fuit, corpus huc illucve conversum, aut alio quovis modo collocatum: itemque, si retentus est spiritus, non magnopere increscit, tactu vero inæqualis est, & mollis, & lubricus.

At si intestinum quoque descendit, tumor is sine inflammatione modo minuitur, modo increscit; estque fere sine dolore, &, cum conquiescit aliquis aut jacet, interdum ex toto desidit, interdum sic minuitur, ut in scroto exiguæ reliquiæ maneant: at sub clamore, & satietate, & si sub aliquo pondere is homo nixus est, crescit: frigore omni contrahitur, calore diffunditur: estque tum scrotum & rotundum, & tactu leve: idque, quod subest, lubricum est; si pressum est, ad inguen revertitur; dimissumque, iterum cum quodam quasi murmure devolvitur, & id quidem in levioribus malis evenit.

Nonnunquam autem stercore accepto vastius tumet, retroque compelli non potest: adfertque tum dolorem & scroto, & inguinibus, & abdo-

mini. Nonnunquam ſtomachus quoque adfectus primum rufam bilem per os reddit, deinde viridem, quibuſdem etiam nigram.

Integris vero membranis interdum eam partem humor diſtendit. Atque ejus quoque ſpecies duæ ſunt. Nam vel inter tunicas is increſcit, vel in membranis, quæ ibi circa venas & arterias ſunt, ubi hæ gravatæ occalluerunt.

Ac ne ei quidem humori, qui inter tunicas eſt, una ſedes eſt. Nam modo inter ſummam & mediam, modo inter mediam & imam conſiſtit. Græci communi nomine, quicquid eſt, ὑδροκήλην adpellant: noſtri vero, ſcilicet nullis diſcriminibus ſatis cognitis, hoc quoque ſub eodem nomine, quo priora, habent.

Signa autem quædam communia ſunt, quædam propria. Communia, quibus humor deprehenditur: propria, quibus locus. Humorem ſubeſſe diſcimus, ſi tumor eſt, nunquam ex toto ſe remittens, ſed interdum levior, aut propter famem, aut propter febriculam, maximeque in pueris: iſque mollis eſt, ſi non nimius humor ſubeſt; at, ſi is vehementer increvit, renititur ſicut uter repletus & arcte adſtrictus: venæ quoque in ſcroto inflantur; &, ſi digito premimus, cedit humor, circumfluenſque id, quod non premitur, adtollit; & tanquam in vitro cornuve per ſcrotum adparet; iſque, quantum in ipſo eſt, ſine dolore eſt.

Sedes autem ejus ſic deprehenditur. Si inter ſummam mediamque tunicam eſt, cum digitis duobus premimus, paulatim humor inter eos revertens ſubit: ſcrotum remiſſius & albidius eſt; ſi ducitur, aut nihil, aut paululum intenditur: teſticulus ea parte neque viſu, neque tactu ſentitur. At, ſi ſub media tunica eſt,

interdum ſcrotum magis ſe adtollit, adeo ut ſuperior coles ſub tumore eo deliteſcat.

Præter hæc æque integris tunicis ramex innaſcitur; κιρσοκήλην Græci adpellant, cum venæ intumeſcunt. Hæ quandoque intortæ (b), conglomerat æque ad ſuperiorem partem, vel ipſum ſcrotum implent, vel mediam tunicam, vel imam: interdum etiam ſub ima tunica, circa ipſum teſticulum nervumque ejus, increſcunt.

Ex his eæ, quæ in ipſo ſcroto ſunt, oculis patent: hæ vero, quæ mediæ imæve tunicæ inſident, ut magis conditæ non æque quidem cernuntur, ſed tamen etiam viſui ſubjectæ ſunt: præterquam quod & tumoris aliquid eſt, pro venarum magnitudine & modo; & id prementi magis renititur, ac per ipſos venarum toros inæquale eſt; &, qua parte id eſt, teſticulus magis juſto dependet.

Cum vero etiam ſuper ipſum teſticulum nervumque ejus id malum increvit, aliquanto longius teſticulus ipſe deſcendit, minorque altero fit; utpote alimento amiſſo,

Raro, ſed aliquando caro quoque inter tunicas increſcit; σαρκοκήλην Græci vocant.

Interdum etiam ex inflammatione tumet ipſe teſticulus, ac febres quoque adfert; &, niſi celeriter ea inflammatio conquievit, dolor ad inguina atque ilia pervenit; parteſque hæ intumeſcunt, & nervus, ex quo teſticulus dependet, plenior fit, ſimulque indureſcit.

(b) *De hac voce vide* JO. RHODIUM *de Acia*, C. 15. p. 212.

Super hæc, inguen quoque nonnunquam ramices implent: βεβωνοκήλην adpellant. (c)

CAP. XIX.

De Testiculorum curationibus communibus: & primo de incisione & curatione Inguinis, vel Scroti.

HIS cognitis, de curatione dicendum est. In qua quædam communia omnium sunt, quædam propria singulorum. Prius de communibus dicam. Loquar autem nunc de his, quæ scalpellum desiderant; nam quæ vel sanari non possint, vel aliter nutriri debeant, dicendum erit, simul ac ad species singulas venero.

Inciditur autem interdum inguen, interdum scrotum. In utraque curatione homo ante per triduum bibere aquam; pridie abstinere etiam a cibo debet: ipso autem die collocari supinus: deinde, si inguen incidendum est, idque jam pube contegitur, ante radendum est: tum, extento scroto, ut cutis inguinis intenta sit, id incidendum sub imo ventre, qua cum abdomine tunicæ inferiores committuntur.

Aperiendum autem audacter est, donec summa tunica, quæ ipsius scroti est, incidatur, perveniaturque ad eam, quæ media est. Plaga facta, foramen deorsum versus subest. In id demittendus est sinistræ manus digitus index, ut diductis intervenientibus membranulis, sinum laxet. Minister autem, sinistra manu comprehenso scroto, sursum versus eum debet exten-

(c) *H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. P. I. c.* 72.

dere, & quam maxime ab inguinibus abducere; primum cum ipſo teſticulo, dum medicus omnes membranulas, quæ ſuper mediam tunicam ſunt, ſi digito diducere non poteſt, ſcalpello abſcindat: deinde ſine eo, ut is delapſus ipſi plagæ jungatur, digitoque inde promatur, & ſuper ventrem cum duabus ſuis tunicis collocetur.

Inde, ſi qua vitioſa ſunt, circumcidenda ſunt. In quibus cum multæ venæ diſcurrant, tenuiores quidem præcidi protinus poſſunt: majores vero ante longiore lino deligandæ ſunt; ne periculoſe ſanguinem fundant.

Sin media tunica vexata erit, aut ſub ea malum increverit, excidenda erit ſic, ut alte ad ipſum inguen præcidatur. Infra tamen non tota demenda eſt: nam quod ab baſin teſticuli vehementer cum ima tunica connexum eſt, excidi ſine ſummo periculo non poteſt: itaque ibi relinquendum eſt.

Idem in ima quoque, ſi læſa eſt, faciendum eſt. Sed non a ſumma inguinis plaga, verum infra paululum ea abſcindenda; ne, læſa abdominis membrana, inflammationes moveat. Neque tamen nimium ex ea rurſum relinquendum eſt; ne poſtea ſinuetur, & ſedem eidem malo præſtet.

Purgatus ita teſticulus per ipſam plagam cum venis, & arteriis, & nervo ſuo leniter demittendus eſt; videndumque, ne ſanguis in ſcrotum deſcendat, neve concretus aliquo loco maneat. Quæ ita fient, ſi venis vinciendo medicus proſpexerit.

Lina, quibus capita earum continebuntur, extra plagam dependere debebunt; quæ, pure orto, ſine ullo dolore excident. Ipſi autem pla-

gæ injiciendæ duæ fibulæ ſunt ; & inſuper medicamentum, quo glutinetur.

Solet interdum ab altera ora neceſſarium eſſe aliquid excidi, ut cicatrix major & latior fiat. Quod ubi incidit, linamenta ſuper non fulcienda, ſed leviter tantum ponenda ſunt; ſupraque ea, quæ inflammationem repellant, id eſt, ex aceto vel lana ſuccida, vel ſpongia: cætera eadem, quæ, ubi pus moveri debet, adhibenda ſunt.

At, cum infra incidi oportet, reſupinato homine, ſubjicienda ſub ſcroto ſiniſtra manus eſt; deinde id vehementer adprehendendum, & incidendum; ſi parvulum eſt, quod nocet, modice, ut tertia pars integra, ad ſuſtinendum teſticulum, infra relinquatur: ſi majus eſt, etiam amplius, ut paululum tantummodo ad imum, cui teſticulus inſidere poſſit, integrum maneat. Sed primo rectus ſcalpellus quam leviſſima manu teneri debet, donec ſcrotum ipſum diducat: tum inclinandus mucro eſt, ut tranſverſas membranas ſecet, quæ inter ſummam mediamque tunicam ſunt. At, ſi vitium in proximo eſt, mediam tunicam adtingi non oportet: ſi ſub illa quoque conditur, etiam illa incidenda eſt; ſicut tertia quoque, ſi illa vitium tegit.

Ubicumque autem repertum malum eſt, miniſtrum ab inferiore parte exprimere moderate ſcrotum oportet: medicum, digito manubriolove ſcalpelli diducta inferiore parte, tunicam extra collocare; deinde eam ferramento, quod a ſimilitudine corvum vocant, incidere ſic, ut intrare duo digiti, index & medius poſſint: his deinde confectis, incidenda reliqua pars tunicæ, & inter digitos ſcalpellus immittendus eſt, eximendumque aut effundendum quicquid eſt noxium.

Quamcumque

Quamcumque autem tunicam quis violavit, illam quoque debet excidere; ac mediam quidem, ut supra dixi, quam altissime ad inguen; imam autem, paulo infra. Cæterum antequam excidantur, hæ quoque vinciri lino summa cura debent; & ejus lini capita extra plagam relinquenda sunt, sicut in aliis quoque venis, quæ id requisierint.

Eo facto, testiculus intus reponendus est: oræque scroti suturis inter se committendæ; neque paucis, ne parum glutinentur, & longior fiat curatio; neque multis, ne inflammationem augeant. Atque hic quoque videndum est, ne quid in scroto sanguinis maneat: tum imponenda glutinantia sunt.

Si quando autem in scrotum sanguis defluxit, aliquidve concretum ex eo decidit, incidi subter id debet; purgatoque eo, spongia acri aceto madens, circumdari. Deligatum autem vulnus omne, quod ex his causis factum est, si dolor nullus est, quinque primis diebus non est resolvendum, sed bis die tantum aceto irroranda, lana vel spongia imposita: si dolor est, tertia die resolvendum; &, ubi fibulæ sunt, hæ incidendæ; ubi linamentum, id mutandum est; rosaque & vino madefaciendum id, quod imponitur. Si inflammatio increscit, adjiciendum prioribus cataplasma ex lenticula & melle; vel ex malicorio, quod in austero vino coctum sit; vel ex his mixtis.

Si sub his imflammatio non conquierit, post diem quintum multa calida aqua vulnus fovendum, donec scrotum ipsum & extenuetur, & rugosius fiat: tum imponendum cataplasma & triticea farina; cui resina pinea adjecta sit,

quæ ipsa, si robustus curatur, ex aceto; si tener, ex melle coquenda sunt.

Neque dubium est, quodcunque vitium fuit, si magna inflammatio est, quin ea, quæ pus movent, imponenda sint.

Quod si pus in ipso scroto ortum est, paululum id incidi debet, ut exitus detur; linamentumque eatenus imponendum est, ut foramen tegat. Inflammatione finita, propter nervos propiore cataplasmate, dein cerato utendum est.

Hæc proprie ad ejusmodi vulnera pertinent. Cætera, & in curatione, & in victu, similia his esse debent, quæ in alio quoque vulnerum genere præcepimus.

CAP. XX.

De Intestini in scrotum devoluti curatione. (*a*)

HIS propositis ad singulas species veniendum est. Ac, si cui parvulo puero intestinum descendit, ante scalpellum experienda vinctura est. Fascia ejus rei causa fit, cui uno loco pila adsuta est ex panniculis facta, quæ ad repellendum intestinum ipsi illi subjicitur: deinde reliqua fasciæ pars arcte circumdatur; sub quo sæpe & intus compellitur intestinum, & inter se tunicæ glutinantur.

Rursus, si ætas processit, multumque intestini descendisse ex tumore magno patet, adjiciunturque dolores & vomitus (quæ ex stercore,

---

(*a*) Ægidet. *VI.* 52. 65.

per cruditatem eo delapso, fere accidunt) scalpellum adhiberi sine pernicie non posse, manifestum est: levandum tantummodo malum, & per alias curationes extrahendum est.

Sanguis mitti ex brachio debet: deinde, si vires patiuntur, imperanda tridui abstinentia est; si minus, certe pro vi corporis quam longissima. Eodem vero tempore superhabendum cataplasma ex lini semine, quod ante aliquis ex mulso decoxerit. Post hæc, & farina hordeacea cum resina injicienda; & ipse demittendus in solium aquæ calidæ; cui oleum quoque adjectum sit; dandumque aliquid cibi levis & calidi.

Quidam etiam alvum ducunt. Id ducere aliquid in scrotum potest, educere ex eo non potest. Per ea vero, quæ supra scripta sunt, levato malo, si quando alias dolor reverterit, eadem erunt facienda.

Sine dolore quoque si multa intestina prolapsa sunt, secari supervacuum est: non quo excludi a scroto non possint (nisi tamen id inflammatio prohibuit) sed quo repulsa inguinibus immorentur, ibique tumorem excident, atque ita fiat mali non finis, sed mutatio.

At in eo, quem scalpello curari oportebit, simulatque ad mediam tunicam vulnus in inguine factum pervenerit, duobus hamulis ea juxta ipsas oras adprehendi debebit, dum eductis omnibus membranulis medicus eam liberet. Neque enim nisi cum periculo læditur, quæ incidenda est; cum intestinum esse, nisi sub ea, non possit. Ubi diducta autem erit, ab inguine usque ad testiculum incidi debebit sic, ne ipse lædatur; tum excidi. Fere tamen hanc curationem puerilis ætas, & modicum malum recipit.

Sin vir robustus est, majusque id vitium est,

extrahi testiculus non debet, sed in sua sede permanere. Id hoc modo fit. Inguen eadem ratione usque ad mediam tunicam scalpello aperitur; eaque tunica eodem modo duobus hamis excipitur sic, ut a sinistro testiculus eatenus contineatur, ne per vulnus exeat: tum ea tunica deorsum versus scalpello inciditur; sub eaque index digitus sinistræ manus ad imum testiculum demittitur, eumque ad plagam compellit: deinde dextræ manus duo digiti, pollex atque index, venam & arteriam & nervum tunicamque eorum a superiore tunica diducunt: quod si aliquæ membranulæ prohibent, scalpello resolvuntur, donec ante oculos tota jam tunica sit.

Excisis, quæ excidenda sunt, repositoque testiculo, ab ora quoque ejus vulneris, quod in inguine est, demenda habenula paulo latior est; quo major plaga sit, & plus creare carnis possit.

C A P. XXI.

De Omenti in scrotum prolapsi curatione.

AT si omentum descendit, eodem quidem modo, quo supra scriptum est, aperiendum inguen, diducendæque tunicæ sunt. Considerandum autem est, majorne ejus modus, an exiguus sit. Nam quod parvulum est, super inguen in uterum vel digito vel adverso specillo repellendum est: si plus est, sinere oportet dependere, quantum ex utero prolapsum est;

idque adurentibus medicamentis illinere, donec (a) emoriatur & excidat.

Quidam hic quoque duo lina acu trajiciunt, binisque singulorum capitibus diversas partes adstringunt. Sub quo æque, sed tardius emoritur. Adjicitur tamen hic quoque celeritati, si omentum super vinculum illiniter medicamentis, quæ exedunt, nec erodunt; σηπτικὰ Græci vocant.

Fuerunt etiam, qui omentum forfice præciderent. Quod in parvulo non est necessarium: si majus est, potest profusionem sanguinis facere; siquidem omentum quoque venis quibusdam, majoribus illigatum est. Neque vero, si discisso ventre id, quod prolapsum est, forfice præciditur, cum & emortuum sit, & aliter tutius evelli non possit, inde huc exemplum transferendum est.

Vulnus autem curari, si reductum omentum est, sutura debet: si id amplius fuit, & extra emortuum est, excisis oris, sicut supra propositum est.

2. *De Herniæ aquosæ curatione.* (b)

Si vero humor intus est, incidendum est: in pueris quidem, inguen; nisi in his quoque liquoris ejus major modus prohibet: in viris vero, & ubicunque multus humor subest, scrotum. Deinde, si inguen incisum est, eo protractis tunicis humor effundi debet: si scrotum, & sub hoc protinus vitium est, nihil aliud quam humor est effundendus, abscindendæque mem-

(a) *Aph. VI.* 58.
(b) ÆGINET. *VI.* 62.

branæ ſunt, ſi quæ eum continuerunt; deinde eluendum id ex aqua, quæ vel ſalem adjectum, vel nitrum habeat: ſi ſub media, imave tunica, totæ hæ extra ſcrotum collocandæ excidendæque ſunt.

CAP. XXII.

De Ramicis curatione.

RAMEX (a) autem, ſi ſuper ipſum ſcrotum eſt, adurendus eſt tenuibus & acutis ferramentis, quæ ipſis venis infigantur; cum eo, ne amplius quam has urant; maximeque, ubi inter ſe implicatæ glomerantur, eo ferrum id admovendum eſt; tum ſuper farina ex aqua frigida ſubacta injicienda eſt; utendumque eo vinculo, quod idoneum eſſe ani curationibus poſui: tertio die lenticula cum melle imponenda eſt: poſt, ejectis cruſtis, ulcera melle purganda, roſa implenda, & ad cicatricem aridis linamentis perducenda ſunt.

Quibus vero ſuper mediam tunicam venæ tument, incidendum inguen eſt, atque tunica promenda, ab eaque venæ digito vel manubriolo ſcalpelli ſeparandæ; qua parte vero inhærebunt, & ab ſuperiore & ab inferiore parte lino vinciendæ; tum ſub ipſis vinculis præcidendæ, reponenduſque teſticulus eſt. At, ubi ſupra tertiam tunicam ramex inſedit, mediam excidi neceſſe eſt.

Deinde, ſi duæ treſve venæ tument, & ita

(a) *Hanc vocem exponit* Salmasius *Epiſt.* 56.

pars aliqua obſidetur, ut major eo vitio vacet, idem faciendum, quod ſupra ſcriptum eſt; ut ab inguine, & a teſticulo deligatæ venæ præcidantur, iſque condatur. Sin totum id ramex obſederit, per plagam demittendus digitus index erit, ſubjiciendusque venis ſic, ut paulatim eas protrahat æque adducendo, donec is teſticulus par alteri fiat; tum fibulæ oris ſic injiciendæ, ut ſimul eas quoque venas comprehendant. Id hoc modo fit. Acus ab exteriore parte oram vulneris perforat: tum non per ipſam venam, ſed per membranam ejus immittitur, per eamque in alteram oram compellitur.

Venæ vulnerari non debent, ne ſanguinem fundant. Membrana ſemper inter has venas eſt, ac neque periculum adfert, & filo comprehenſas illas abunde tenet: itaque etiam ſatis eſt, duas fibulas eſſe.

Tum venæ, quæcunque protractæ ſunt in ipſum inguen, averſo ſpecillo compelli debent. Solvendi fibulas tempus, inflammatione finita, & purgato vulnere, eſt; ut una ſimul & oras & venas cicatrix devinciat.

Ubi vero inter imam tunicam, & ipſum teſticulum nervumque ejus ramex ortus eſt, una curatio eſt, quæ totum teſticulum abſcindit. Nam neque ad generationem quicquam is confert, & omnibus indecore, quibuſdam etiam cum dolore dependet. Sed tum quoque inguen incidendum, media tunica promenda atque excidenda eſt: idem in ima faciendum; nervuſque, ex quo teſticulus dependet, præcidendus. Poſt id venæ & arteriæ ad inguen lino deligandæ, & infra vinculum abſcindendæ ſunt.

CAP. XXIII.

De carne, quæ inter tunicas testiculorum concrevit, & de nervo indurato (a).

CARO quoque, si quando inter tunicas increvit, nihil dubii est, quin eximenda sit: sed id, ipso scroto inciso, fieri commodius est. At, si nervus induruit, curari res neque manu, neque medicamento potest. Urgent enim febres ardentes; & aut virides, aut nigri vomitus: præter hæc, ingens sitis, & linguæ aspritudo; fereque a die tertio spumans bilis alvo cum rosione redditur.

Atque neque adsumi facile cibus, neque contineri potest: neque multo post extremæ partes frigescunt, tremor oritur, manus sine ratione extenduntur; deinde in fronte frigidus sudor, eumque mors sequitur.

CAP. XXIV.

De Ramice inguinis (a).

UBI vero in ipso inguine ramex est, si tumor modicus est, semel incidi; si major, duabus lineis debet, ut medium excidatur: dein-

(a) ÆGINET. *VI.* 63.

(a) ÆGINET. *VI.* 66. AETIUS *Tetrab. IV. Serm. II.* 24.

de, non extracto testiculo, sicut intestinis quoque prolapsis interdum fieri docui, colligendæ venæ, vinciendæque, ubi tunicis inhærebunt, & sub his nodis præcidendæ sunt. Neque quicquam novi curatio vulneris ejus requirit.

CAP. XXV.

Ad tegendam glandem colis, si nuda est (a).

AB his ad ea transeundum est, quæ in cole ipso fiunt. In quo si glans nuda est, vultque aliquis eam decoris (*b*) causa tegere, fieri potest: sed expeditius in puero, quam in viro; in eo, cui id naturale est, quam in eo, qui quarundam gentium more circumcisus est; in eo, cui glans parva juxtaque eam cutis spatiosior, brevis ipse coles est, quam in quo contraria his sunt.

Curatio autem eorum, quibus id naturale est, ejusmodi est. Cutis circa glandem prehenditur (*c*) & extenditur, donec illam ipsam condat; ibique deligatur: deinde, juxta pubem, in orbem tergus inciditur, donec coles nudetur; magnaque cura cavetur, ne vel urinæ iter, vel venæ, quæ ibi sunt, incidantur. Eo facto, cutis ad vinculum inclinatur, nudaturque circa pubem velut circulus; tum super eo linamenta dantur,

---

(*a*) *H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 61.
(*b*) ÆGINET. *VI.* 53.
(*c*) IDEM *ibidem.*

ut caro increscat & id impleat, satisque velamenti supra latitudo plagæ præstet. Sed, donec cicatrix sit, vinctum esse id debet; in medio tantum relicto exiguo urinæ itinere.

At in eo, qui circumcisus est, sub circulo glandis scalpello diducenda cutis ab interiore cole est. Non ita dolet, quia, summo soluto, diduci deorsum usque ad pubem manu potest; neque ideo sanguis profluit. Resoluta autem cutis rursus extenditur ultra glandem: tum multa frigida aqua fovetur; emplastroque circumdatur, quod valenter inflammationem reprimat; proximisque diebus abstinere, donec prope a fame victus sit, ne forte eam partem satietas excitet. Ubi jam sine inflammatione est, deligari debet a pube usque circulum: super glandem autem adverso emplastro imposito induci, sic enim fit, ut inferior pars glutinetur; superior ita sanescat, ne inhæreat.

2. *Quomodo Glans penis contecta aperiri possit* (a).

CONTRA, si glans ita contecta est, ut nudari non possit (quod vitium Græci φίμωσιν (b) adpellant) aperienda est. Quod hoc modo fit. Subter a summa ora, cutis inciditur recta linea usque ad frenum; atque ita superius tergus relaxatum, cedere retro potest.

Quod si parum sic profectum est, aut propter augustias, aut propter duritiem tergoris, protinus triangula forma cutis ab inferiore par-

(a) *H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 62.

(b) ÆGINET. *VI.* 54.

te excidenda eſt ſic, ut vertex ejus ad frenum; baſis in tergo extremo ſit. Tum ſuperdanda linamenta ſunt, aliaque medicamenta, quæ ad ſanitatem perducant. Neceſſarium autem eſt, donec cicatrix ſit, conquieſcere: nam ambulatio, adterendo ulcus ſordidum reddit.

3. *Infibulandi ratio* (*c*).

Infibulare quoque adoleſcentulos interdum valetudinis cauſa quidam conſuerunt: ejuſque hæc ratio eſt. Cutis, quæ ſuper glandem eſt, extenditur, notaturque utrinque a lateribus atramento, qua perforetur; deinde remittitur. Si ſuper glandem notæ revertuntur, nimis adprehenſum eſt, & ultra notari debet: ſi glans ab his libera eſt, is locus idoneus fibulæ eſt.

Tum, qua notæ ſunt, cutis acu filum ducente tranſuitur, ejuſque fili capita inter ſe deligantur, quotidieque id movetur, donec circa foramina cicatriculæ fiant. Ubi hæc confirmatæ ſunt, excepto filo fibula inditur, quæ, (*d*) quo levior, eo melior eſt. Sed hoc quidem ſæpius inter ſupervacua, quam inter neceſſaria eſt.

(*c*) *H. F.* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 63.
(*d*) RHODIUS *de Acia*, *cap.* 6. *pag.* 83.

CAP. XXVI.

De Urinæ reddendæ difficultate, & curatione (*a*).

RES vero interdum cogit emoliri manu urinam, cum illa non redditur; aut quia senectute iter ejus collapsum est; aut quia calculus, vel concretum aliquid ex sanguine intus se opposuit: ac mediocris quoque inflammatio sæpe eam reddi naturaliter prohibet. Idque non in viris tantummodo, sed in feminis quoque interdum necessarium est.

Ergo æneæ fistulæ fiunt: eæque, ut omni corpori, ampliori minorique sufficiant, ad mares, tres, ad feminas, duæ medico habendæ sunt. Ex virilibus maxima decem & quinque est digitorum; media, duodecim; minima, novem: ex mulieribus major, novem; minor, sex. Incurvas vero esse eas paululum, sed magis viriles oportet, levesque admodum; ac neque nimis plenas, neque nimis tenues.

Homo tum resupinus eo modo, quo in curatione calculi figuratur, super subsellium aut lectum collocandus est. Medicus autem a dextro latere, sinistra quidem manu colem masculi continere, dextra vero fistulam demittere in iter urinæ debet: atque ubi ad cervicem vesicæ ventum est, simul cum cole fistulam inclinatam in ipsam vesicam compellere, eamque, urina reddita, recipere.

(*a*) ÆGINET. *VI.* 59.

Femina brevius urinæ iter, ſimul & rectius habet, quod carunculæ ſimile, inter imas oras ſuper naturale poſitum, non minus ſæpe auxilio eget, ſed aliquanto minus difficultatis exhibet.

Nonnunquam etiam prolapſus in ipſam fiſtulam calculus, qui ſubinde ea extenuatur, non longe ab exitu inhæreſcit. Eum, ſi fieri poteſt, oportet evellere, vel oriculario ſpecillo, vel eo ferramento, quo in ſectione, calculus protrahitur.

Si id fieri non potuit, cutis extrema quamplurimum adtrahenda, & condita glande, lino vincienda eſt: deinde a latere recta plaga coles incidendus, & calculus eximendus eſt: tum cutis remittenda, ſic enim fit, ut incifum colem integra pars cutis contegat; & urina naturaliter profluat.

2. *Calculoſis quæ curatio adhibeatur* (*b*).

Cum veſicæ vero, calculique facta mentio ſit; locus ipſe exigere videtur, ut ſubjiciam, quæ curatio calculoſis, cum aliter ſuccurri non poteſt, adhibeatur. Ad quam feſtinare, cum præceps ſit, nullo modo convenit.

Ac neque omni tempore, neque in omni ætate, neque in omni vitio id experiendum eſt: ſed ſolo vere, id eo corpore, quod jam novem annos, nondum quatuordecim exceſſit; &, ſi tantum mali ſubeſt, ut neque medicamentis vinci

---

(*b*) ÆGINET. *VI.* 60. *H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 59.

poſſit, neque etiam trahi poſſe videatur, quo minus interpoſito aliquo ſpatio interimat. Non quo non interdum etiam temeraria medicina proficiat; ſed quo ſæpius utique in hoc fallat, in quo plura & genera & tempora periculi ſunt; quæ ſimul cum ipſa curatione proponam.

Igitur, ubi ultima experiri ſtatutum eſt, ante aliquot diebus victu corpus præparandum eſt; ut modicos, ut ſalubres cibos, ut minime glutinoſos adſumat, ut aquam bibat. Ambulandi vero inter hæc exercitatione utatur, quo magis calculus ad veſicæ cervicem deſcendat. Quod an inciderit, digitis quoque, ſicut in curatione docebo, demiſſis cognoſcitur. Ubi ejus rei fides eſt, pridie is puer in jejunio continendus eſt; & tum loco calido curatio adhibenda: quæ hoc modo ordinatur.

Homo prævalens & peritus in ſedili alto conſidit, ſupinumque eum & averſum, ſuper genua ſua coxis ejus collocatis, comprehendit; reductiſque ejus cruribus, ipſum quoque jubet, manibus ad ſuos poplites datis, eos, quam maxime poſſit, adtrahere; ſimulque ipſe ſic eos continet. Quod ſi robuſtius corpus ejus eſt, qui curatur, duoque ſedilibus junctis, duo valentes inſidunt, quorum & ſedilia & interiora crura inter ſe deligantur, ne diduci poſſint. Tum is ſuper duorum genua eodem modo collocatur; atque alter, prout conſedit, ſiniſtrum crus ejus, alter dextrum, ſimulque ipſe poplites ſuos adtrahit.

Sive autem unus, ſive duo continent, ſuper humeros ejus ſuis pectoribus incumbunt. Ex quibus evenit, ut inter alia ſinus ſuper pubem ſine ullis rugis ſit extentus, & in anguſtum compulſa veſica, facilius calculus capi poſſit.

Præter hæc, etiamnum a lateribus duo valentes objicientur, qui circumſtantes, labare vel unum vel duos, qui puerum continent, non ſinunt.

Medicus deinde, diligenter unguibus circumciſis, ſiniſtræ manus duos digitos, indicem & medium, leniter prius unctos oleo, ſimul in anum ejus demittit; dextræque digitos ſuper imum abdomen leniter imponit; ne, ſi utrinque digiti circa calculum vehementer concurrerint, veſicam lædat. Neque vero feſtinanter in hac re, ut in plerisque, agendum eſt; ſed ita, ut quam maxime id tuto fiat. Nam læſa veſica nervorum diſtentiones cum periculo mortis excitat.

Ac primum circa cervicem quæritur calculus, ubi repertus, minore negocio expellitur. Et ideo dixi, ne curandum quidem, niſi cum hos indiciis ſuis cognitum eſt. Si vero, ibi aut non fuit, aut receſſit retro, digiti ad ultimam veſicam dantur; paulatimque dextra quoque manus ejus ultra tranſlata ſubſequitur.

Atque, ubi repertus eſt calculus (qui neceſſe eſt in manus incidat) eo curioſius deducitur, quo minor leviorque eſt; ne effugiat, id eſt, ne ſæpius agitanda veſica ſit. Ergo ultra calculum dextra ſemper manus ei ſe opponit; ſiniſtra eum compellit deorſum digitis, donec ad cervicem pervenitur. In quam, ſi oblongus eſt, ſic compellendus eſt, ut ne pronus exeat: ſi planus, ſic, ut tranſverſus ſit: ſi quadratus, ut duobus angulis ſedeat: ſi altera parte plenior, ſic, ut prius ea, qua tenuior ſit, evadat. In rotundo nihil intereſſe, ex ipſa figura patet; niſi, levior altera parte eſt, ut ea antecedat.

Cum jam eo venit, ut ſuper veſicæ cervicem ſit, juxta anum incidi cutis plaga lunata uſque

ad cervicem veficæ debet, cornibus ad coxas fpectantibus paululum: deinde ea parte, qua ftrictior ima plaga eft, etiamnum fub cute, altera transverfa plaga facienda eft, qua cervix aperiatur; donec urinæ iter pateat fic, ut plaga paulo major, quam calculus fit.

Nam, qui (c) metu fiftulæ (quam illo loco (d) ῥορυάδα Græci vocant) parum patefaciunt, cum majore periculo eodem revolvuntur: quia calculus iter, cum vi promitur, facit, nifi accipit: idque etiam perniciofius eft, fi figura quoque calculi, vel afpritudo aliquid eo contulit. Ex quo & fanguinis profufio, & diftentio nervorum fieri poteft; quæ fi quis evafit, multo tamen patentiorem fiftulam habiturus eft rupta cervice, quam habuiffet, incifa.

Cum via perfecta eft, in confpectum calculus venit: in cujus corpore multum difcrimen eft. Ideo, fi exiguus eft, digitis ab altera parte propelli, ab altera protrahi poteft. Si major, injiciendus a fuperiore ei parte uncus eft, ejus rei caufa factus. Is eft ad extremum tenuis, in femicirculi fpeciem retufæ latitudinis; ab (e) interiori parte levis, qua corpori jungitur; ab interiori afper, quo calculum adtingit. Ifque longior potius effe debet: nam brevior extrahendi vim non habet.

Ubi injectus eft, ut adpareat calculus, & teneatur; quia, fi adprehenfus eft, ille fimul inclinatur.

(c) *Alii* meatum.

(d) *Alii* χορίαδα vel ἐρίαδα edit. optimæ ἐρήθραν. *anni* 1497. corhyada.

(e) anteriori *vel* exteriori.

natur. Idque eo nomine opus est, ne, cum adduci uncus cœperit, calculus intus effugiat, hic in oram vulneris incidat, eamque convulneret. In qua re, quod periculum esset, jam supra proposui.

Ubi satis teneri calculum patet, eodem pene momento triplex motus adhibendus est: in utrumque latus; deinde extra, sic tamen, ut leniter id fiat, paululumque primo calculus adtrahatur: quo facto, adtollendus uncus extremus est, uti intus magis maneat, faciliusque illum producat. Quod si aliquando a superiore parte calculus parum commode comprehenditur, a latere erit adprehendendus. Hæc est simplicissima curatio.

Sed varietas rerum quasdam etiamnum animadversiones desiderat. Sunt enim quidam non asperi tantummodo, sed spinosi quoque calculi, qui per se quidem delapsi in cervicem, sine ullo periculo eximuntur. In vesica vero, non tuto vel hi conquiruntur, vel adtrahuntur: quoniam, ubi illam convulnerarunt, ex distentione nervorum mortem maturant; multoque magis, si spina aliqua vesicæ inhæret, eamque, cum deduceretur, duplicavit. Colligitur autem eo, quod difficilius urina redditur, in cervice calculum esse; eo, quod cruenta distillat, illum esse spinosum: maximeque id sub digitis quoque experiendum est, neque adhibenda manus, nisi id constitit, Ac tum quoque leniter intus digiti objiciendi, ne violenter promovendo convulnerent: tum incidendum.

Multi hic quoque scalpello usi sunt. MEGES (quoniam is infirmior est, potestque in aliqua prominentia incidere, incisoque super illam corpore, qua cavum subest, non secare, sed relinquere, quod iterum incidi necesse sit) ferramen-

tum fecit rectum, in summa parte labrosum, in ima semicirculatum acutumque. Id receptum inter duos digitos, indicem ac medium, super pollice imposito sic deprimebat, ut simul cum carne, si quid ex calculo prominebat, incideret. Quo consequebatur, ut semel, quantum satis esset, aperiret. Quocunque autem modo cervix ea parte secta est; leniter extrahi, quod asperum est, debet; nulla, propter festinationem, vi admota.

3. *Signa calculorum, vel arenosorum, vel mollium.*

At calculus arenosus, & ante manifestus est, quoniam urina, quæ redditur, arenosa est; & in ipsa curatione, quoniam inter subjectos digitos neque æque, sed leniter renititur, & insuper dilabitur. Item molles calculos, & ex pluribus minutisque, sed inter se parum adstrictis, compositos indicat urina secum trahens quasdam quasi squamulas, Hos omnes, leniter permutatis subinde digitorum vicibus, sic oportet abducere, ne vesicam lædant, neve intus aliquæ dissipatæ reliquiæ maneant, quæ postmodum curationi difficultatem faciant. Quicquid autem ex his in conspectum venit, vel digitis, vel unco eximendum est.

At, si plures calculi sunt, singuli protrahi debent; sic tamen, ut, si quis exiguus supererit, potius relinquatur. Siquidem in vesica difficulter invenitur; inventusque celeriter effugit. Ita longa inquisitione vesica læditur, excitatque inflammationes mortiferas; adeo ut quidam non secti, cum diu frustraque per digitos vesica esset agitata, decesserint. Quibus accedit etiam, quod

exiguus calculus, ad plagam urina postea promovente, excidit.

Si quando autem is major non videtur, nisi rupta cervice, extrahi posse, findendus est; cujus repertor AMMONIUS, qui ob id λιθοτόμος cognominatus est. Id hoc modo fit. Uncus injicitur calculo sic, ut facile eum conclusum quoque teneat, ne is retro revolvatur: tum ferramentum adhibetur crassitudinis modicæ, prima parte tenui, sed retusa, quod admotum calculo, & ex altera parte ictum, findat; magna cura habita, ne aut ad ipsam vesicam ferramentum perveniat, aut calculi fractura ne quid incidat.

4. *De Calculis feminarum.*

Hæ vero curationes in feminis quoque similes sunt; de quibus parum, proprie tamen quædam dicenda sunt. Siquidem in his, ubi parvulus calculus est, scalpellus supervacuus est; quia is urina in cervicem compellitur; quæ & brevior, (e) quam in maribus, & laxior est. Ergo & per se sæpe excidit, & si in urinæ itinere, quod est angustius, inhæret, eodem tamen unco sine ulla noxa educitur.

At in majoribus calculis necessaria eadem curatio est. Sed virgini subjici digiti tanquam masculo, mulieri per naturalia ejus debent. Tum, virgini quidem, sub ima sinisteriore ora; mulieri vero, inter urinæ iter & os pubis, incidendum est sic, ut utroque loco plaga transversa sit; neque terreri convenit, si plus ex muliebri corpore sanguinis profluit.

(e) ÆTIUS *Tetrab. IV. Serm. IV.* c. 99.

5. *Quæ curatio calculo evulſo habenda ſit.*

Calculo evulſo, ſi valens corpus eſt, neque magnopere vexatum, ſinere oportet ſanguinem fluere; quo minor inflammatio oriatur. Atque, ingredi quoque eum paululum, non alienum eſt, ut excidat, ſi quid intus concreti ſanguinis manſit. Quod ſi per ſe non deſtitit, rurſus, ne vis omnis intereat, ſupprimi debet. Idque protinus, in imbecillioribus, ab ipſa curatione faciendum eſt. Siquidem, ut diſtentione nervorum periclitatur aliquis, dum veſica ejus agitatur; ſic alter metus excipit, remotis medicaminibus, ne tantum ſanguinis profluat, ut occidat.

Quod ne incidat, deſidere is debet in acre acetum, cui aliquantum ſalis ſit adjectum, ſub quo & ſanguis fere conquieſcit, & adſtringitur veſica, ideoque minus inflammatur. Quod ſi parum proficit, adglutinanda cucurbitula eſt, & in genibus, & coxis, & ſuper pubem.

Ubi jam ſatis vel evocatus eſt ſanguis, vel prohibitus, reſupinus collocandus eſt ſic, ut caput humile ſit, coxæ paululum excitentur: ac ſuper vulnus imponendum eſt duplex aut triplex linteolum, aceto madens. Deinde, interpoſitis duabus horis, in ſolium is aquæ calidæ reſupinus demittendus eſt ſic, ut a genibus ad umbilicum aqua teneat, cætera veſtimentis circumdata ſint; manibus tantummodo pedibuſque nudatis, ut & minus digeratur, & ibi diutius maneat. Ex quo ſudor multus oriri ſolet; qui ſpongia ſubinde in facie detergendus eſt. Finiſque ejus fomenti eſt, donec infirmando offendat.

Tum multo is oleo perungendus, inducenduſ-

que hapſus lanæ mollis, tepido oleo repletus, qui pubem, & coxas, & inguina, & plagam ipſam, contectam eodem ante ſe linteolo, protegat: iſque ſubinde oleo tepido madefaciendus eſt; ut neque frigus ad veſicam admittat, & nervos leniter molliat.

Quidam cataplaſmatis calefacientibus utuntur. Ea plus pondere nocent, atque veſicam urgendo vulnus irritant, quam calore proficiunt. Ergo ne vinculum quidem ullum neceſſarium eſt.

Proximo die, ſi ſpiritus difficilius redditur, ſi urina non exit, ſi locus circa pubem mature intumuit, ſcire licet, in veſica ſanguinem concretum remanſiſſe. Igitur, demiſſis eodem modo digitis, leniter pertractanda veſica eſt, & diſcutienda, ſi qua coierunt: quo ſic, ut per vulnus poſtea procedant.

Non alienum etiam eſt, oriculario clyſtere acetum nitro mixtum per plagam in veſicam compellere; nam ſic quoque diſcutiuntur, ſi qua cruenta coierunt. Eaque facere etiam primo die convenit, ſi timemus, ne quid intus ſit: maximeque, ubi ambulando id elicere imbecillitas prohibuit. Cætera eadem facienda ſunt: ut demittatur in ſolium, ut eodem modo panniculus, eodem lana ſuperinjiciatur.

Sed neque ſæpe, neque tamdiu in aqua calida puer habendus, quam adoleſcens eſt; infirmus, quam valens; levi quam graviore inflammatione adfectus; is, cujus corpus digeritur, quam is, cujus adſtrictum eſt.

Inter hæc vero, ſi ſomnus eſt, & æqualis ſpiritus, & madens lingua, & ſitis modica, & venter imus ſedet, & mediocris eſt cum febre modica dolor, ſcire licet, recte procedere curationem.

At in his inflammatio fere quinto vel septimo die finitur: qua levata, solium supervacuum est; supini tantummodo vulnus aqua calida fovendum est, ut, si quid urinæ rodit, abluatur. Imponenda autem medicamenta sunt pus moventia; &, si purgandum ulcus videbitur, melle liniendum. Id, si rodet, rosa temperabitur.

Huic curationi aptissimum videtur ἐννεαφάρμακον emplastrum, nam & sevum habet ad pus movendum, & mel ad ulcus repurgandum: medullam etiam, maximeque vitulinam; quæ in id, ne fistula relinquatur, præcipue proficit. Linamenta vero tum super ulcus non sunt necessaria; super medicamentum, ad id continendum, recte imponuntur. At, ubi ulcus purgatum est, puro linamento ad cicatricem perducendum est.

Quibus temporibus tamen, si felix curatio non fuit, varia circa pericula oriuntur. Quæ præsagire protinus licet, si continua vigilia est, si spiritus difficultas, si lingua arida est, si sitis vehemens, si venter imus tumet, si vulnus hiat, si transiliens urina id non rodit, si similiter ante tertium diem quædam livida excidunt, si is aut nihil aut tarde respondet, si vehementes dolores sunt, si post diem quintum magnæ febres urgent, & fastidium cibi permanet, si cubare in ventrem jucundius est. Nihil tamen pejus est distentione nervorum, &, ante nonum diem, vomitu bilis. Sed cum inflammationis sit metus, succurri abstinentia: modicis & tempestivis cibis; inter hæc, fomentis, & quibus supra scripsimus, oportet.

C A P. XXVII.

De Cancro, qui excisa vesica nascitur.

PROXIMUS cancri metus est. Is cognoscitur, si, & per vulnus, & per ipsum colem, fluit sanies mali odoris, cumque ea quædam a concreto sanguine non abhorrentia, tenuesque carunculæ lanulis similes; præter hæc, si oræ vulneris aridæ sunt, si dolent inguina, si febris non desinit, eaque in noctem augetur, si inordinati horrores accedunt.

Considerandum autem est, in quam partem cancer is tendat. Si ad colem, induresscit is locus, & rubet, & tactu dolorem excitat, testiculique intumescunt: si in ipsam vesicam, (*a*) ani dolor sequitur, coxæ tumescunt, non facile crura extendi possunt: at, si in alterutrum latus, oculis id expositum est, paresque utrinque easdem notas, sed minores, habet.

Primum autem ad rem pertinet corpus recte jacere, ut superior pars semper ea sit, in quam vitium fertur. Ita, si ad colem it, supinus is collocari debet: si ad vesicam, in ventrem: si in latus, in id, quod integrius est. Deinde, ubi ventum fuerit ad curationem, homo in aquam demittetur, in qua marrubium decoctum sit, aut cupressus, aut myrtus; idemque humor clystere intus adigetur: tum superponetur lenticula cum malicorio mixta; quæ utraque ex vino de-

(*a*) Tulpius *Observat. Lib. IV. Cap.* 38.

cocta sint; vel rubus, aut oleæ folia, eodem modo decocta; aliave medicamenta quæ ad cohibendos purgandosque cancros proposuimus; ex quibus, si qua erunt arida, per scriptorium calamum inspirabuntur.

Ubi stare cœperit cancer, mulso ulcus eluetur vitabiturque eo tempore ceratum; quod, ad recipiendum id malum, corpus emollit; potius plumbum elotum cum vino inungetur: super quæ idem linteolo illitum imponetur. Sub quibus perveniri ad sanitatem potest: cum eo tamen, quod ignoremus, orto cancro sæpe adfici stomachum, cui cum vesica quoddam consortium est: exque eo fieri, ut neque retineatur cibus, neque, si quis retentus est, concoquatur, neque corpus alatur: ideoque ne vulnus quidem aut purgari, aut alia possit, quæ necessario mortem maturant.

Sed ut his succuri nullo modo potest; sic a primo tamen die tenenda ratio curationis est. In qua quædam observatio, ad cibum quoque potionemque pertinens, necessaria est. Nam cibus inter principia, non nisi humidus dari debet: ubi ulcus purgatum est, ex media materia, olera & salsamenta semper aliena sunt.

Potione opus est, non immodica. Nam, si parum bibitur, accenditur vulnus, & vigilia urget, & vis corporis minuitur: si plus æquo adsumitur, subinde vesica impletur, eoque irritatur. Non nisi aquam autem bibendam esse, manifestius est, quam ut subinde dicendum sit.

Solet vero sub ejusmodi victu evenire, ut alvus non reddatur. Hæc aqua ducenda est, in qua vel fœnum Græcum, vel malva decocta sit. Idem humor rosa mixtus in ipsum vulnus ori-

culario clyftere agendus, ubi id rodit urina, neque purgari patitur.

Fere vero primo per vulnus exit hæc: deinde, eo fanefcente, dividitur, & pars per colem defcendere incipit, donec ex toto plaga claudatur. Quod interdum tertio menfe, interdum non ante fextum, nonnunquam exacto quoque anno fit.

Neque defperari debet folida glutinatio vulneris, nifi ubi aut vehementer rupta cervix eft, aut ex cancro multæ magnæque carunculæ, fimulque nervofa aliqua exciderunt. Sed, ut vel nulla ibi fiftula, vel exigua admodum relinquatur, fumma cura providendum eft.

Ergo, cum jam ad cicatricem vulnus tendit, extentis jacere feminibus & cruribus oportet; nifi tamen molles arenofive calculi fuerunt: fub his enim tardius vefica purgatur. Ideoque diutius plagam patere neceffarium eft: & tum demum, ubi jam nihil tale extra fertur, ad cicatricem perduci.

Quod fi, antequam vefica purgata eft, oræ fe glutinarunt, dolorque & inflammatio redierunt, vulnus digitis vel averfo fpecillo diducendum eft; ut torquentibus exitus detur. Hifque effufis, cum diutius pura urina defcendit, tum demum, quæ citatricem inducant, imponenda funt, extendendique, ut fupra docui, pedes, quam maxime juncti.

Quod fi fiftulæ metus ex his caufis, quas propofui, fubeffe videtur, quo facilius claudatur ea, vel certe coanguftetur, in anum quoque danda plumbea fiftula eft; extentifque cruribus femina talique inter fe deliganda funt, donec, qualis futura eft, cicatrix fit.

C A P. XXVIII.

Si Naturalia feminarum non admittant concubitum, quomodo curari conveniat (a).

ET hoc quidem commune esse maribus & feminis potest. Proprie vero quædam ad feminas pertinent: ut in primis, quod earum naturalia nonnunquam, inter se glutinatis oris, concubitum non admittunt. Idque interdum (b) exulceratione in his partibus facta, & per malam curationem his oris sanescendo junctis. Si ex utero est, membrana ori vulvæ opposita est: si ex ulcere, caro id replevit.

Oportet autem membranam duabus lineis, inter se transversis, incidere ad similitudinem literæ (c) X, magna cura habita, ne urinæ iter violetur: deinde undique eam membranam excidere.

At, si caro increvit, necessarium est recta linea patefacere: tum ab ora vel vulsella vel hamo adprehensam, tanquam habenulam, excidere: & intus implicitum in longitudinem linamentum (λημνίσκον Græci vocant) in aceto tinctum demit-

(a) Æginet. *VI.* 72. Aetius *Tetrab. IV. Serm. IV. c.* 96. Hippoc. *de Steril. XIII.* 1. Idem *de Natur. Mulieb. VI.* Joan. Wierus *Observ. L.* 1. *p.* 935.

(b) Hipp. *I. de Morb. Mul. T. LXVIII.*

(c) Chiasmus *vocatur ab* Æginet. *VI.* 51. 65. & *ab aliis. H. F. ab* Aquapend. *Oper. Chirurg. Part. I. c.* 83.

tere, supraque succidam lanam aceto madentem deligare: tertio die solvere, & vulnus, sicut alia vulnera, curare. Cumque jam ad sanitatem tendet, plumbeam fistulam medicamento cicatricem inducente illinere, eamque intus dare: supraque idem medicamentum injicere, donec ad cicatricem plaga perveniat.

C A P. XXIX.

Qua ratione partus emortuus ex utero excutiatur (*a*).

Ubi concepit autem aliqua, si jam prope maturus partus intus emortuus est, neque excidere per se potest, adhibenda curatio est. Quæ numerari inter difficillimas potest, nam & summam prudentiam moderationemque desiderat, & maximum periculum adfert. Sed ante omnia vulvæ natura mirabilis, cum in multis aliis, tum in hac re quoque facile cognoscitur.

Oportet autem ante omnia (*b*) resupinam mulierem transverso lecto sic collocare, ut feminibus ejus ipsius ilia comprimantur; quo fit, ut & imus venter in conspectu medici sit, & infans ad os vulvæ compellatur; quæ, emortuo partu, id comprimit: ex intervallo vero paululum dehiscit. Hac occasione usus medicus, unctæ manus indicem digitum primum debet inserere, atque ibi continere, donec iterum os ada-

---

(*a*) Æginet. *VI.* 74. Aetius *Tetr. IV. Serm. IV.* c. 23.

(*b*) Hippocr. I. *de Morb. Mul. T. XCIV.* 4.

periatur, rursusque alterum digitum demittere debebit, & per easdem occasiones alios, donec tota esse intus manus possit.

Ad cujus rei facilitatem multum confert & magnitudo vulvæ, & vis nervorum ejus, & corporis totius habitus, & mentis etiam robur: cum præsertim intus nonnunquam etiam duæ manus dari debeant.

Pertinet etiam ad rem, quam calidissimum esse imum ventrem, & extrema corporis; nequedum inflammationem (*c*) accepisse, sed recenti re protinus adhiberi medicinam. Nam, si corpus jam intumuit, neque demitti manus, neque educi infans, nisi ægerrime potest; sequiturque sæpe cum vomitu, & cum tremore, mortifera nervorum distentio.

Verum intus emortuo corpori manus injecta protinus habitum ejus sentit; nam aut in caput, aut in pedes conversum est, aut in transversum jacet: fere tamen sic, ut vel manus ejus, vel pes in propinquo sit.

Medici vero propositum est, ut infantem manu dirigat vel in (*d*) caput (*e*), vel etiam in pedes, si forte aliter compositus est. Ac, si nihil aliud est, manus vel pes adprehensus, corpus rectius reddit; nam manus in caput, pes in pedes eum convertet. Tum, si caput proximum est, demitti debet uncus, undique levis, acuminis brevis, qui vel oculo, vel auri, interdum etiam fronti recte injicitur: deinde adtractus infantem educit.

(*c*) *Alii* cepisse,
(*d*) *Alii* manus,
(*e*) HIPPOCR. *I. de Morb. Mul. XCV.* 2.

Neque tamen quolibet is tempore extrahi debet; nam, si compresso vulvæ ore id tentatum est, non emittente eo, infans abrumpitur, & unci acumen in ipsum os vulvæ delabitur; sequiturque nervorum distentio, & ingens periculum mortis. Igitur, compressa vulva, conquiescere; hiante, leniter trahere oportet; & per has occasiones paulatim eum educere. Trahere autem dextra manus uncum; sinistra, intus posita, infantem ipsum, simulque dirigere eum debet.

Solet etiam evenire, ut is infans (*f*) humore distendatur; exque eo profluat fœdi odoris sanies. Quod si tale est, indice digito corpus illud forandum est, ut effuso humore, extenuetur: tum id leniter per ipsas manus recipiendum est; nam uncus injectus putri corpusculo facile elabitur, in quo quid periculi sit, supra positum.

Sed in pedes quoque conversus infans non difficulter extrahitur; namque his adprehensis per ipsas manus commode educitur.

Si vero transversus est, neque dirigi potuit, uncus alæ injiciendus, paulatimque adtrahendus est. Sub quo fere cervix replicatur, retroque caput ad reliquum corpus spectat. Remedio est, cervix præcisa; ut separatim utraque pars auferatur. Id unco fit, qui, priori similis, in interiore tantum parte per totam aciem exacuitur. Tum id agendum est, ut ante caput, deinde reliqua pars auferatur: quia fere, majore parte extracta, caput in vacuam vulvam prolabitur, extrahique sine summo periculo non potest.

Si tamen id incidit, super ventrem mulieris

(*f*) AETIUS *Tetrab. IV. Serm. IV. c.* 23.

duplici panniculo injecto, valens homo, non imperitus, a sinistro latere ejus debet adsistere, & super imum ventrem ejus duas manus imponere, alteraque alteram premere; quo fit, ut illud caput ad os vulvæ compellatur; idque tum eadem ratione, quæ supra posita est, unco extrahi possit.

At si pes alter juxta repertus est, alter retro cum corpore est, quicquid prolapsum est, (g) paulatim abscindendum est. Et, si clunes os vulvæ urgere cœperunt, iterum retro repellendæ sunt, conquisitusque pes ejus adducendus. Aliæque etiamnum difficultates faciunt, ut, qui solidus non exit, concisus eximi debeat.

Quoties autem infans protractus est, tradendus ministro est. Is eum supinus manibus sustinere, medicus deinde sinistra manu leniter trahere umbilicum debet ita, ne abrumpat, dextraque eum sequi usque ad eas, quas secundas vocant, quod velamentum infantis intus fuit: hisque ultimis adprehensis, venulas membranulasque omnes eadem ratione manu diducere a vulva, totumque illud extrahere, &, si quid intus præterea concreti sanguinis remanet. Tum compressis in unum feminibus, illa in conclavi collocanda est, modicum calorem, sine ullo perflatu, habente. Super imum ventrem ejus imponenda lana succida in aceto & rosa tincta. Reliqua curatio talis esse debet, qualis in inflammationibus, & in his vulneribus, quæ in nervosis locis sunt, adhibetur.

(g) HIPPOCRAT. *I. de Morb. Mul. XCVI.*

CAP. XXX.

De Ani vitiis.

ANI quoque vitia, ubi medicamentis non vincuntur, manus auxilium desiderant. Ergo, si qua fissa in eo vetustate induruerunt, jamque callum habent, commodissimum est, ducere alvum; tum spongiam calidam admovere, ut relaxentur illa, & foras prodeant; ubi in conspectu sunt, scalpello singula excidere, & ulcera (*a*) renovare; deinde imponere linamentum molle, & super linteolum illitum melle, locumque cum molli lana implere, & ita vincire: altero die, deincepsque cæteris, lenibus medicamentis uti; quæ ad recentia eadem vitia necessaria esse, alias proposui: utique per primos dies sorbitionibus eum sustinere paulatim deinde cibis adjicere aliquid, generis tamen ejus, quod eodem loco præceptum est.

Si quando autem ex inflammatione pus in his oritur, ubi primum id adparuit, incidendum est; ne anus ipse suppuret. Neque tamen properandum est, nam, si crudum incisum est, inflammationi multum accedit, & puris aliquanto amplius concitatur. His quoque vulneribus, lenibus cibis, iisdemque medicamentis opus est.

2. *De Condylomatis.* (*b*)

At tubercula, quæ κονδυλώματα adpellantur, ubi

(*a*) *Alii* removere.
(*b*) ÆGINET. *VI.* 80.

induruerunt, hac ratione curantur. Alvus ante omnia ducitur. Tum vulſella tuberculum adprehenſum, juxta radices exciditur. Quod ubi factum eſt, eadem ſequuntur, quæ ſupra poſt curationem adhibenda eſſe propoſui: tantummodo, ſi quid increſcit, ſquama æris coercendum eſt.

3. *De Hæmorrhoidibus (c).*

Ora etiam venarum, fundentia ſanguinem, ſic tolluntur. Ubi ſanguini, qui effluit, ſanies adjicitur, alvus acribus ducitur; quo magis ora promoveantur; eoque fit, ut (*d*) omnia vaſa, quaſi capitula conſpicua ſint. Tum, ſi capitulum exiguum eſt, baſimque tenuem habet, adſtringendum lino paulum ſupra eſt, quam ubi cum ano committitur, imponendaque ſpongia ex aqua calida eſt, donec id liveat: deinde aut ungue, aut ſcalpello, ſupra nodum id exulcerandum eſt. Quod niſi factum eſt, magni dolores ſubſequuntur: interdum etiam urinæ difficultas.

Si id majus eſt, & baſis latior, hamulo uno aut altero excipiendum eſt, paululumque ſupra baſim incidendum: neque relinquendum quicquam ex eo capitulo, neque quicquam ex ano demendum eſt, quod conſequitur is, qui neque nimium, neque parum hamos ducit. Qua inciſum eſt, acus debet immitti, infraque eam lino id capitulum adligari.

Si duo triave ſunt, intimum quodque primum curandum eſt: ſi plura, non omnia ſimul; ne tempore

---

(c) ÆGINET. *VI.* 79.
(*d*) *Alii*, RONSSEUS omnes venæ.

tempore eodem undique teneræ cicatrices sint. Si sanguis profluit, excipiendus est spongia: deinde linamentum imponendum, ungenda femina, & inguina, & quicquid juxta ulcus est, ceratumque superdandum, & farina hordeacea calida implendus is locus, & sic deligandus est. Postero die is desidere in aqua calada debet, eodemque cataplasmate foveri.

Ac bis die, & ante curationem, & post eam, coxendices ac femina liquido cerato perungenda sunt; tepidoque is loco continendus. Interpositis quinque aut sex diebus, oriculario specillo linamenta educenda; &, si capitula simul non exciderunt, digito promovenda: tum lenibus medicamentis, iisdemque, quæ alibi posui, ulcera ad sanitatem perducenda. Finito vitio, quemadmodum agendum esset, jam alias superius exposui.

CAP. XXXI.

De Varicibus. (a)

Ab his ad crura proximus transitus est. In quibus orti varices non difficili ratione tolluntur. Huc autem & earum venularum, quæ in capite nocent; & eorum varicum, qui in ventre sunt, curationem distuli: quoniam ubique eadem est. Igitur vena omnis, quæ noxia est, aut adusta tabescit; aut manu exciditur. Si recta; si, quamvis transversa, tamen simplex;

(a) ÆGINET. *VI.* 82.

si modica est, melius aduritur. Si curva est, & velut in orbes quosdam implicatur, pluresve inter se involvuntur, utilius excidere est.

Adurendi ratio hæc est. Cutis superinciditur: tum, patefacta vena, tenui & retuso ferramento candente modice premitur; vitaturque, ne plagæ ipsius oræ adurantur: quas reducere hamulis facile est. Id interpositis fere quaternis digitis per totum varicem fit: & tum superponitur medicamentum, quo adusta sanantur.

At exciditur hoc modo. Cute eadem ratione super venam incisa, hamulo oræ excipiuntur; scalpelloque undique a corpore vena diducitur; caveturque, ne inter hæc ipsa lædatur; eique retusus hamulus subjicitur; interpositoque eodem fere spacio, quod supra positum est, in eadem vena idem fit: quæ, quo tendat, facile hamulo extento cognoscitur.

Ubi jam idem, quacunque varices sunt, factum est, uno loco adducta per hamulum vena præciditur: deinde, qua proximus hamus est, adtrahitur & evellitur; ibique rursus abscinditur. Ac sic undique varicibus crure liberato, tum plagarum oræ committuntur, & super emplastrum glutinans injicitur.

CAP. XXXII.

De Digitis cohærentibus, & curvatis.

AT, si digiti vel in utero protinus, vel propter communem exulcerationem postea cohæserunt, scalpello diducuntur: dein separatim

uterque non pingui emplaſtro circumdatur: atque ita per ſe uterque ſaneſcit.

Si vero fuit ulcus in digito, poſteaque male inducta cicatrix curvum eum reddidit: primum malagma tentandum eſt: dein, ſi id nihil prodeſt (quod & in veteri cicatrice, &, ubi nervi læſi ſunt, evenire conſuevit) videre oportet, nervine id vitium, an cutis ſit.

Si nervi eſt, adtingi non debet: neque enim ſanabile eſt. Si cutis, tota cicatrix excidenda eſt, quæ fere calloſa efficit, ut extendi digitus non poſſit. Tum rectus ſic ad novam cicatricem perducendus eſt.

CAP. XXXIII.

De Gangræna.

GANGRÆNAM inter ungues alaſque, aut inguina naſci; &, ſiquando medicamenta vincuntur, membrum præcidi oportet, alio loco mihi dictum eſt.

Sed id quoque cum periculo ſummo fit; nam ſæpe in ipſo opere, vel profuſione ſanguinis vel animæ defectione moriuntur. Verum his quoque nihil intereſt, an ſatis tutum præſidium ſit, quod unicum eſt. Igitur inter ſanam vitiatamque partem incidenda ſcalpello caro uſque ad os eſt ſic, ut neque contra ipſum articulum id fiat, & potius ex ſana parte aliquid excidatur, quam ex ægra relinquatur.

Ubi ad os ventum eſt, reducenda ab eo ſana caro, & circa os ſubſecanda eſt, ut ea quoque parte aliquid oſſis nudetur: dein id ſerrula præ-

cidendum eſt, quam proxime ſanæ carni etiam inhærenti: ac tum frons oſſis, quam ſerrula exaſperavit, lævanda eſt, ſupraque inducenda cutis, quæ ſub ejuſmodi curatione laxa eſſe debet, ut quam maxime undique os contegat. Quo cutis inducta non fuerit, id linamentis erit contegendum, & ſuper id ſpongia ex aceto deliganda. Cætera poſtea ſic facienda, ut in vulneribus, in quibus pus non moveri debet, præceptum eſt.

LIBER OCTAVUS.

PRÆFATIO.

De positu & figura Offium totius humani corporis.

SUPEREST ea pars, quæ ad offa pertinet. Quæ quo facilius accipi poffit, prius pofitus figurafque eorum indicabo.

Igitur calvaria incipit ex interiore parte concava, extrinfecus gibba, utrinque levis, &, qua cerebri (*a*) capillum gignente, contegitur. Eaque fimplex, ab occipitio & temporibus; duplex, ufque in verticem a fronte, eft. Offaque ejus, ab exterioribus, dura; ab interioribus, quibus inter fe connectuntur, molliora funt. Interque ea venæ difcurrunt, quas his alimentum fubminiftrare, credibile eft.

Raro autem calvaria folida, fine (*b*) futuris eft: locis tamen æftuofis facilius invenitur: & id caput firmiffimum, atque a dolore tutiffimum eft: ex cæteris, quo futuræ pauciores funt, eo capitis valetudo commodior eft, neque (*c*) enim

(*a*) *Græci* μηνίγγας, MACROB. *Saturn. Lib.* 7. Omentum *vocant.*

(*b*) *Nonnunquam tamen obfervatur, uti variis exemplis probat* VERTUNIANUS *ad* HIPPOCR. *de Vulneribus Capitis, pag.* 45.

(c) etiam *leg.* PAUW. *pag.* 6.

certus earum numerus eſt, ſicut nec locus quidem.

Fere tamen duæ, ſuper aures, tempora a ſuperiore capitis parte diſcernunt: tertia, ad latera per verticem tendens, occipitium a ſummo capite diducit: quarta, ab eodem vertice per medium caput ad frontem procedit; eaque modo ſub imo capillo deſinit, modo frontem ipſam ſecans inter ſupercilia finitur. Ex his cæteræ quidem ſuturæ in unguem committuntur: hæ vero, quæ ſuper aures transverſæ ſunt, totis oris paulatim extenuantur; atque ita inferiora oſſa ſuperioribus leniter (*d*) inſidunt.

Craſſiſſimum vero in capite os poſt aurem eſt: qua capillus, ut veriſimile eſt, ob idipſum non gignitur. Super hos quoque muſculos, qui tempora (*e*) contegunt, os medium, in exteriorem partem inclinatum, poſitum eſt.

At facies ſuturam habet maximam, quæ a tempore incipiens, per medios oculos, nareſque tranſverſa pervenit ad alterum tempus. A qua breves duæ ſub interioribus angulis deorſum ſpectant.

Et malæ quoque in ſumma parte ſingulas tranſverſas ſuturas habent. A mediiſque naribus, aut ſuperiorem dentium gingivas, per medium palatum una procedit; aliaque tranſverſa idem palatum ſecat. Et ſuturæ quidem in plurimis hæ ſunt.

Foramina autem, intra caput, maxima oculorum ſunt: deinde narium; tum quæ in auribus

(*d*) Adſident *leg.* Pauw. *pag.* 12.

(*e*) Connectunt, Pauw, *pag.* 12. Et Krause legit, *ſub iis quoque muſculis, qui tempora connectunt.*

habemus. Ex his, quæ oculorum ſunt, recta ſimpliciaque ad cerebrum tendunt.

Narium duo foramina oſſe medio diſcernuntur, ſiquidem hæc primum a ſuperciliis, anguliſque oculorum, oſſe inchoantur ad tertiam fere partem: deinde in cartilaginem verſa, quo propius ori deſcendunt, eo magis caruncula quoque molliuntur. Sed ea foramina, quæ a ſummis ad intimas nares ſimplicia ſunt, ibi rurſus in bina itinera dividuntur: aliaque ex his, ad fauces pervia, ſpiritum & reddunt & accipiunt; alia ad cerebrum tendunt. In ultima parte in multa & tenuia foramina diſſipantur, per quæ ſenſus odoris nobis datur.

In aure quoque primo rectum & ſimplex iter procedendo flexuoſum fit. Quod juxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi eſt. Juxta ea duo parvuli quaſi ſinus ſunt; ſuperque eos finitur os, quod tranſverſum a genis tendens, ab inferioribus oſſibus ſuſtinetur. Jugale adpellari poteſt ab eadem ſimilitudine, a qua id Græci ζυγῶδες adpellant.

Maxilla vero eſt molle os, eaque una eſt. Cujus eadem & media, & etiam ima pars, mentum eſt: a quo utrinque procedit ad tempora; ſolaque ea movetur. Nam malæ cum toto oſſe, quod ſuperiores dentes excipit, immobiles ſunt. Verum ipſius maxillæ partes extremæ quaſi bicornes ſunt. Alter proceſſus, intra latior, vertice ipſo tenuatur; longiuſque procedens ſub oſſe jugali ſubit, & ſuper id temporum muſculis illigatur. Alter brevior & rotundior, & in eo ſinu, qui juxta foramina auris eſt,

cardinis modo fit; ibique huc & illuc se inclinans maxillæ (*f*) facultatem motus præstat.

Duriores osse dentes sunt: quorum pars maxillæ, pars superiori ossi malarum hæret. Ex his quaterni primi, quia secant, τομικοὶ a Græcis nominantur. Hi deinde quatuor caninis dentibus ex omni parte cinguntur. Ultra quos utrinque fere (*g*) maxillares (*h*) quini sunt, præterquam in iis, in quibus (*i*) genuini, qui sero gigni solent, (*k*) non increverunt.

Ex his primores singulis radicibus; maxillares utique binis; quidam etiam ternis, quaternisve nituntur. Fereque longior radix breviorem dentem edit; rectique dentis recta etiam radix, curvi flexa est. Ex ea radice in pueris novus dens subit, qui multo sæpius priorem expellit: interdum tamen supra infra ve eum se ostendit.

Caput autem spina excipit. Ea constat ex vertebris quatuor & viginti. Septem in cervice sunt; duodecim ad costas, reliquæ quinque sunt proximæ costis. Hæ teretes brevesque, ab utroque latere, processus duos (*l*) exigunt: mediæ perforatæ, qua spinæ medulla cerebro commissa descendit: (*m*) latera quoque inter duos processus tenuibus cavis pervia, per quæ a mem-

---

(*f*) Facilitatem *alii*, *sed male*, PAUW, *pag.* 23.

(*g*) *militares i. e. molares vocat* SORANUS EPHESIUS, *Isag. C.* 17.

(*h*) quaterni.

(*i*) ultimi.

(*k*) jam, PAUW, *pag.* 26.

(*l*) exferunt: *legit* PAUW, *pag.* 32.

(*m*) ea *leg.* PAUW, *p.* 32. *i. e. spinæ medulla.*

brana cerebri ſimiles membranulæ deducuntur. Omneſque vertebræ (exceptis tribus ſummis) a ſuperiore parte in ipſis proceſſibus parum deſidentes ſinus habent: ab inferiore alios deorſum verſus proceſſus exigunt. Summa igitur protinus caput ſuſtinet, per duos ſinus receptis exiguis ejus proceſſibus. Quo fit, ut caput deorſum (n) parvis tuberibus exaſperetur.

Secunda (o) ſuperioris parti (p) inferiori inſeritur. Quod ad circuitum pertinet, pars ſumma anguſtiore orbe finitur, itaque ſuperior ſecundæ circumdata in latera quoque caput moveri ſinit.

Tertia eodem modo ſecundam excipit. Ex quo facilis cervici mobilitas eſt. Ac, ne ſuſtinere, quidem caput poſſet, niſi utrinque recti valenteſque nervi collum continerent; quos καρότας Græci adpellant; ſiquidem horum inter omnes flexus alter ſemper intentus ultra prolabi ſuperiora non patitur.

Jamque vertebra tertia tubercula, quæ interiori inſerantur, excipit.

Cæteræ proceſſibus deorſum ſpectantibus in inferiores inſinuantur, ac per ſinus, quos utrinque habent, ſuperiores accipiunt, multiſque nervis & multa cartilagine continentur. Ac ſic, uno flexu modico in pronum dato, cæteris negociis homo & rectus inſiſtit, & alioqui ad neceſſaria opera curvatur.

Infra cervicem vero ſumma coſta contra hu-

(n) verſus, PAUW. *p.* 64.
(o) ſuperiori.
(p) inferioris, PAUW, *p.* 64.

meros sita est. Inde septem inferiores usque ad imum pectus perveniunt: hæque, primis partibus rotundæ & leniter quasi capitulatæ, vertebrarum transversis processibus, ubi quoque paululum sinuatis, inhærent: inde latescunt, & in exteriorem partem recurvatæ paulatim in cartilaginem degenerant; eaque parte rursus in interiora leniter flexæ committuntur cum osse pectoris.

Quod valens ac durum a faucibus incipit, ab utroque latere lunatum, & a præcordiis, jam ipsum quoque cartilagine mollitum, terminatur. Sub costis vero superioribus quinque (quas νόθας Græci nominant) breves tenuioresque, atque ipsæ quoque paulatim in cartilaginem versæ, extremis abdominis partibus inhærescunt; imaque ex his, majore jam parte nihil, nisi cartilago est.

Rursus, a cervice duo lata ossa utrinque ad scapulas tendunt: nostri scutula operta, ὠμοπλάτας Græci nominant. Ea in summis verticibus sinuata, ab his triangula, paulatimque latescentia ad spinam tendunt; &, quo latiora quoque parte sunt, hoc hebetiora. Atque ipsa quoque, in imo cartilaginosa, posteriore parte velut innatant; quoniam, nisi in summo, nulli ossi inhærescunt. Ibi vero validis musculis nervisque constricta sunt.

At a summa costa paulo interius, quam ubi ea media est, os excrescit, ibi quidem tenue, procedens vero, quo propius lato scapularum ossi fit, eo plenius latiusque est, paululum in interiora curvatum, quod protinus altera verticis parte modice intumescens, sustinet jugulum. Id ipsum recurvum ac inter durissima ossa numerandum, altero capite in eo, quod posui,

altero in exiguo ſinu pectoralis oſſis inſidit paululumque motu brachii movetur ; & cum lato oſſe ſcapularum, infra caput ejus, nervis & cartilagine connectitur.

Hinc humerus incipit, extremis utrinque capitibus tumidus, mollis, ſine medulla, cartilaginoſus : medius teres, durus, medulloſus : leniter cavus, in priorem & interiorem; gibbus, in poſteriorem & exteriorem partem. Prior autem pars eſt, quæ a pectore eſt : poſterior, quæ ab ſcapulis : interior, quæ ad latus tendit : exterior, quæ ab eo recedit : quod ad omnes articulos pertinere, in ulterioribus patebit. Superius autem humeri caput rotundius, quam cætera oſſa, de quibus adhuc dixi, verticillato ſcapularum oſſi inſeritur, ac majore parte extra id ſitum nervis deligatur. At inferius duos proceſſus habet : inter quos, quod medium eſt, magis etiam extremis partibus ſinuatur.

Quæ res ſedem brachio præſtat, quod conſtat ex oſſibus duobus. Radius, quem κερκίδα Græci adpellant, ſuperior breviorque, & primo tenuior, rotundo & leniter capite exiguum humeri tuberculum recipit, quod ibi nervis & cartilagine continetur.

Cubitus inferior longiorque, & primo plenior, in ſummo capite duobus quaſi verticibus exſtantibus in ſinum humeri, quem inter duos proceſſus ejus eſſe propoſui, ſe inſerit.

Primo vero duo, radii & brachii, oſſa juncta paulatim dirimuntur, rurſuſque ad manum coeunt, modo craſſitudinis mutato. Siquidem ibi radius plenior, cubitus admodum tenuis eſt. Dein radius, in caput cartilaginoſum conſurgens, in cervicem ejus inſinuatur. Cubitus rotundus in extremo, parte altera paululum procedit.

Ac, ne sæpius dicendum sit, illud ignorari non oportet, plurima ossa in cartilaginem desinere, nullum articulum non sic finiri. Neque enim aut moveri posset, nisi lævi inniteretur; aut cum carne nervisque conjungi, nisi ea media quædam materia committeret.

In manu vero prima palmæ pars ex multis minutisque ossibus constat, quorum numerus incertus est. Sed oblonga omnia, & triangula, structura quadam inter se connectuntur, cum invicem superior alterius planities sit: eoque fit ex his unius ossis paululum in interiora concavi species.

Verum ex manu duo exigui processus in sinum radii conjiciuntur. Tum ex altera parte quinque ossa recta, ad digitos tendentia, palmam explent. A quibus ipsi digiti oriuntur: qui ex ossibus ternis constant, omniumque eadem ratio est. Interius os in vertice sinuatur, recipitque exterioris exiguum tuberculum; nervique ea continent. A quibus orti ungues indurescunt. Ideoque non ossi, sed carni magis radicibus suis inhærent. At superiores quidem partes sic ordinatæ sunt.

Ima vero spina in coxarum osse desinit; quod transversum longeque valentissimum, vulvam, vesicam, rectum intestinum tuetur. Idque ab exteriore parte gibbum; ad spinam, resupinatum; a lateribus, id est, in ipsis coxis, sinus rotundos habet. A quibus oritur os, quod pectinem vocant; idque, super intestina sub pube transversum, ventrem firmat: rectius in feminis, ne partum prohibeat.

Inde femina oriuntur. Quorum capita rotundiora etiam, quam humerorum sunt; cum illa ex cæteris rotundissima sint. Infra vero duos

proceſſus a priore & a poſteriore parte habent. Dein dura, & medulloſa, & ab exteriore parte gibba, rurſus ab inferioribus quoque capitibus intumeſcunt: ſuperiora in ſinus coxæ, ſicut humeri in ea oſſa, quæ ſcapularum ſunt, conjiciuntur; tum infra introrſus leviter tendunt, quo æqualius ſuperiora membra ſuſtineant.

Atque in eo inferiora quoque capita media ſinuantur, quo facilius excipi a cruribus poſſint. Quæ commiſſura oſſe parvo, molli, cartilaginoſo tegitur, patellam vocant. Hæc ſuper innatans, nec ulli oſſi inhærens, ſed carne & nervis deligata, pauloque magis ad femoris os tendens, inter omnes crurum flexus juncturam tuetur.

Ipſum autem crus eſt ex oſſibus duobus. Etenim per omnia femur humero, crus vero brachio ſimile eſt: adeo ut habitus quoque & decor alterius ex altero cognoſcatur; quod ab oſſibus incipiens, etiam in carne reſpondet. Verum alterum os ab exteriore parte ſuræ poſitum eſt: quod ipſum quoque ſura recte nominatur. Id brevius, ſupraque tenuius, ad ipſos talos intumeſcit. Alterum a priore parte poſitum, cui tibiæ nomen eſt, longius & in ſuperiore parte plenius, ſolum cum femoris inferiore capite committitur; ſicut cum humero cubitus. Atque ea quoque oſſa, infra ſupraque conjuncta, media, ut in brachio, dehiſcunt.

Excipitur autem crus infra oſſe ex tranſverſo talorum; idque ipſum ſuper os calcis ſitum eſt, quod quadam parte ſinuatur, quadam exceſſus habet, & procedentia ex talo recipit, ut in ſinum ejus inſeritur. Idque ſine medulla du-

rum, magisque in posteriorem partem projectum, teretem ibi figuram repræsentat.

Cætera ossa pedis ad eorum, quæ in manu sunt, similitudinem instructa sunt. Plantæ palmis, digiti digitis, ungues unguibus respondent.

CAP. II.

Ossa vitiata & corrupta quibus signis cognoscantur & qua ratione curentur.

OMNE autem os, ubi injuria accessit, aut vitiatur, aut finditur, aut frangitur, aut foratur, aut colliditur, aut de loco movetur. Id, quod vitiatum est, primo fere pingue fit; deinde vel (*a*) nigrum, vel cariosum, quæ, supernatis gravibus ulceribus aut fistulis, hisque vel longa vetustate, vel etiam cancro occupatis, eveniunt. Oportet autem ante omnia os nudare, ulcere exciso; &, si latius est ejus vitium, quam ulcus fuit, carnem subsecare, donec undique os integrum patefiat: tum id, quod pingue est, semel iterumve satis est admoto ferramento adurere, ut ex eo squama secedat, aut radere, donec jam aliquid cruoris ostendatur, quæ integri ossis nota est; nam necesse est aridum sit id, quod vitiatum est. Idem in cartilagine quoque læsa faciendum est, siquidem ea quoque scalpello radenda est, donec integrum id sit, quod relinquitur. Deinde, sive

---

(*a*) *Aph. VII.* 2.

os ſive cartilago raſa eſt, nitro bene trito reſpergendum eſt.

Neque alia facienda ſunt, ubi caries, nigritieſve in ſummo oſſe eſt; ſiquidem id vel paulo diutius eodem ferramento adurendum, vel radendum eſt: qui radit hæc, audacter imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid, & maturius deſinat. Finis eſt, cum vel ad album os, vel ad ſolidum ventum eſt. Albo finiri ex nigritie vitium, ſoliditate quadam ex carie, manifeſtum eſt. Accedere etiam cruoris aliquid integro, ſupra dictum eſt. Si quando autem altius deſcenderit utrumlibet, dubium eſt.

In carie quidem expedita cognitio eſt, ſi ſpecillum tenue in foramina demittitur; quod magis minuſve intrando, vel in ſummo cariem eſſe, vel altius deſcendiſſe, teſtatur. Colligi idem poteſt etiam ex dolore, & ex febre, quæ ubi mediocria ſunt, illa alte deſcendiſſe non poteſt. Manifeſtior tamen adacta terebra fit, nam finis vitii eſt, ubi ſcobis nigra eſſe deſiit.

Igitur, ſi caries alte deſcendit, per terebram urgenda crebris foraminibus eſt, quæ altitudine vitium æquent: tum in ea foramina dimittenda candentia ferramenta ſunt, donec ſiccum os ex toto fiat; ſimul enim & poſt hæc ſolvetur ab inferiore oſſe, quodcumque vitiatum eſt, & is ſinus carne replebitur; & humor aut nullus poſtea feretur, aut mediocris.

Sin autem nigrities eſt, aut ſi caries ad alteram quoque partem oſſis tranſit, oportet excidi. Idem quoque in carie, ad alteram partem oſſis penetrante, fieri poteſt. Sed, quod totum vitiatum, totum eximendum eſt. Si inferior pars integra eſt, eatenus, quod corruptum eſt excidi debet.

Item five capitis, five pectoris os, costa cariosa est, inutilis ustio, sed excidendi necessitas est. Neque audiendi sunt, qui, osse nudato, diem tertium exspectant, ut tunc excidant; ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. Itaque, quantum fieri potest, eodem momento & cutis incidenda est, & os detegendum, & omni vitio liberandum est. Longeque perniciosissimum est, quod in osse pectoris est: quia vix, etiamsi recte cessit curatio, veram sanitatem reddit.

CAP. III.

Quomodo os excidatur; & de Modiolo, & Terebra, ferramentis ad id paratis.

EXCIDITUR vero os duobus modis. Si parvulum est, quod læsum est, (*a*) modiolo, quem χοινίκιον Græci vocant: si spatiosius, terebris. Utriusque rationem proponam.

Modiolus ferramentum concavum, teres, est, imis oris serratum: per quod medium clavus, ipse quoque interiore orbe cinctus demittitur.

Terebrarum autem duo genera sunt: alterum simile ei, quo fabri utuntur: alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde subito latius fit; atque iterum ab alio principio

(*a*) *Vide* FRANCISC. VERTUNIAN. *Comment. in* HIPPOCR. *Lib. de cap. vulner. p.* 89. 90. *H. F.* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part. I. cap.* 2.

cipio paulo minus quam aliqualiter ſurſum procedit.

Si vitium in anguſto eſt, quod comprehendere modiolus poſſit, ille potius aptatur. At, ſi caries ſubeſt, medius clavus in foramen demittitur. Si nigrities, angulo ſcalpri ſinus exiguus ſit, qui clavum recipiat, ut, eo inſiſtente, circumactus modiolus delabi non poſſit: deinde his habena, quaſi terebra, convertitur. Eſtque (*b*) quidam premendi modus: ut & foretur, & circumagatur: quia, ſi leviter imprimitur, parum proficit; ſi graviter, non movetur.

Neque alienum eſt, inſtillare paululum roſæ, vel lactis, quo magis lubrico circumagatur; quod ipſum tamen, ſi copioſius eſt, aciem ferramenti hebetat. At, ubi jam iter modiolo impreſſum eſt, medius clavus educitur, & ille per ſe agitur; deinde, cum ſanitas inferioris partis ſcobe cognita eſt, modiolus removetur.

(*c*) At, ſi latius vitium eſt, quam ut illo comprehendatur, terebra res agenda eſt. Ea foramen fit in ipſo fine vitioſi oſſis atque integri: deinde alterum non ita longe, tertiumque donec tactus is locus, qui excidendus eſt, his cavis cinctus ſit; atque ibi quoque, quatenus terebra agenda ſit, ſcobis ſignificat. Tum exciſorius ſcalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus id, quod inter utrumque medium eſt, excidit; ac ſic ambitus ſimilis ei fit, qui in anguſtiorem orbem modiolo imprimitur.

(*b*) *Quid in premendi modo*, PAUW, *p.* 85.
(*c*) *Leg.* Ac ſic, PAUW, *p.* 87.

Utro modo vero id circumductum est, idem excisorius scalper, & in osse corrupto planus, summam quamque testam (*d*) levet, donec integrum os relinquatur.

Vix unquam nigrities integrum, caries per totum os perrumpit, maximeque ubi vitiata calvaria est. Id quoque vitii specillo significatur, quod depressum in id foramen, quod infra solidam sedem habet, & renitens aliquid invenit, & madens exit. Si pervium invenit, altius descendens inter os & membranam, nihil oppositum invenit, educiturque siccum: non quo non subsit aliqua vitiosa sanies; sed quoniam ibi, ut in latiore sede, diffusa sit.

Sive autem nigrities, quam terebra detexit, sive caries, quam specillum ostendit, os transit, modioli quidem usus fere supervacuus est; quia latius pateat necesse est, quod tam alte processit. Terebra vero ea, quam secundo loco posui, utendum; eaque, ne nimis incalescat, subinde in aquam frigidam demittenda est.

Sed tum majore cura agendum est; cum jam aut simplex os dimidium perforatum est aut in duplici superius: illud spatium ipsum; hoc sanguis significat. Ergo tum lentius ducenda habena, suspendendaque magis sinistra manus est, & sæpius adtollenda, & foraminis altitudo considerandа; ut, quandocunque os perrumpitur (*e*), sentiamus, neque periclitemur, ne mucrone cerebri membrana lædatur: ex quo graves

(*d*) *Al.* lævigat, leviget, PAUW, *p.* 87.
(*e*) Periclitemur, *hoc est probemus*, VERTUNIAN. *p.* 92.

inflammationes, cum periculo mortis (*f*) oriuntur.

Factis foraminibus, eodem modo media septa, sed multo circumspectius, excidenda sunt; ne forte angulus scalpri eandem membranam violet; donec fiat aditus, per quem membranæ custos immittatur; μηνιγγοφύλακα Græci vocant: lamina autem ænea est, firma, paululum resima, ab exteriore parte levis. Quæ demissa sic, ut exterior pars ejus cerebro propior sit, subinde ei subjicitur, quod scalpro discutiendum est: ac, si excipit ejus angulum, ultra transire non patitur: coque & audacius, & tutius, scalprum malleolo subinde medicus ferit, donec excisum undique os, eadem lamina levetur, tollique sine ulla noxa cerebri possit.

Ubi totum os ejectum est, circumradendæ levandæque sunt oræ, &, si quid scobis membranæ insedit, colligendum. Ubi, superiori parte sublata, inferior relicta est, non oræ tantum, sed os quoque totum levandum est; ut sine noxa postea cutis increscat, quæ aspero ossi innascens protinus non sanitatem, sed novos dolores movet

Patefacto cerebro, qua ratione agendum sit, dicam, cum ad fracta ossa pervenero. Si basis aliqua servata est, superimponenda sunt medicamenta non pinguia, quæ recentibus vulneribus adcommodantur; supraque imponenda lana succida, oleo atque aceto madens. Ubi tempus processit, ab ipso osse caro increscit, eaque factum manu sinum complet.

(*f*) *Aph. VI.* 18.

Si quod etiam os aduſtum eſt, a parte ſana recedit; ſubitque inter integram atque emortuam partem caruncula, quæ, quod abſceſſit, expellat: eaque fere, quia teſta tenuis & anguſta eſt, λεπὶς, id eſt ſquama, a Græcis nominatur.

Poteſt etiam evenire; ut ex ictu neque findatur os, neque perfringatur; ſed ſummum tantum collidatur, exaſpereturque. Quod ubi incidit, radi & levari ſatis eſt. Hæc quamvis maxime fiunt in capite, tamen cæteris quoque oſſibus communia ſunt: ut, ubicunque idem incidet, eodem remedio ſit utendum.

At, cum ea fracta, fiſſa, forata, colliſa ſunt, quaſdam proprias in ſingulis generibus, quaſdam communes in pluribus curationes requirunt. De quibus protinus dicam, initio ab eadem calvaria accepto.

CAP. IV.

De Calvaria fracta. (*a*)

IGITUR, ubi calvaria (*b*) percuſſa, protinus requirendum eſt, (*c*) num bilem is homo vomuerit; num (*d*) oculi ejus obcæcati ſint;

(*a*) ÆGINET. *VI.* 90.

(*b*) *Omnes edit.* pertuſa.

(*c*) *Plura quæ Recentiores adjiciunt, ſigna enumerat* VERTUNIANUS *in Comment. ad* HIPPOCR. *Lib. de Cap. vulnerib. p.* 68. 69.

(*d*) *Male, potius*, ſi oculi obtenebrarint, *ex* HIPPOCR. VERTUNIAN. *ibid. p.* 68.

num per nares aurefve fanguis ei effluxerit; num conciderit; num fine fenfu quafi dormiens jacuerit. Hæc enim non nifi offe fracto eveniunt. Atque, ubi inciderunt, fcire licet, neceffariam, fed difficilem curationem effe. Si vero etiam torpor (e) acceffit; fi mens non conftat, fi nervorum vel refolutio vel diftentio fecuta eft; verifimile eft, etiam cerebri membranam effe violatam: eoque in angufto magis fpes eft.

At fi nihil horum fecutum eft, & jam poteft dubitari, an os fractum fit; & protinus confiderandum eft, lapide, an ligno, an ferro, an alio telo percuffum fit, & hoc ipfo levi an afpero, mediocri an vaftiore, vehementer an leviter, quia quo mitior ictus fuit, eo facilius os ei reftitiffe credibile eft, Sed nihil tamen melius eft, quam certiore id nota explorare. Ergo, qua plaga eft, demitti fpecillum oportet, neque nimis tenue, neque acutum; ne, cum in quofdam naturales finus inciderit, opinionem fracti offis fruftra faciat: neque nimis plenum, ne parvulæ rimulæ fallant. Ubi fpecillum ad os venit, fi nihil nifi leve & lubricum occurrit, integrum id videri poteft: fi quid afperi eft, utique qua futuræ non fint, fractum os effe teftatur.

A futuris fe deceptum effe, (f) HIPPOCRATES memoriæ tradidit, more fcilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil fibi detrahunt. Magno ingenio, multaque nihilominus

(f) *Græcis* κάρος. *Idem pag.* 71.
(g) QUINTIL. *Inftitut. Orator. III.* 6.

habituro, convenit etiam ſimplex veri erroris conſeſſio; præcipue que in eo miniſterio, quod utilitatis cauſa poſteris traditur; ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus eſt. Sed hæc quidem alioquin memoria magni profeſſoris, uti interponeremus, effecit.

Poteſt autem ſutura eo nomine fallere, quia æque aſpera eſt; ut aliquis hanc eſſe, etiamſi rima eſt, exiſtimet eo loco, quo ſubeſſe hanc veriſimile eſt. Ergo eo nomine decipi non oportet: ſed os deoperire tutiſſimum eſt. Nam neque utique certa ſedes; ut ſupra poſui, ſuturarum eſt: & poteſt idem & naturaliter commiſſum & ictu fiſſum eſſe; juxtave aliquid fiſſum habere.

Quin aliquando etiam, ubi ictus fuit vehementior, quamvis ſpecillo nihil invenitur, tamen aperire commodius eſt. At, ſi ne tum quidem rima manifeſta eſt, inducendum ſuper os atramentum ſcriptorium eſt, deinde ſcalpro id deradendum, nigritiem enim continet, ſi quid fiſſum eſt.

(h) Solet etiam evenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiderit. Itaque, ſi graviter aliquis percuſſus eſt, ſi mala indicia ſubſecuta ſunt, neque ea parte, qua cutis diſciſſa eſt, rima reperitur; non incommodum eſt, parte altera conſiderare, num quis locus mollior ſit, & tumeat; eumque aperire: ſiquidem ibi fiſſum os reperietur. Nec tamen magno nego-

(h) *Hic quintus fracturarum carnii modus* ἀπήχημα *dictus deſcribitur, de quo vide* Vertunian *in Comment in* Hippocr. *de cap. vulner. pag.* 63. *& ſeq.*

cio cutis ſaneſcit, etiamſi (*i*) fruſtra ſecta eſt. Os (*k*) fractum, niſi ſuccurſum eſt, gravibus (*l*) inflammationibus adficit, difficiliuſque poſtea tractatur.

Raro, ſed aliquando tamen, evenit, ut os quidem totum integrum maneat, intus vero ex ictu vena aliqua in cerebri membrana rupta aliquid ſanguinis mittat; iſque ibi concretus magnos dolores moveat, (*m*) & oculos quibuſdam obcæcet.

Sed fere contra id dolor eſt, & eo loco cute inciſa, pallidum os reperitur; ideoque id quoque os excidendum eſt. Quacumque autem de cauſa curatio hæc neceſſaria eſt, ſi nondum ſatis cutis patefacta eſt, latius aperienda eſt, donec, quicquid læſum eſt, in conſpectu ſit. In quo ipſo videndum eſt, ne quid ex ipſa membranula, quæ ſub cute calvariam cingit, ſuper os relinquatur: ſiquidem hæc ſcalpro terebriſve lacerata vehementes febres cum inflammationibus excitat. Itaque eam commodius eſt ex toto ab oſſe deduci. Plagam, ſi ex vulnere eſt, talem neceſſe eſt habeamus, qualem acceperimus. Si manu facienda eſt, ea fere commodiſſima eſt, quæ duabus tranſverſis lineis literæ

(*i*) In fruſtra defecta. *Ita legendum cenſet* SCALIGER *apud* VERTUNIAN *in Comment. ad* HIPPOCR. *de Cap. Vulner. pag. 66.*

(*k*) *Aph. VII.* 14. 24.

(*l*) ÆGINET. *VI.* 90.

(*m*) & oculos &c. *lege* oculoſque pus obcæcet. SCALIG. *apud* VERTUNIAN. *p.* 64.

X figuram accipit; ut deinde a singulis procedentibus (*n*) angulis cutis (*o*) subsecetur.

Inter quæ, si sanguis fertur, spongia subinde in aceto tincta cohibendus est, occupandusque objectis linamentis, & caput altius (*p*) excitandum. Neque id vitium ullum metum, nisi inter musculos, qui tempora continent, adfert: sed ibi quoque nihil tutius fit.

In omni vero fisso fractove osse, protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent. Sed multo melius est, ante emplastra experiri, quæ calvariæ causa componuntur; eorumque aliquod oportet ex aceto mollitum per se super fissum fractumve os imponere: deinde super id, aliquanto latius quam vulnus est, eodem medicamentis illitum linteolum, & præterea succidam lanam aceto tinctam: tunc vulnus deligare, & quotidie resolvere; similiterque curare usque ad diem quintum. A sexto die etiam vapore aquæ calidæ per spongiam fovere: cæteraque eadem facere.

Quod si caruncula increscere cœperit, & febricula aut soluta fuerit, aut levior, & cupiditas cibi reverterit, satisque somni accedat, in eodem medicamento erit perseverandum. Procedente deinde tempore emolliendum id emplastrum, adjecto cerato ex rosa facto; quo facilius carnem producat, nam per se reprimendi vim habet. Hac ratione sæpe rimæ callo quodam implentur; estque ea ossis velut cicatrix;

(*n*) *Edit.* lingulis, *aliæ*, ligulis.
(*o*) Subsequatur *apud* Vertunian. *p.* 90.
(*p*) *Ita* Seneca. excitare ædificium. Flor. *Lib.* I. excitare urbem.

& latius fracta ossa, si qua inter se non cohærebunt, eodem callo glutinantur; estque id aliquanto melius velamentum cerebro, quam caro quæ exciso osse increscit.

Si vero sub prima curatione febris intenditur, brevesque somni, & iidem per somnia tumultuosi sunt, ulcus madet, neque (*q*) alitur, & in cervicibus glandulæ oriuntur, magni dolores sunt, cibique super hæc fastidium increscit; tum demum ad manum scalprumque veniendum est.

Duo vero sub ictu calvariæ (*r*) pericula sunt; ne vel findatur vel medium desidat. Si fissum est, possunt oræ esse compressæ: vel quia altera super alteram excessit; vel etiam, quia vehementer rursus se commiserunt. Ex quo evenit, ut humor ad membranam quidem descendat, exitum vero non habeat; ac si eam irritet, & graves inflammationes moveat.

At ubi medium os desedit, eandem cerebri membranam urget: interdum etiam ex fractura quibusdam velut aculeis pungentibus. His ita succurrendum est, ut tamen quam minimum ex osse dematur. Ergo, si ora alteri insedit, satis est id, quod eminet, plano scalpro excidere. Quo sublato, si rima hiat aliquantum, curationi satis est.

At, si oræ inter se comprimuntur, a latere ejus, interposito digiti spatio, terebra foramen faciendum est: ab eoque scalper duabus lineis ad rimam agendus, ad similitudinem literæ Λ;

(*q*) *i. e. coalescit.* SCALIGERANA. *prima*, *pag.* 7.
(*r*) *H. F. ab* AQUAPEND. *Oper. Chirurg. Part.* I. C. 2.

ſic, ut vertex ejus a foramine, baſis ad rimam ſit.

Quod ſi rima longius patet, ab altero foramine rurſus ſimilis ſinus fieri debebit: & ita nihil latere ſub os oſſe confractum poteſt, abundeque exitus datur intus (ſ) lædentibus. Ne ſi fractum quidem os deſedit, totum excidi neceſſe eſt: ſed, ſive totum perfractum eſt, & ab alio ex toto receſſit, ſive circumpoſitæ calvariæ inhæret exigua parte, ab eo, quod naturaliter ſe habet, ſcalpro dividendum eſt.

Deinde in eo, quod deſedit, juxta rimam, quam fecimus, foramina facienda ſunt: ſi in anguſto noxa eſt, duo; ſi latius patet, tria; ſeptaque eorum excidenda: & tum ſcalper utrinque ad rimam agendus ſic, ut lunatum ſinum faciat, imaque pars ejus intus ad fracturam, cornua ad os integrum ſpectent.

Deinde, ſi qua (t) labant, & ex facili removeri poſſunt, forcipe ad id facto colligenda ſunt, maximeque ea, quæ acuta membranam infeſtant.

Si id ex facili fieri non poteſt, ſubjicienda lamina eſt, quam cuſtodem ejus membranæ eſſe, propoſui: & ſuper eam: quicquid ſpinoſum eſt, & intus eminet, excidendum eſt, eadem lamina, quiquid deorſum inſedit, adtollendum.

Hoc genus curationis efficit, ut, qua parte abrupta ſunt, ſine ullo tormento ſub medicamentis tempore excidant, ſpaciumque inter hæc ſatis illis magnum ad extrahendam ſaniem relinqua-

(ſ) *Alii* latentibus.

(t) *Al.* lædunt.

tur, plusque in osse popugnaculi cerebrum habeat, quam habiturum fuit, eo exciso.

His factis, ea membrana acri aceto respergenda est; ut, sive aliquid sanguinis ex ea profluit, cohibeatur, sive intus concretus cruor remanet, discutiatur: tum idem medicamentum eodem modo, qui supra positus est, mollitum, ipsi membranæ imponendum est: cæteraque eodem modo facienda sunt, quæ ad linteolum illitum, & lanam succidam pertinent: collocandusque in loco intepido: & curandum quotidie vulnus; bis etiam, æstate.

Quod si membrana per inflammationem intumuerit, infundenda erit rosa tepida. Si usque eo tumebit, ut super ossa quoque emineat, coercebit eam bene trita lenticula, vel folia vitis contrita, & cum recenti vel butyro, vel adipe anserino mixta: cervixque (*u*) molliri debebit liquido cerato, ex irino facto.

At, si parum pura membrana videbitur, par modus ejus emplastri & mellis miscendus erit, idque superinfundendum; ejusque continendi causa unum aut alterum linamentum injiciendum; & super linteolo, cui emplastrum illitum sit, contegendum. Ubi satis pura membrana est, eadem ratione adjiciendum emplastro ceratum ut carnem producat.

Quod ad abstinentiam vero, & primos ulterioresque cibos potionesque pertinet, eadem, quæ in vulneribus præcepi, servanda sunt: eo magis, quo periculosius hæc pars adficitur. Quinetiam, cum jam non solum sustineri, sed ali

---

(*u*) *Alii* illiniri.

cibis quoque (x) oportebit, tamen erunt vitanda, quæcunque mandenda ſunt: item fumus, & quicquid excitat ſternutamentum.

Spem vero certam faciunt, membrana (y) mobilis ac ſui coloris, caro increſcens rubicunda, facilis motus maxillæ atque cervicis.

Mala ſigna ſunt, membrana immobilis, nigra, vel livida, vel aliter coloris corrupti, dementia, acris vomitus, nervorum vel reſolutio vel diſtentio, caro livida, maxillarum rigor, atque cervicis.

Cætera, quæ ad ſomnum, cibi deſiderium, febrem, puris colorem attinent, eadem, quæ in cæteris vulneribus, vel ſalutaria, vel mortifera ſunt.

Ubi bene res cedit, incidit ab ipſa membrana; vel, ſi os eo loco duplex eſt, inde quoque caro increſcens id, quod inter oſſa vacuum eſt, replet: nonnunquam etiam ſuper calvariam excreſcit. Quod ſi incidit, inſpergenda ſquama æris eſt, ut id reprimat & cohibeat, eaque carni ſuperdanda, quæ ad cicatricem perducant.

Omnibuſque ea locis commode inducitur, excepta frontis ea parte, paululum ſuper id eſt, quod inter ſupercilia eſt. Ibi enim vix fieri poteſt, ut (z) non per omnem ætatem ſit exulceratio: quæ linteolo, medicamentum habente, contegenda erit. Illa utique, capite fracto ſervanda ſunt, ut, donec jam valida cicatrix, erit, vitentur ſol, ventus, frequens balneum, major vini modus.

(x) PANTIN. *Edit.* adparebunt.
(y) *Alii* mollis.
(z) *Deeſt Edit.* PANTIN.

CAP. V.

De Naso fracto (*a*).

IN naribus vero, & os, cartilago frangi solet, & quidem modo adversa, modo a latere. Si adversa sunt, alterumque ex his, nares desidunt, difficulter spiritus trahitur. Si a latere os fractum est, is locus cavus est: si cartilago, in alteram partem nares declinantur.

Quicquid e cartilagine concedit, excitandum leniter est, aut subjecto specillo, aut duobus digitis utrinque compressis; deinde in longitudinem implicata linamenta, & molli pellicula cincta circumsutaque, intus injicienda sunt; aut eodem modo compositum aliquid ex arido penicillo; aut grandis pinna, gummi, vel fabrili glutine illita, & molli pellicula circumdata, quæ desidere cartilaginem non sinunt. Sed, si adversa ea fracta est, æqualiter utraque naris implenda est. Si a latere, id quod inseritur, crassius esse debet ab ea parte, in quam nasus jacet, ab altera tenuius.

Extrinsecus autem circumdanda habena est mollis, medio illita mixtis inter se simila & thuris fuligine: eaque ultra aures ducenda, & fronti duobus capitibus adglutinanda est, id enim corpori quasi gluten inhærescit, & cum induruit, nares commode continet.

(*a*) ÆGINET. *VI.* 91. HIPPOCR. *de Articul. T. XXX. XXXI.* VECTAR. *T. V.* PETR. *de* MARCHETTIS. *Observat. Medico-Chirurg. Observ.* 26. 27. *exempla refert.*

Sin, quod intus inditum eſt, lædit, ſicut maximeque fit, ubi interior cartilago perfracta eſt, excitatæ nares eadem tantummodo habena continendæ ſunt: deinde, poſt quatuordecim dies idipſum demendum eſt. Reſolvitur autem aqua calida; eaque tumens locus quotidie fovendus eſt.

Sin os fractum eſt, id quoque digitis in ſuam ſedem reponendum eſt: atque ubi adverſum id ictum eſt, utraque naris implenda eſt; ubi a latere, ea, in quam os impulſum eſt: imponendumque ceratum, & paulo vehementius deligandum eſt; quia callus eo loco non ad ſanitatem tantummodo, ſed etiam ad tumorem increſcit: a tertio die fovendum id aqua calida eſt; tantoque magis, quanto propius eſſe ſanitati debet.

Quod ſi plura erunt fragmenta, nihilominus intrinſecus ſingula in ſuas ſedes digitis erunt compellenda; imponendaque extrinſecus eadem habena, & ſuper eam ceratum; neque ultra faſcia adhibenda eſt.

At, quod fragmentum undique reſolutum cum cæteris non glutinabitur, intelligetur quidem ex humore, qui multus ex vulnere feretur; vulſella vero extrahetur; finitiſque inflammationibus, imponetur aliquod medicamentum ex iis, quæ leniter reprimunt.

Pejus eſt, ubi aut oſſi aut cartilagini fractæ cutis quoque vulnus acceſſit: id admodum raro fit. Si incidit, illa quidem nihilominus eadem ratione in ſuas ſedes excitanda ſunt: cuti vero ſuperimponendum emplaſtrum aliquod ex his, quæ recentibus vulneribus accommodata ſunt: ſed inſuper nullo vinculo deligandum eſt.

CAP. VI.

De Auribus fractis (*a*).

IN aure quoque interdum rumpitur cartilago. Quod ſi incidit, antequam pus oriatur, imponendum glutinans medicamentum eſt; ſæpe enim ſuppurationem prohibet, & aurem confirmat. Illud & in hac & in naribus ignorari non oportet; non quidem cartilaginem ipſam glutinari, circa tamen carnem increſcere, ſolidarique eum locum. Itaque, ſi cum cute cartilago rupta eſt, cutis utrinque ſuitur. Nunc autem de ea dico, quæ, cute integra, frangitur.

In ea vero ſi jam pus natum eſt, aperienda altera parte cutis, & ipſa contra lunata plaga excidenda eſt: deinde utendum eſt medicamento leniter ſanguinem ſupprimente, quale lycium eſt aqua dilutum, donec ſanguis fluere deſinat: tum imponendum linteolum cum emplaſtro ſic, ut pingue omne vitetur: & a parte poſteriore lana mollis auri ſubjicienda eſt, quæ, quod eſt inter hanc & caput, compleat: tum leniter ea deliganda eſt; & a tertio die, vapore, ut in naribus poſui, fovenda. Atque in his quoque generibus abſtinentia primis temporibus neceſſaria eſt, donec inflammatio finiatur.

(*a*) ÆGINET. *III.* 23. HIPPOCR. *de Articul.* *T.* *XXXV.* VECTAR. *VI.*

CAP. VII.

De Maxilla fracta, & quibusdam ad omnia ossa pertinentibus (*a*).

AB his ad maxillam venturus indicanda quædam puto communiter ad omnia ossa pertinentia, ne sæpius eadem dicenda sint. Omne igitur os, modo rectum, ut lignum in longitudinem finditur; modo frangitur transversum; interdum obliquum: atque id ipsum nonnunquam retusa habet capita, nonnunquam acuta, quod genus pessimum est, quia neque facile committuntur, quæ nulli retuso innituntur; & carnem vulnerant, interdum quoque nervum aut musculum.

Quinetiam aliquando plura fragmenta a fragmento fiunt. Sed in aliis quidem ossibus ex toto sæpe fragmentum a fragmento recedit. Maxillæ vero semper aliqua, parte etiam vexata, ossa inter se cohærent.

Igitur inprimis digitis duobus utrinque prementibus, & ab ore, & a mento, omnia ossa in suam sedem compellenda sunt: deinde, si maxilla transversa fracta est (sub quo casu fere dens super proximum dentem excidit) ubi ea in suam sedem collocata est, duo proximi dentes, aut, si hi labant, ulteriores inter se (*b*) seta deligandi sunt,

(*a*) ÆGINET. *VI.* 92.
(*b*) RHODIUS *de Acia*, *C.* 15. *p.* 213.

ſunt, id in alio genere fracturæ ſupervacuum eſt, cætera eadem facienda. Nam linteolum duplex, madens vino & oleo, ſuperinjiciendum eſt, cumque eo ſimila & thuris fuligo: deinde aut faſcia, aut mollis habena, medio in longitudinem inciſa, ut utrinque mentum complectatur; & inde capita ejus ſupra caput adducta ibi ligentur.

Illud quoque ad omnia oſſa pertinens dictum erit, famem primum eſſe neceſſariam: deinde, a die tertio, humidum cibum; ſublata inflammatione, paulo pleniorem, eumque, qui carnem alat: vinum per omne tempus eſſe alienum. Deinde tertio die reſolvi debere; foverique per ſpongiam vapore calidæ; eademque, quæ primo foverant, ſuperdari: idem quinto die fieri, & donec inflammatio finiatur; quæ vel nono die, vel ſeptimo fere ſolvitur: ea ſublata, rurſus oſſa eſſe tractanda, ut, ſi quod fragmentum loco ſuo non eſt, reponatur; neque id eſſe ſolvendum, niſi duæ partes ejus temporis, intra quod quæque oſſa conſervent, tranſierint.

Fere vero inter quartumdecimum & unum & vigeſimum diem ſaneſcunt, maxilla, malæ, jugulum, pectus, latum os ſcapularum, coſtæ, ſpina coxarum, os tali, calx, manus, planta: inter vigeſimum & trigeſimum diem, crura brachiaque: inter ſeptimum & vigeſimum & quadrageſimum, humeri & femora.

Sed de maxilla illud quoque adjiciendum eſt, quod humidus cibus diu adſumendus ſit. Atque etiam, cum tempus proceſſit, in lagano ſimilibuſque aliis perſeverandum eſt, neque quicquam edendum, donec ex toto maxillam callus firmaverit. Itemque, primis utique diebus habendum ſilentium.

CAPUT VIII.

De Jugulo fracto.

JUGULUM vero, si transversum fractum est, nonnunquam per se recte coit, &, nisi movetur, sanari sine vinctura potest: nonnunquam vero, maximeque ubi motum est, elabitur; fereque id, quod a pectore est, super id, quod ab humero est, in posteriorem partem inclinatur. Cujus ea ratio est, quod per se non movetur; sed cum humeri motu consentit. Itaque, eo consistente, super id humerus agitatur. Raro vero admodum in priorem partem jugulum inclinatur; adeo ut magni professores nunquam se vidisse memoriæ mandaverint. Sed locuples tamen ejus rei author HIPPOCRATES est.

Verum, ut dissimilis uterque casus est, sic quædam dissimilia requirit. Ubi ad scapulas jugulum tendit, simul dextra manu plana propellendus in posteriorem partem humerus est, & illud in priorem adtrahendum. Ubi ad pectus conversum est, ipsum quidem retro dandum, humerus autem in priorem partem adducendus est: ac, si is inferior est, non id, quod a pectore est, deprimendum est, quia immobile est; sed humerus ipse adtollendus: sin autem superior est, id, quod a pectore est, implendum lana, & humerus ad pectus deligandus est.

Si acuta fragmenta sunt incidi contra cutis debet; & ex ossibus ea, quæ carnem vulnerant, præcidenda; tum retusa ossa committenda sunt; &, si quod ab aliqua parte eminet, opponendum est triplex linteolum in vino & oleo tinctum.

Si plura fragmenta sunt, excipienda sunt ex ferula facto canaliculo, eodem intus incerato, ne fascia diducatur, quæ jugulo composito circumdanda est sæpius potius, quam valentius, quod ipsum quoque in omnibus fractis perpetuum est.

A dextro vero jugulo, si id fractum est, ad alam sinistram; a sinistro, ad dexteram, rursusque sub ala sua fascia dari debet: post hæc, si jugulum ad scapulas inclinatum est, brachium ad latus; si in partem priorem, ad cervicem deligandum est: supinusque homo collocandus: cætera eadem facienda quæ supra comprehensa sunt.

2. *De diversis ossium curis.*

Sunt vero plura ossa fere immobilia, vel dura vel cartilaginosa, quæ vel franguntur, vel forantur, vel colliduntur, vel finduntur, ut malæ, pectus, latum os scapularum, costæ, spina coxarum, os tali, calx, manus, planta. Horum omnium eadem curatio est.

Si supra vulnus est, id suis medicamentis nutriendum est, quo sanescente, rimas quoque ossis, aut, si quod foramen est, callus implet.

Si cutis integra est, &, os læsum esse, ex dolore colligimus, nihil aliud, quam quiescendum; imponendumque ceratum est, & leniter deligandum, donec sanitate ossis dolor finiatur.

CAP. IX.

De Costis fractis (*a*).

PROPRIE tamen quædam de coſtis dicenda ſunt; quia juxta viſcera ſunt, & gravioribus periculis is locus expoſitus eſt. Coſta igitur interdum ſic finditur, ut ne ſummum quidem os, ſed interior pars ejus, quæ rara eſt, lædatur: interdum ſic, ut eam totam is caſus perruperit. Si tota fracta non eſt, nec ſanguis exſpuitur, nec febricula ſequitur, nec quicquam ſuppurat, niſi admodum raro, nec dolor magnus eſt; tactu tamen is locus leviter indoleſcit: ſed abunde eſt eadem, quæ ſupra ſcripta ſunt, facere; & a media faſcia incipere deligare, ne in alterutram partem hæc inclinet.

Ab uno vero & vigeſimo die, quo utique os eſſe debet glutinatum, id agendum cibis uberioribus eſt, ut corpus quam pleniſſimum fiat, quo melius os veſtiat: quod illo loco tenerum adhuc injuriæ ſub tenui cute expoſitum eſt. Per omne autem tempus curationis, vitandus clamor, ſermo quoque, tumultus, ira, motus vehementior corporis, fumus, pulvis, & quicquid vel tuſſim vel ſternutamentum movet: ne ſpiritum quidem magnopere continere expedit.

At, ſi tota coſta perfracta eſt; caſus aſperior eſt. Nam & graves inflammationes, & febris,

(*a*) ÆGINET. *VI.* 96.

& ſuppuratio, & ſæpe vitæ periculum ſequitur, & ſanguis ſpuitur. Ergo, ſi vires patiuntur, ab eo brachio, quod ſuper eam coſtam eſt, ſanguis mittendus eſt: ſi non patiuntur, alvus, tamen ſine ullo acri, ducenda eſt; diutiuſque inedia pugnandum. Panis vero ante ſeptimum diem non adſumendus; ſed una ſorbitione vivendum: imponendumque ei loco ceratum ex lycio factum, cui cocta quoque reſina adjecta ſit, aut POLYARCHI malagma; aut panni ex vino & roſa & oleo, ſuperque imponenda lana ſuccida mollis, & duæ faſciæ a mediis orſæ, minimeque adſtrictæ.

Multo vero magis omnia vitanda, quæ ſupra poſui; adeo, ut ne ſpiritus quidem ſæpius movendus ſit. Quod ſi tuſſis infeſtabit, ad id potio ſumenda erit, vel ex trixagine, vel ex ruta, vel ex herba ſtœchade, vel ex cumino & pipere. Gravioribus vero doloribus urgentibus, cataplaſma imponi quoque conveniet, vel ex lolio, vel ex hordeo, cui pinguis fici tertia pars ſit adjecta. Et id quidam interdiu ſuperjacebit: noctu vero idem aut ceratum, aut malagma, aut panni; quia poteſt cataplaſma decidere. Ergo quotidie quoque reſolvetur, donec jam cerato aut malagmate poſſimus eſſe contenti. Et decem quidem diebus extenuabitur fame corpus; ab undecimo vero ali incipiet, ideoque etiam laxior, quam primo, faſcia ſit, qua ligabitur. * Fereque ea curatione ad qnadrageſimum diem perveniet.

Sub qua ſi metus erit ſuppurationis, plus malagma, quam ceratum ad digerendum proficiet. Si ſuppuratio vicerit, neque per quæ ſupra ſcripta ſunt, diſcuti potuerit: omnis mora vitanda erit, ne os infra vitietur: ſed, qua parte maxime tumebit, demittendum erit candens ferramen-

tum, donec ad pus perveniat; idque effundendum.

Si nusquam tumor se ostendit, ubi maxime pus subsit, sic intelligemus; creta cimolia totum locum illinemus, & siccari patiemur: quo loco maxime humor intus perseverabit, ibi pus proximum erit; eoque uri debebit. Si latius aliud abscedet, duobus aut tribus locis erit perforandum; demittendumque linamentum, aut aliquid ex penicillo, quod summum lino sit devinctum, ut facile educatur. Reliqua eadem, quæ in cæteris adustis, facienda sunt.

Ubi purum erit ulcus, ali corpus debebit, ne tabes, perniciosa futura, id malum subsequatur. Nonnunquam etiam, levius ipso osse adfecto, & inter initia neglecto, non pus, sed humor quidam muco similis, intus coit; mollescitque contra cutis. In qua, simili ustione utendum est.

2. *De Spina fracta* (*b*).

In spina quoque est, quod proprie notemus. Nam si quid ex vertebra excipit, aut aliquo modo fractum est, locus quidem concavus fit; punctiones autem in eo sentiuntur: quia necesse est ea fragmenta spinosa esse, quo fit, ut homo in anteriorem partem subinde nitatur. Hæc noscendæ rei causa sunt. Medicamentis vero iisdem opus est, quæ prima parte hujus capitis exposita sunt.

(*b*) ÆGINET. *VI.* 98.

CAP. X.

De Humerorum, brachiorum, femorum, crurum, digitorum fractorum, vel evulsorum, communibus curationibus.

SIMILES rurſus ex magna parte caſus curationeſque ſunt humeris & femoribus. Communia etiam quædam humeris, brachiis, femoribus, cruribus, digitis: ſiquidem ea minime periculoſe media franguntur: at, quo propior fractura capiti vel ſuperiori vel inferiori eſt, eo pejor eſt; nam & majores dolores adfert, & difficilius curatur. Earum maxime tolerabilis eſt ſimplex, eaque tranſverſa: pejor, ubi obliqua, atque ubi fragmenta: peſſima, ubi eadem acuta ſunt.

Nonnunquam autem fracta in his oſſa in ſuis ſedibus remanent: multo ſæpius excidunt, aliudque ſuper aliud effertur; idque ante omnia conſiderari debet: & ſunt notæ certæ. Si ſuis ſedibus ſunt mota, reſima, punctioniſque ſenſum repræſentant, & tactu inæqualia ſunt. Si vero non adverſa, ſed obliqua junguntur (quod fit, ubi loco ſuo non ſunt) membrum id altero latere brevius eſt, & muſculi ejus tument.

Ergo, ſi hoc deprenſum eſt, protinus id membrum oportet extendere. Nam nervi muſculique, intenti per oſſa, contrahuntur: neque in ſuum locum veniunt, niſi illos per vim aliquis intendit. Rurſus, ſi primis diebus id omiſſum eſt, inflammatio oritur. Sub qua & difficile, & periculoſe, vis nervis adhibetur, nam diſtentionem

nervorum vel (*a*) cancer ſequitur; vel certe; cum mitiſſime agitur, pus. Itaque, ſi ante repoſita oſſa non ſunt, poſt eam reponenda ſunt.

Intendere autem digitum vel aliud quodque membrum, ſi adhuc tenerum eſt, etiam unus homo poteſt; cum alteram partem dextra, alteram ſiniſtra prendit. Valentius membrum duobus eget, qui in diverſa contendant. Si firmiores nervi ſunt, ut in viris robuſtis, maximeque eorum feminibus & cruribus evenit; habenis quoque, vel lineis faſciis utrinque capita articulorum deliganda, & per plures & in diverſa ducenda ſunt.

Ubi vero paulo longius, quam naturaliter eſſe debet, membrum vis fecit; tum demum oſſa manibus in ſuam ſedem compellenda ſunt: indiciumque oſſis repoſiti eſt dolor ſublatus. At membrum alteri æquatum, involvendum duplicibus triplicibuſque pannis in vino & oleo tinctis: quos lineos eſſe, commodius eſt.

Fere vero faſciis ſex opus eſt. Prima breviſſima adhibenda: quæ circa fracturam ter voluta ſurſum verſum feratur, & quaſi in cochleam ſerpat; ſatiſque eſt, eam ter hoc quoque modo circuire. Altera dimidio longior ea: quæ, ſi qua parte os eminet, ab ea, ſi totum æquale eſt, undelibet ſuper fracturam incipere debet, priori adverſa, deorſumque tendere; atque iterum ad fracturam reverſa, in ſuperiore parte ultra priorem faſciam deſinere.

Super has injiciendum latiore linteo ceratum eſt, quod eas contineat. At, ſi qua parte os

(*a*) TULPIUS *Obſerv. Lib.* 4. *Cap.* 13.

eminet, triplex ei pannus objiciendus, eodem vino & oleo madens.

Hæc tertia faſcia comprehendenda ſunt, quartaque, ſic, ut ſemper inſequens priori adverſa ſit, & tertia tantum in inferiore parte, tres in ſuperiore (*b*) finiant: quia ſatius eſt ſæpius circuire, quam adſtringi: ſiquidem id, quod adſtrictum eſt, alienatur, & cancro opportunum eſt. Articulum autem quamminime vincire opus eſt: ſed, ſi juxta hunc os fractum eſt, neceſſe eſt.

Deligatum vero membrum in diem continendum eſt. Eaque vinctura talis eſſe debet, ut primo die nihil offenderit, non tamen laxa viſa ſit; ſecundo laxior; tertio jam pene reſoluta. Ergo tum rurſum id membrum deligandum, adjiciendaque prioribus quinta faſcia eſt, iterumque quinto reſolvendum eſt, & tum ſex faſciis involvendum, ſic ut tertia & quinta infra, cæteræ ſupra finiantur.

Quotieſcunque autem ſolvitur membrum, calida aqua fovendum eſt. Sed, ſi juxta articulum fractura eſt, diu inſtillandum vinum eſt, exigua parte olei adjecta, eademque omnia facienda, donec ad eo inflammatio ſolvatur, vel tenuius quoque, quam ex conſuetudine, id membrum fiat: quod ſi ſeptimus dies non dedit, certe nonus exhibet, tum facillime oſſa tractantur.

Rurſus ergo, ſi parum commiſſa ſunt, committi debent: ſi qua fragmenta eminent, in ſuas ſedes reponenda ſunt: deinde eodem modo membrum deligandum, ferulæque ſuperaccommodandæ

(*b*) *Al.* feriant:

ſunt, quæ fiſſæ circumpoſitæque oſſa in ſua ſede contineant: &, in quam partem fractura inclinat, ab ea latior valentiorque ferula imponenda eſt. Eaſque omnes circa articulum eſſe oportet reſimas; ne hunc lædant, nec ultra adſtringi, quam ut oſſa contineant: & cum ſpatio laxentur, tertio quoque die paulum habenis ſuis coarctari; ac, ſi nulla prurigo, nullus dolor eſt, ſic manere, donec duæ partes ejus temporis, quo os quodque conſervet, compleantur: poſtea levius aqua calida fovere, quia primo digeri materiam opus eſt; tum evocari.

Ergo cerato quoque liquido id (c) leniter eſt ungendum, perfricandaque ſummma cutis eſt; laxiuſque id deligandum eſt. Tertio quoque die ſolvendum, ſic, ut remota calida aqua, cætera eadem fiant; tantummodo ſingulæ faſciæ, quoties reſolutæ fuerint, ſubtrahantur.

2. *De Humero fracto* (*d*).

Hæc communia ſunt: illa propria. Siquidem humerus fractus eſt, non ſic, ut membrum aliud, intenditur: ſed homo collocatur alto ſedili, medicus autem humiliore adverſus. Una autem faſcia, brachium amplexa, ex cervice ipſius, qui læſus eſt, id ſuſtinet: altera, ab altera parte ſuper caput data, ibi accipit nodum: tertia, vincto imo humero deorſum demittitur, ibi quoque capitibus ejus inter ſe vinctis.

Deinde ab occipitio ipſius, miniſter ſub ea faſcia, quam ſecundo loco poſui, porrecto, ſi

(c) *Al.* pleniter.
(*d*) Hippocr. *de Fract. T. VIII.*

dexter humerus ducendus est, dextro, si sinister, sinistro brachio, demissum inter femina ejus, qui curatur, baculum tenet: medicus super eam fasciam, de qua tertio loco dixi, plantam injicit dextram, si sinister sinistram, si dexter humerus curatur; simulque alteram fasciam minister adtollit, alteram premit medicus: quo fit, ut leniter humerus extendatur.

Fasciis vero, si medium aut imum os fractum est, brevioribus opus est; si summum, longioribus: ut ab eo sub altera quoque ala per pectus ad scapulas portigantur. Protinus vero brachium, cum deligatur, sic inclinandum est, ut id, quod adficitur, ante fasciis quoque sic figuratum sit, ne postea suspensum aliter, atque cum deligabatur, humerum inclinet: brachioque suspenso, ipse quoque humerus ad latus leniter deligandus est; per quæ fit, ut minime moveatur: ideoque ossa sic se habent, ut aliquis composuit.

Cum ad ferulas ventum est, extrinsecus esse earum longissimæ debent: a lacerto breviores; sed sub ala brevissimæ. Sæpiusque resolvendæ sunt, ubi in vicinia cubiti humerus fractus est, ne ibi nervi rigescant, & inutile brachium efficiatur. Quoties solutæ sunt, fractura manu continenda; cubitus aqua calida fovendus, & molli cerato perfricandus: ferulæque vel omnino non imponendæ contra eminentia cubiti, vel aliquanto breviores sint.

3. *De Brachio fracto* (*e*).

At, si brachium fractum est, in primis considerandum est, alterum os, an utrumque comminutum sit: non quo alia in ejusmodi casu curatio sit admovenda; sed primum, ut valentius (*f*) extendatur, si utrumque os fractum est; quia necesse est minus nervos contrahi altero osse integro, eosque intendente: deinde, curiosius omnia in continendis ossibus fiant, si neutrum alteri auxilio est, nam, ubi alterum integrum est, plus opis in eo, quam in fasciis ferulisque est. Deligari autem brachium debet, paululum pollice ad pectus inclinato, siquidem is maxime brachii naturalis habitus sit: idque involutum mitella commodissime excipitur, quæ latitudine ipsa brachio, perangustis capitibus collo injicitur: atque ita commode brachium ex cervice suspensum est. Idque paululum supra cubiti alterius regionem pendere oportet.

4. *De Cubito fracto.*

Quod si ex summo cubito quid fractum sit, glutinare id vinciendo alienum est, fit enim brachium immobile. Ac, si nihil aliud quam dolori occurrendum est, idem, qui fuit, ejus usus est.

(*e*) ÆGINET. *VI.* 99.
(*f*) HIPPOCRAT. *de Fractur. T. IV.* 9.

5. *De Cruribus Femoribusque fractis* (*g*).

In crure æque ad rem pertinet, alterum saltem os integrum manere, commune vero ei femorique est, quod, ubi deligatum est, in canalem conjiciendum est. Is canalis ab inferiori parte foramina habere debet, per quæ, si quis humor excesserit, descendat: & a planta moram, quæ simul & sustineat eam, & delabi non patiatur: & a lateribus cava, per quæ loris datis, moræ quædam crus femurque, ut collocatum est, detineant.

Esse etiam is debet, a planta, si crus fractum est, circa poplitem; si femur, usque ad coxam; si juxta superius caput femoris, sic, ut ipsa quoque ei coxa insit. Neque tamen ignorari oportet, si femur fractum est, fieri brevius; quia nunquam in antiquum statum revertitur: summisque digitis postea cruris ejus insisti, ex quo multa debilitas est; fœdior tamen, ubi fortunæ negligentia quoque accessit.

6. *De Digito fracto.*

Digitum satis est ad unum (*h*) surculum deligari post imflammationem.

(*g*) ÆGINET. *VI.* 102. HIPPOCR. *de Fract. XXIII.*
(*h*) *Al.* furunculum.

7. Communes curationes ad humeros, brachia, crura, femina, digitosque confractos pertinentes.

His proprie ad singula membra pertinentibus, rursus ista communia sunt: primis diebus fames: deinde tum, cum jam increscere callum oportet, liberalius alimentum: longa a vino abstinentia: fomentum aquæ calidæ, dum inflammatio est, liberale; cum ea desiit, modicum: tum etiam longior ulterioribus, e liquido cerato, membris, & mollis tamen unctio. Nec protinus exercendum id membrum, sed paulatim ad antiquos usus reducendum est.

Gravius aliquanto est, cum ossis fracturæ carnis quoque vulnus accessit, maximeque, si id musculi femoris aut humeri senserint: nam & inflammationes multo graviores, & promptiores cancros habent.

Ac femur quidem, si ossa inter se cesserunt, fere præcidi necesse est. Humerus vero quoque in periculum venit; sed facilius conservatur. Quibus periculis etiam magis id expositum, quod juxta ipsos articulos ictum est. Igitur curiosius id agendum est, & per mediam plagam musculus transversus præcidendus: sanguis vero, si parum fluxit, mittendus: corpus inedia in decimum diem extenuandum. Ac reliqua quidem membra lentius intendenda, & lenius in his ossa in suam sedem reponenda sunt: his vero neque intendi nervos, neque ossa tractari, satis expedit; ipsique homini permittendum est, ut sic ea collocata habeat, quemadmodum minimum læduntur. Omnibus autem vulneribus imponendum primo linamentum ex vino madens, cui rosæ paulum admodum adjectum sit: cætera eadem. Deli-

ganda fasciis sunt, aliquanto, quam vulnus, laxioribus; scilicet laxius, quam si ea plaga non esset, quantoque facilius & alienari & occupari cancro vulnus potest (*i*) numero potius fasciarum id agendum est, ut laxæ quoque æque contineant.

Quod in femore humerove sic fiet, si ossa forte recte concurrerint: sin aliter se habebunt, eatenus circumdari fascia debebit, ut impositum medicamentum contineat. Cætera eadem, quæ supra scripsi, facienda sunt, præterquam quod neque ferulis, neque canalibus, inter quæ vulnus sanescere non potest, sed pluribus tantummodo & latioribus fasciis opus est: ingerendumque subinde in eas est calidum oleum, & vinum; (*k*) magisque hoc.

In principio fame utendum; vulnus calida aqua fovendum; frigusque omni ratione vitandum est, & transeundum ad medicamenta, quæ puri movendo sunt. Majorque vulneri, quam ossi cura adhibenda, ergo quotidie solvendum nutriendumque est.

Inter quæ si quod parvulum fragmentum ossis eminet, id, si retusum est, in suam sedem dandum; si acutum, ante acumen ejus, si longius est, præcidendum; si brevius, limandum, & utrumque scalpro lævandum: tum ipsum recondendum est, ac, si id manus facere non potest, vulsella, quali fabri utuntur, injicienda est acutæ ossis prominentis cuspidi, ab ea parte, qua sima est; ut ea parte, qua gibba est, eminens os in suam sedem compellat.

(*i*) *Al.* numeris.
(*k*) *Al.* magisque in primo fame &c.

Si id majus eſt, membranuliſque cingitur, ſinere oportet has ſub medicamentis reſolvi, idque os, ubi jam nudatum eſt, abſcindere; quod maturius ſcilicet faciendum eſt, poteſtque ea ratione & os coire, & vulnus ſaneſcere: illud ſuo tempore; hoc, prout ſe habet.

Nonnunquam etiam in magno vulnere evenit, ut fragmenta quædam velut emoriantur, neque cum cæteris coeant, quod hic quoque ex modo fluentis humoris colligitur. Quo magis neceſſarium eſt, ſæpius ulcus reſolvere, quam nutrire: ſequiturque fere, ut id os per ſe poſt aliquot dies excidat; aut, cum jam ante miſera conditio vulneris ſit, tamen id interdum majus diuturniuſque faciat.

Sæpe etiam integra cute os abrumpitur, protinuſque prurigo & dolor oritur. Quare ſolvere, ſi accidit, maturius oportet, & fovere aqua, per æſtatem, frigida; per hiemem, egelida: deinde ceratum myrteum imponere.

Interdum fractura quibuſdam velut aculeis carnem vexat. Quo a prurigine & punctionibus cognito, aperire id medicus, eoſque aculeos præcidere neceſſe habet. Reliqua vero curatio in utroque hoc caſu eadem eſt, quæ, ubi plagam ictus protinus intulit. Puro jam ulcere, cibis hic quoque utendum eſt carnem producentibus.

Si brevius adhuc membrum eſt, & oſſa loco ſuo non ſunt, paxillus tenuis & leviſſimi generis inter ea demitti debet, ſic, ut capite paululum emineat; iſque quotidie plenior adigendus eſt, donec par id membrum alteri fiat. Tum paxillus removendus, vulnuſque ſanandum eſt. Cicatrix vero inducta fovenda aqua frigida eſt, in

qua

qua myrtus, hedera, aliæve similes verbenæ decoctæ sint: illinendumque medicamentum, quod siccet, & magis etiam hic quiescendum, donec id membrum confirmetur.

Si quando vero ossa non conferbuerunt, quia sæpe soluta, sæpe mota sunt, in aperto deinde curatio est; possunt enim coire. Si vetustas occupavit, membrum extendendum est, ut aliquid lædatur: ossa inter se manu dividenda, ut concurrendo exasperentur, &, si quid pingue est, eradatur, totumque id quasi recens fiat, magna tamen cura habita, ne nervi musculive lædantur. Tum vino fovendum est, in quo malicorium decoctum sit; imponendumque idipsum ovi albo mixtum: tertio die resolvendum, fovendumque aqua, in qua verbenæ, de quibus supra dixi, decoctæ sint: quinto die idem faciendum, ferulæque circumdandæ: cætera, & ante, & post, eadem facienda, quæ supra scripsi.

Solent tamen interdum adversa inter se ossa (*l*) confervere: eoque & brevius membrum, & indecorum fit; &, si capite acutiora sunt, assidue puncturæ sentiuntur. Ob quam causam frangi rursus ossa & dirigi debent. Id hoc modo fit. Calida aqua multa id membrum fovetur, & ex cerato liquido perfricatur, intenditurque: inter hæc, medicus pertractans ossa, ut adhuc tenero callo, manibus ea diducit, compellitque id, quod eminet, in suam sedem: &, si parum valuit, ab ea parte, in quam os se inclinat, involutam lana regulam objicit; atque ita deligando, adsuescere iterum vetustæ sedi cogit.

(*l*) *Al.* Cohærere *vel* coalescere

Nonnunquam autem recte quidem ossa conferbuerunt, superincrevit vero nimius callus; ideoque locus intumuit. Quod ubi incidit, diu leniterque id membrum perfricandum est ex oleo, & sale, & nitro; multumque aqua calida salsa fovendum; & imponendum malagma, quod digerat; adstrictiusque adligandum; oleribusque, & praeterea vomitu utendum, per quae cum carne callus quoque extenuatur: confertque aliquid de sinapi cum ficu in alterum pariter membrum impositum, donec id paulum erodat, eoque evocet materiam. Ubi his tumor extenuatus est, rursus ad ordinem vitae revertendum est.

C A P. XI.

De Ossibus luxatis.

AC de fractis quidem ossibus hactenus dictum sit. Moventur autem ea sedibus suis duobus modis. Nam modo, quae juncta sunt, inter se dehiscunt: ut cum latum os scapularum ab humero recedit; & in brachio, radius a cubito; & in crure, tibia a sura; &, interdum saltu, calcis os a talo; quod raro tamen fit: modo articuli suis sedibus excidunt. Ante de prioribus dicam.

Quorum ubi aliquid incidit, protinus is locus cavus est, depressusque digitus sinum invenit, deinde gravis inflammatio oritur; atque in talo praecipue: siquidem febres quoque, & cancros, & nervorum vel distentiones, vel rigores, qui caput scapulis annectunt, movere consuevit. Quorum vitandorum causa, facienda eadem sunt, quae in ossibus mobilibus laesis. Ubi aliquid

incidit, protinus his locis imponenda, quæ supra propoſita ſunt, ut dolor tumorque per ea tollantur. Nam diducta oſſa nunquam rurſus inter ſe junguntur: &, ut aliquid decoris ex loco, ſic nihil uſus admittitur.

Maxilla vero & vertebræ, omneſque atticuli, cum validis nervis comprehenduntur, excidunt aut vi expulſi, aut aliquo caſu nervis vel ruptis, vel infirmatis; faciliuſque in pueris & adoleſcentulis, quam in robuſtioribus. Hique elabuntur in priorem & in poſteriorem, in interiorem & in exteriorem partem: quidam omnibus modis, quidam certis.

Suntque quædam communia omnium ſigna, quædam propria cujuſque. Siquidem ſemper ea parte tumor eſt, in quam os prorumpit; ea ſinus, a qua receſſit. Et hæc quidem in omnibus deprehendentur, alia vero in ſingulis, quæ, ſimulatque de quoque dicam, proponenda erunt.

Sed ut excidere omnes articuli poſſunt, ſic non omnes reponuntur. Caput enim nunquam compellitur, neque in ſpina vertebra, neque ea maxilla, quæ, utraque parte prolapſa, antequam reponeretur, inflammationem movit. Rurſum, qui nervorum vitio prolapſi ſunt, compulſi quoque in ſuas ſedes iterum excidunt. Ac, quibus in pueritia exciderunt, neque repoſiti ſunt, minus quam cæteri creſcunt: omniumque, quæ loco ſuo non ſunt, caro emacreſcit, magiſque in proximo membro, quam ulteriore, ut puta, ſi humerus loco ſuo non eſt, major in eo ipſo fit macies, quam in brachio; major in hoc, quam in manu. Tum pro ſedibus, & pro caſibus, qui inciderunt, aut major aut minor uſus ejus membri relinquitur: quoque in eo plus uſus ſupereſt, eo minus id extenuatur.

Quicquid autem loco ſuo motum eſt, ante inflammationem reponendum eſt. Si illa occupavit, dum conquieſcat, laceſſendum non eſt: ubi finita eſt, tentandum eſt in his membris, quæ id patiuntur. Multum autem eo confert & corporis & nervorum habitus Nam, ſi corpus tenue, ſi humidum eſt, ſi nervi infirmi, expeditius os reponitur; ſed & multo facilius excidit, & poſtea minus fideliter continetur. Quæ contraria his ſunt, melius continent: ſed id, quod expulſum eſt, difficulter admittunt.

Oportet autem ipſam inflammationem levare, ſuccida lana ex aceto ſuperimpoſita: a cibo, ſi valentioris articulo articuli caſus eſt, triduo; interdum etiam quinque diebus abſtinere: bibere aquam calidam, dum ſitis finiatur: curioſiuſque hæc facere, his oſſibus motis, quæ validis pleniſque muſculis continentur: ſi vero etiam febris acceſſit, multo magis: deinde die quinto fovere ex aqua calida; remotaque lana, ceratum imponere ex cyprino factum; nitro quoque adjecto, donec omnis inflammatio finiatur.

Tum infrictionem ei membro adhibere: cibis uti bonis; uti vino modice: jamque ad uſus quoque ſuos id membrum promovere; quia motus, ut in dolore peſtifer, ſic alias ſaluberrimus corpori eſt. Hæc commania ſunt: nunc de ſingulis dicam.

CAP. XII.

De Maxilla luxata. (*a*)

MAXILLA in priorem partem propellitur, ſed modo altera parte, modo utraque.

(*a*) Æginet. *VI.* 112.

Si altera, in contrariam partem ipſa mentumque inclinatur: dentes paribus non reſpondent; ſed ſub his, qui ſecant, canini ſunt. At, ſi utraque, totum mentum promovetur; inferioreſque dentes longius, quam ſuperiores excedunt; intentique temporum muſculi adparent.

Primo quoque tempore homo in ſedili collocandus eſt, ſic, ut miniſter a poſteriore parte caput ejus contineat, vel ſic, ut juxta parietem is ſedeat, ſubjecto inter parietem & caput ejus ſcorteo pulvino duro, eoque caput per miniſtrum urgeatur, quo ſit immobilius: tum medici digiti pollices, linteolis vel faſciis, ne dilabantur, involuti, in os ejus conjiciendi, cæteri extrinſecus admovendi ſunt: ubi vehementer maxilla adprehenſa eſt, ſi una parte procidit, concutiendum mententum, & ad guttur adducendum eſt: tunc ſimul & caput adprehendendum, &, excitato mento, maxilla in ſuam ſedem compellenda, & os ejus comprimendum eſt, ſic, ut omnia pene uno momento fiant.

Sin utraque parte prolapſa eſt, omnia eadem facienda; ſed æqualiter retro eſt maxilla agenda. Repoſito oſſe, ſi cum dolore oculorum & cervicis iſte caſus incidit, ex brachio ſanguis mittendus eſt. Cum omnibus vero, quorum oſſa mota ſunt, primo liquidior cibus conveniat, tum his præcipue: adeo ut ſermo quoque frequens, motu oris temporum nervos lædat.

CAP. XIII.

De Capite luxato.

CAPUT duobus processibus in duos sinus summæ vertebræ demissis super cervicem contineri, in prima parte proposui. Hi processus interdum in posteriorem partem excidunt: quo fit, ut nervi sub occipitio extendantur, & mentum pectori adglutinetur, neque bibere is, neque loqui possit, interdum sine voluntate semen emittat, quibus celerrime mors supervenit. Ponendum autem hoc esse credidi, non quo curatio ejus rei ulla sit; sed ut res indiciis cognosceretur, & non putarent sibi medicum defuisse, si qui sic aliquem perdidissent.

CAP. XIV.

De Spina luxata. (*a*)

IDEM casus manet eos, quorum in spina vertebræ exciderunt. Id enim non potest fieri, nisi & medulla, quæ per medium; & duabus membranulis; quæ per duas a lateribus processus feruntur; & nervis, qui continent, ruptis. Excidunt autem & in posteriorem partem, & in priorem; & supra septum transversum, & infra.

(*a*) Æginet. *VII.* 117.

Si in utramvis partem exciderint, a posteriore parte vel tumor, vel sinus erit.

Si super septum id incidit, manus resolvuntur, vomitus, aut distentio nervorum sequitur, spiritus difficulter movetur; dolor urget, & aures obtusæ sunt.

Si sub septo, femina resolvuntur, urina supprimitur, interdum etiam sine voluntate prorumpit.

Ex ejusmodi casibus, ut tardius, quam ex capitis, sic tamen intra triduum homo moritur. Nam, quod HIPPOCRATES dixit, vertebra in exteriorem partem prolapsa, pronum hominem collocandum esse, & extendendum, tum calce aliquem super ipsum debere consistere, & intus impellere: in his accipiendum est, quæ paululum excesserunt; non in his, quæ toto loco motæ sunt. Nonnunquam enim nervorum imbecillitas efficit, ut, quamvis non exciderit vertebra, paululum tamen in priorem partem promineat, id non jugulat.

Sed ab interiore parte non contingit quidem propelli. Ab exteriore si quid propulsum est, plerumque iterum redit: nisi, quod admodum rarum est, vis nervis destituta.

CAP. XV.

De Humero luxato. (*a*)

HUMERUS autem modo in alam excidit, modo in partem priorem. Si in

---

(*a*) ÆGINET. *VI.* 114.

alam delapſus eſt, ei junctus cubitus recedit ab latere, ſurſumque ad ejusdem partis aurem cum humero porrigi non poteſt, longiuſque altero id brachium eſt. Si in priorem partem, ſummum quidem brachium extenditur, minus tamen, quam naturaliter; difficiliuſque in priorem, quam in poſteriorem cubitus porrigitur.

Igitur, ſi in alam humerus excidit, & vel puerile adhuc eſt corpus, vel molle, certe imbecillibus nervis intentum eſt, ſatis eſt collocare id in ſedili; & ex duobus miniſtris alteri imperare, ut caput lati ſcapularum oſſis leniter reducat; alteri, ut brachium extendat: ipſum poſteriore parte reſidentem, humerum genu ſub ala ejus cogere, ſimulque & latum os, & altera manu brachium ejus ad latus impellere.

At, ſi vaſtius corpus, nervive robuſtiores ſunt, neceſſaria eſt ſpatha lignea, quæ & craſſitudinem duorum digitorum habet, & longitudine ab ala uſque ad digitos pervenit, in qua ſumma capitulum eſt rotundum, & leniter cavum; ut recipere particulam aliquam ex capite humeri poſſit: in que ea bina foramina tribus locis ſunt, inter ſe ſpatio diſtantibus; in quæ lora mollia conjiciuntur. Eaque ſpatha, faſcia involuta, quo minus tactu lædat, ad alam a brachio dirigitur, ſic, ut caput ejus ſummæ alæ ſubjiciatur: deinde, loris ſuis ad brachium deligatur; uno loco, paulum infra humeri caput; altero, paulum ſupra cubitum; tertio, ſupra manum, cui rei protinus intervalla tunc quoque foraminum aptata ſunt.

Sic brachium deligatum ſuper ſcalæ gallinariæ gradum trajicitur, ita altæ, ut conſiſtere homo ipſe non poſſit; ſimulque in alteram partem corpus demittitur, in alteram brachium inten-

ditur: eoque fit, ut capite ligni caput humeri impulſum in ſuam ſedem, modo cum ſono, modo ſine hoc compellatur. Multas eſſe alias rationes, ſcire facile eſt uno HIPPOCRATE lecto; ſed non alia uſu comprobata eſt.

At, ſi in partem priorem humerus incidit, ſupinus homo collocandus; faſciaque, aut habena, media ala circumdanda eſt, capitaque ejus poſt caput hominis miniſtro tradenda; brachium alteri; præcipiendumque, ut ille habenam, hic brachium extendat: deinde medicus, caput quidem hominis ſiniſtra debet repellere; dextra vero cubitum cum humero adtollere, & os in ſuam ſedem compellere; faciliuſque id in hoc caſu, quam in priore revertitur. Repoſito humero, lana alæ ſubjicienda eſt; ſi in interiore parte os fuit, ut ei opponatur; ſi in priore, ut tamen commodius deligetur. Tum faſcia, primum ſub ala obvoluta, caput ejus debet comprehendere, deinde per pectus ad alteram alam, ab eaque ad ſcapulas, rurſuſque ad ejuſdem humeri caput tendere, ſæpiuſque ad eandem rationem circumagi, donec bene id teneat. Vinctus hac ratione humerus commodius continetur, ſi adductus ad latus ſit, & ad id quoque faſcia deligetur.

CAP. XVI.

De Cubito luxato. (*a*)

IN cubito autem tria coire ossa, humeri, & radii, & cubiti ipsius, ex his, quæ prima parte hujus voluminis posita sunt, intelligi potuit. Si cubitus, qui adnexus humero est, ab hoc excidit, radius, qui adjunctus est, interdum distrahitur, interdum subsistit. In omnes vero quatuor partes excidere cubitus potest: sed, si in priorem prolapsus est, extentum brachium est, neque recurvatur: si in posteriorem, brachium curvum est, neque extenditur, breviusque altero est; interdum (*b*) febrem, vomitumque bilis movet: si in exteriorem, interioremve, brachium porrectum est, sed paululum in eam partem, a qua os recessit, recurvatur.

Quicquid incidit, reponendi ratio una est (neque in cubito tantum, sed in omnibus quoque membris longis, quæ per articulum longa testa junguntur); utrumque membrum in diversas partes extendere, donec spatium inter ossa liberum sit; tum id os, quod excidit, ab ea parte, in quam prolapsum est, in contrarium impellere.

Extendendi tamen alia atque alia genera sunt, prout nervi valent, aut ossa huc illucve se de-

(*a*) HIPPOCR. *de Articulis. T. XXI.* & VECTAR. *T. IX.*

(*b*) HIPPOCR. *de Artic. T. XXII.* 1.

derunt. Ac modo manibus solis utendum est, modo quædam alia adhibenda.

Ergo, si in priorem partem cubitus prolapsus est, extendi per duas manus, interdum etiam habenis adjectis, satis est: deinde rotundum aliquid, a lacerti parte ponendum est, & super id repente cubitus ad humerum impellendus est. At in aliis casibus commodissimum est eadem ratione brachium extendere, quæ, fracto humero supra posita est, & tum osse reponere.

Reliqua curatio eadem est, quæ in omnibus. Celerius tantum sæpiusque id resolvendum est; multoque magis aqua calida fovendum, & diutius ex oleo & nitro ac sale perfricandum. In cubito enim celerius, quam in ullo alio articulo, sive extra remansit, sive intus revertit, callus circumdatur, isque, si per quietem increvit, flexus illius postea prohibet.

CAP. XVII.

De Manu luxata. (*a*)

MANUS quoque in omnes quatuor partes prolabitur. Si in posteriorem partem excidit, porrigi digiti non possunt: si in priorem, non inclinantur: si in alterutrum latus, manus in contrarium, id est, aut ad pollicem, aut ad minimum digitum convertitur, & reponi non difficillime potest. Super locum autem durum & renitentem ex altera parte intendi manus, ex altera brachium debet,

---

(*a*) HIPPOCR. *de Articul. T. XXIII.* VECTAR. *X.*

ut prona ſit, ſi in poſteriorem partem os excidit; ſupina, ſi in priorem; ſi in interiorem exterioremve, in latus.

Ubi ſatis nervi diducti ſunt, ſi uſque in alterutrum latus procidit, manibus in contrarium repellendum eſt. At his, quæ in priorem poſterioremve partem prolapſa ſunt, ſuperimponendum aliquid durum, idque ſupra prominens os manu urgendum eſt, per quod os vis adjecta facilius in ſuam ſedem compellit.

CAP. XVIII.

De Palma luxata.

IN palma quoque oſſa interdum ſuis ſedibus promoventur, modo in priorem partem, modo in poſteriorem. In latus enim moveri, paribus oſſibus oppoſitis, non poſſunt. Signum id ſolum eſt, quod omnium commune eſt; tumor ab ea parte, in quam os venit: ſinus ab ea, a qua receſſit. Sed ſine intentione, digito tantummodo bene preſſum os in ſuam ſedem revertitur.

CAP. XIX.

De Digitis luxatis.

AT in digitis totidem fere caſus, eademque ſigna ſunt, quæ in manibus. Sed in his extendendis non æque vi opus eſt; quod arti-

culi breviores, & nervi minus validi ſunt. Super menſam tantummodo intendi debent, qui vel in priorem vel in poſteriorem partem exciderunt; tumque palma compelli: ut ita in locum, unde lapſus eſt digitus, reſtituatur.

CAP. XX.

De Femore luxato. (*a*)

CUM de humeris dixerim; de his quoque, quæ in cruribus ſunt, videri poſſum dixiſſe: ſiquidem in hoc caſu quædam ſimilitudo eſt femori & humero, tibiæ & cubito, pedi & manui: quædam tamen ſeparatim quoque de his dicenda ſunt.

Femur in omnes quatuor partes promovetur: ſæpiſſime in (*b*) interiorem; deinde in exteriorem; raro admodum in priorem, aut poſteriorem. Si in interiorem partem prolapſum eſt, crus longius altero & valgius eſt: extra enim pes ultimus ſpectat. Si in exteriorem, brevius, varumque fit, & pes intus inclinatur; calx ingreſſu terram non contingit, ſed planta ima, meliuſque id crus ſuperius corpus, quam in priore caſu, fert, minuſque baculo eget.

Si in priorem, crus plicari non poteſt, extenſumque alteri cruri ad calcem par eſt; ſed ima planta minus in priorem partem inclina-

(*a*) ÆGINET. *VI.* 118.
(*b*) HIPPOCR. *de Articul. T. LV.* VECTAR. *T. XI.*

tur: dolorque in hoc casu præcipuus est; & maxime urina supprimitur. Ubi cum dolore inflammatio quievit, commode ingrediuntur, rectusque eorum pes est. Si in posteriorem, extendi non potest crus, breviusque est; ubi consistit, calx quoque terram non contingit.

Magnum autem femori periculum est, ne vel difficulter reponatur, vel repositum rursus excidat. Quidam semper iterum excidere contendunt: sed Hippocrates, & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclides Tarentinus, clari admodum authores, ex toto se restituisse memoriæ prodiderunt.

Neque tot genera machinamentorum quoque, ad extendendum in hoc casu femur, Hippocrates, Andreas, Nileus, Nymphodorus; Protarchus, Heraclides, faber quoque quidam reperissent, si id frustra esset. Sed ut hæc falsa opinio est; sic illud verum: cum ibi valentissimi nervi musculique sint, si suum robur habent, vix admittere, ut reponatur: si non habent, repositum non continere.

Tentandum igitur est, &, si tenerius membrum est, satis est habenam alteram ab inguine, alteram a genu intendi: si validius, melius adducent, qui easdem habenas ad valida bacula deligarint; tumque eorum fustium imas partes oppositæ moræ objecerint, superioresque ad se utraque manu traxerint. Etiamnum valentius intenditur membrum super scamnum, cui ab utraque parte axes sunt, ad quos habenæ illæ deligantur: qui, ut in torcularibus, conversi, rumpere quoque, si quis perseveraverit, non solum extendere nervos & musculos possunt.

Collocandus autem homo super id scamnum

eſt, aut pronus, aut ſupinus, aut in latus, ſic, ut ſemper ea pars ſuperior ſit, in quam os prolapſum eſt; ea etiam inferior, a qua receſſit. Nervis extenſis, ſi in priorem partem os venit, rotundum aliquid ſuper inguen ponendum; ſuper id genu adducendum eſt eodem modo, eademque de cauſa, qua idem in brachio fit; protinuſque, ſi complicari femur poteſt, intus eſt.

In cæteris vero caſibus, ubi oſſa paululum inter ſe receſſerunt, medicus debet id, quod eminet, retro cogere; miniſter contra coxam propellere. Repoſito oſſe, nihil novi aliud curatio requirit, quam ut diutius is in lecto detineatur; ne, ſi motum femur fuerit adhuc laxioribus nervis, rurſus erumpat. Poteſt tamen conditus articulus medius, aut ſummus, canaliculo aliquo contineri.

CAP. XXI.

De Genu luxato. (*a*)

GENU vero & in exteriorem, & in interiorem, & in poſteriorem partem excidere, notiſſimum eſt. In priorem non prolabi, plerique ſcripſerunt; poteſtque id vero proximum eſſe; cum ibidem oppoſita patella, ipſa quoque caput tibiæ contineat. MEGES tamen eum, cui in priorem partem excidiſſet, a ſe curatum eſſe, memoriæ prodidit.

In his caſibus intendi nervi rationibus iiſdem,

(*a*) ÆGINET. *VI.* 119.

quas in femore retuli, possunt. Et id quidem, quod in posteriorem partem excidit, eodem modo rotundo aliquo super poplitem imposito, adductoque eo crure, reconditur. Cætera vero manibus simul, tum ossa in diversas partes compelluntur.

CAP. XXII.

De Talo luxato.

TALUS quidem in omnes partes prolabitur. Ubi in interiorem partem excidit, ima pars pedis in exteriorem partem convertitur. Ubi huic contrarius casus, contrarium etiam signum est. At, si in priorem partem prorumpit, a posteriore latus nervus durus & intentus est; simusque pes iis est. Si in posteriorem, calx pene conditur, planta major fit. Reponitur autem is quoque per manus; prius in diversa pede & crure diductis.

Et in hoc quoque casu diutius in lectulo perseverandum est; ne is talus, qui totum corpus sustinet, parum confirmatis nervis, ferendo oneri cedat, rursusque prorumpat. Calceamentis quoque humilioribus primo tempore utendum; ne vinctura talum ipsum lædat.

CAP. XXIII.

De Planta luxata.

PLANTARUM vero ossa iisdem modis, quibus in manibus, prodeunt; iisdemque conduntur.

conduntur. Fascia tantummodo calcem quoque debet comprehendere: ne, cum mediam plantam, imumque ejus vinciri necesse est, liber talus in medio relictus, materiam pleniorem recipiat, ideoque suppuret.

CAP. XXIV.

De Digitis luxatis. (*a*)

IN digitis nihil ultra fieri debet, quam quod in his, qui sunt in manu, positum est.

CAP. XXV.

De his, quæ cum vulnere loco moventur. (*a*)

HÆC facienda sunt in his casibus, ubi sine vulnere ossa exciderunt: sæpe tamen cum vulnere loco moventur. Hic vero & ingens periculum est, & eo gravius, quo majus membrum est, quove validioribus nervis aut musculis continetur. Ideoque ab humeris, femoribusque, metus mortis est; ac, si reposita ossa sunt, spes nulla est: non repositis tamen, nonnullum periculum est.

Eoque major in utroque timor est, quo propius vulnus articulo est. Nam HIPPOCRATES (*b*) nihil tuto reponi posse, præter digitos, &

(*a*) ÆGINET. *VI.* 116.
(*a*) IDEM *V.* 121.
(*b*) HIPPOCR. VECTAR. *XIX.* 5.

plantas, & manus, dixit: atque in his quoque diligenter eſſe agendum, ne præcipitenter ægri.

Quidam brachia quoque & crura repoſuerunt: &, ne cancri, diſtentioneſque nervorum orirentur (ſub quibus in ejuſmodi caſu fieri ſolet mors matura) ſanguinem ex brachio miſerunt. Verum ne digitus quidem (in quo minimum, ut malum, ſic etiam periculum eſt) reponi debet aut in inflammatione, aut poſtea, cum jam vetus res eſt. Si quoque, repoſito oſſe, nervi diſtenduntur, rurſus id protinus expellendum eſt.

Omne autem membrum, quod cum vulnere loco motum, neque repoſitum eſt, ſic jacere convenit, ut maxime cubantem juvat: tantum ne moveatur, neve dependeat. In omni tali morbo magnum ex longa fame præſidium eſt: deinde ex curatione eadem, quæ propoſita eſt.

Ubi oſſibus fractis vulnus acceſſit, ſi nudum os eminet, impedimento ſemper futurum eſt, ideo, quod excidit, abſcindendum eſt; imponendaque ſuper arida linamenta ſunt, & medicamenta non pinguia; donec, quæ ſaltem eſſe in ejuſmodi re ſanitas poteſt, veniat; nam & debilitas ſequitur, & tenuis cicatrix inducitur: quæ neceſſe eſt facile noxæ poſtea pateat.

F I N I S.

INDEX

RERUM ET VERBORUM.

NB. *Litera* b. *alterum* CELSI *tomum indicat.*

B.

C.

Mortis

Q.

R.

T.

V.

F I N I S.

